

అచ్చుకొరికు సిద్ధముగనున్న గ్రంథములు.

1. చంద్రిగుప్త:—చరిత్రవిషయికమైన చిత్రనవల.
2. ఆంధ్రభారతి:—భాషావిషయికమైన గొప్పనాటకము.
3. ఉషాకాలము:—అత్యద్భుతమైన చరిత్రవిషయిక నవల.
4. లావణ్యసృజన:—అత్యద్భుతమైన కల్పితనవల.
5. రసపుత్రప్రీతిసాహసము:—భయంకరమైన చరిత్రవిషయిక నాటకము.

మాకు జాబులు వ్రాయువారు తెలుగునఁగాని ఇంగ్లీషునఁ
గాని స్పష్టముగ నిట్లు వ్రాయవలెను.

ఆంధ్రగ్రంథ రత్నమాలా కార్యస్థానమువారికి—

బరంపురము.

అయ్యా!

నన్నుఁ దమగ్రంథమాలాలో శాశ్వతపు చందాదారునిగాఁ జే
ర్చుకొని మీరుప్రకటించు గ్రంథములన్నియు నెప్పటివప్పుడు నా
కు వి. పి. మూలముగఁ బంపుచుండు వలెను. ప్రవేశ రుసుము
2 అంశాలు ఇందుతోఁ బంపినాను లేదా వి. పి. తో కలిపి వ
సూలు చేయవచ్చును.

పేరు..... న-౩౭.....

పొరుగు.....

గ్రామం.....

పోస్టు.....

రాఁబోవు రైండవ గ్రంథము.

చంద్రగుప్త !

చంద్రగుప్త !!

చంద్రగుప్త !!!

చక్కని బైండింగు !

కారు చవుక !!

ఇదివరకెన్నఁడును మనయాంధ్రభాషలో నెవ్వఁడునుఁ జూచి యెఱుఁగని యద్భుతమైన యీచరిత్రవిషయికనవల మనయాంధ్ర భాషాయోషామణికి నూతనాలంకారమని చెప్పనలసియున్నది. మగధేశ్వరుఁడగు ధననందునిచే జాణశ్యుఁడను మొకభ్రాతృశత్రుఁడు పరాభవమొంది నందవంశము విధ్వంసమొనర్చిననని ప్రతిజ్ఞఁబూనుటయు, మగనిచే నవమానింపఁబడిన మురాదేవి దూఖమును, చంద్రగుప్తుని సుగుణపరాక్రమము లును, చండేశాసనుండగు చాణశ్యుఁడు చంద్రగుప్తుని జక్రవర్తినిఁ జేయుటకై పాటలీ పుత్రమునకు వచ్చిచేసిన మాయలు మంత్రము లు ను త్రములు కుట్రలును, మురాదేవి శవశుల్కపై రాజునగ్నీర్హ్యము త్రించు విధములును, ఆమెయెడి రాజునకుఁ గలమోహమానా, చంద్రగుప్తుఁడు చక్రవర్తియగుట కంగీకరింపని రాక్షసానూత్యుని పట్టుదలయు, సత్కనిష్ఠయు, చాణశ్యుఁడువానికిఁ బెట్టిన కష్టములును, చంద్రగుప్తుని పాలనా జేసినవిధమును శునములయందు మిక్కిలి చక్కఁగవర్ణింపఁబడి గ్రంథమంతయుఁ గానని రకుఁ జూచినదనుక విమవబుద్ధిపుట్టదు. దీనిని మాచందాదారులకుఁ ద్వరలోనే యొసంగుచున్నారము. గ్రంథకర్త భోగ్యుల నారాయణమూర్తి.

ఆంధ్ర గ్రంథ రత్న మాల.

మొదటి రత్నము.

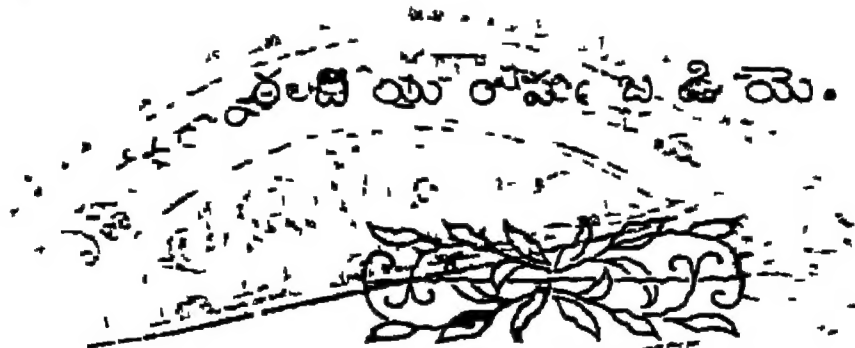
కృష్ణా కుమారి.

చరిత్ర విషయిక పద్య కావ్యము.

894-8131 విశిష్ట శిక్షణ

NAR-1 ఇది

భోగరాజు నారాయణమూర్తిచే

మొదటి రత్నము, 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ :

స్కేప్ అండ్ కో, మద్రాసంత్రకాలయందు ముద్రితము.

1912

కాస్ట్రెట్ రిజిస్టరు.]

[వెల 12 అణాలు

రాజపోషకులు.

శ్రీ నాయని వేంకటరంగారావు బహద్దరువారు,
మునగాల.

శ్రీ కందుకూరి బాలసూర్యప్రసాదరావుసంతులు
బహద్దరువారు, ఉర్లాము.

శ్రీ రాజా విశ్వేశ్వరనిశ్చంక బహద్దరువారు,
సంగమవలస.

ఉ పో ధా త ము.

ప్రబంధములు వ్రాయుటయందు నా కిదియే ప్రసంగము
ప్రయత్నమైనను పవిత్రచరిత్రయగు శ్రీ కృష్ణాకుమారియందు
నాకు గల భక్తిచేత ననన్వయమున నామె జీవితమును పద్య
రూపముగ వ్రాయ సాహసించినాడను. నే నీగ్రంథమున జేసిన
చిన్నచిన్నమార్పు లొక కైంశము కలవు. అయ్యవి చదువరులకే
విశద మగును. నే నీగ్రంథము వ్రాసి చాలకాల మైనను మా
కృష్ణాకుమారి కీమధ్య నెన్నియో గండములు సంభవించినందున
నింతవరకు బ్రకటింపఁబడ లేదు. మహనీయు లేవరై న గల
దోషముల నెఱింగించిన-దో వారికి జేతులజోడించి రెండవ కూ
ర్పునందు దిద్దుకొనుచున్నాడను.

చందాదారుల కొక విన్నపము.

మాతృభాషాయోషామణిని సేవించుచు నుపతభక్తిఁ నూపనలె
ననువాంఛచే ఏనాఁడీగ్రంథకర్త మాలను నెలకొల్పినారమోకాని
నాఁటినుండి నేటివరకును మా యుద్యమమున కెందఱో విఘ్న
ములఁ దలపెట్టుచుండిరి. చందాదారులకు మాయెడనున్న య
భిమానముచేతనో మాయుద్యమము సదుద్యమమే యగుటచేత
నోకాని తత్ప్రయత్నములు మా కధైర్యమును బుట్టింపలేదు.
కొంచెము కాలవిశంబనముమాత్ర మొనర్పవలసినచ్చినది. మా
గ్రంథమాలయందుఁ బ్రకటించు మొదటిగ్రంథగత్నము కృష్ణా
కుమారి యనియే ప్రచురించితిమి కాని, తొలుదొల్ల నేట్లు
నొక నవల వెలువడినయెడలఁ జదువరుల కుత్సాహకరముగనుఁ

డు ననియెంచి “చంద్రగుప్త” యను నవల నిరువదిదినిములఁ నతిత్వరలో ముగించితిని. కాని తా నెకటి తలఁచునెడ దై మొకటి తలఁచును గదా ? నవల యించుమించుగఁ బెద్దగ్రిఁ మగుటచేతను, మేమీ మహాయుద్ధమ మారంభించిన దిదిఁ మొదటివత్సరమగుటచేతను, కొంచెము ధనలోపముచేతను, ము మొదటనిశ్చయించుకొనిన కృష్ణాకుమారయే ప్రకటింపవల వచ్చినది. ఇందుకుఁ గూడ నెన్నియో యాటంకములు గల్గె గాని మాయుద్ధమమునకు భంగముఁ గలుగలేదు. సత్కారములకేగదా యెక్కుడుగ నాపదలు వచ్చుట ? మేమీగ్రిఁ మును గాకీనాడలో ముద్రింపవలసి వచ్చినది. మేము మొన నిశ్చయించుకొనినట్లు క్యాలికోబై ఁడు చేయించుటకు మాకకడ ధరలు కుదురలేదు. అందుచే చెన్నపట్టణమునకు బై ఁడుఁ కొరకు సంపాదనసేవచ్చినది. అందుచలన నెంతయో యాలస్యవ గూడగల్గును. చందాదారులు ప్రతిదినమును గ్రంథముకొరకు ముఁ దొందరపెట్టుచు నుత్తరములు వ్రాయ నారంభించిరి.న్ని కారణములచేత మేమీ మొదటిగ్రంథమును క్యాలికోబై ఁడుఁ జేయించ లేకపోతిమి. ఇదియునుగాక గ్రిఁ థము గూడ జిన్న దేయగుటచేత సీనాకిమాత్రము చందాదారులను క్షమించ గోరుచున్నాము. రెండవగ్రంథము క్యాలికోబై ఁడుఁ జేయ చియే పంపుచున్నారము.

కృతజ్ఞ తావందనములు.

మేమీచిన్న గ్రంథరత్నమాలను నెలకొల్పిచిరకాలము మాయుద్ధమమునకు సంపాదించి తమకుఁదోచిన ధనము హాదయ

ముఁజేసి రాజపోషకులై మాయుద్యమమును గౌరవించిన మున
 గాల ప్రభువులగు శ్రీ నాయని వేంకటరంగారావు బహద్దరుగారి
 కిని, ఉర్లాము సంస్థానాధీశ్వరులగు శ్రీ కంగుకూరి బాలసూర్య
 ప్రసాదరావుపంతులు బహద్దరుగారికిని, సంగమవలస జమీందా
 రులగు శ్రీ రాజా విశ్వేశ్వర నిశ్శంక బహద్దరు వారికిని, ఆనర
 బుల్ శ్రీ గాదె రాఘనరావు పంతులుగారికిని అనేక వందనము
 లాచరించి మామండలివారు నిరంతరము విధేయులై చరించు
 చున్నారు. మే మి సదుద్యమ మారంభించినది మొదలు మ
 మ్మెల్లవిధంబుల నాదరించుచు మాకార్యస్థానము నెలకొల్పి
 నుటకై తమగృహంబునఁ గొంతభాగంబు మాకీప్పించి దినదిన
 ముఁ బోత్సాహపెట్టుచు ననేకవిధముల సాహాయ్యముఁ జేయు
 చున్న బ్రహ్మపుర గ్రామరక్షక సంఘాధీశులగు (**Municipal
 Manager**) శ్రీ గురుభాగవతుల సూర్యనారాయణ పంతులుగా
 రికి మాకృతజ్ఞతావందనము లర్పించుచున్నారము. దినదినము
 మేముపడు ప్రయాస సీతీంచుచు. ఈకార్యభారమును మోయు
 టకై తాముగూడ నొకభుజమొసంగి మాకుఁ దోడ్పడిన శ్రీ కో
 రుకొండ జగజ్జననీరావుగారికిని, మాతో తమకుఁ బరిచయము
 లేకపోయినను భాషాభిమానులగుటచే తాము చందాదారులగు
 టయేకాక తమమిత్రులఁగూడఁ బోత్సాహపఱచి మాగ్రంథ
 మాలకుఁ జందాదారులుగఁజేర్చి తమయభిమానమును వెల్లడిం
 చిన దూరదేశవాసులగు మహానయనకులగు గూడ మేము వంద
 నము లాచరించుచున్నారము.

వేణీవి నోదిని.

ఆలస్యమువలదు.

ఆలస్యమునలదు.

సీ. వేణీభరముచకు ♦ వినాణమునుగూర్చి
 తనరు సుగంధంపు ♦ పైలమెన్
 విపరీతమకా శిరో ♦ వేదనం బోకార్చి
 తనరు సుగంధంపు ♦ పైలమెన్
 న్నోమ లపంటయై ♦ రామామణులకెల్ల
 దనరు సుగంధంపు ♦ పైలమెన్
 దిమ్ముబోదోలిమే ♦ ధమ్మచల్లంగనుంచి
 తనరు సుగంధంపు ♦ పైలమెన్
 న్నీటుతేటును మేల్నిగ ♦ న్నిగలగూర్చి
 న్నూతనంబైన సౌరు వెం ♦ శుక్రల కొసంగి
 న్నెగడు 'వేణీవినోదిని' ♦ నిఁ బడసెదగు
 'కే. జె. రా వెండు కో' వారి ♦ కిన్ లిఖింప.

వెల బుడ్డి 1 కి రూ. 0-12-0 మాత్రమే.

న వ సు ధాం జ న ము.

తలనెచ్చలు, వాయువు పోట్లు, పార్శ్వపు నొప్పలు, గజ్జి, గొంతునొప్పి మొదలగు శత్రువులకు మా నవసుధాంజనము ర ఘురామబాణము దీనివెల బుడ్డి 1 కి 0-5-0 మాత్రమే.

కే. జె. రావు అండ్ కో., బరంపురము, గంజాంజల్లా.

శ్రీ

కృష్ణా కు మారి.

ప్రీతిమాన్వయము.

దయనేయుదున్ హృదయః సీమ నిరంతరమున్ననించి, యెంతో
తోదయతోడ నూతనకృష్ణాత్మగులప్పత్తిగ నందఁజేసి, తా
మేదురమైనకీర్తి నఁ మేయుముగాఁ గనఁజేసి, యాకినిం
ద్రావణజానురక్తి శుభఁమందఁగఁజేయఁత గృష్ణరాయనిన్

1. గుర్రీర్తి గాంచుచు మాన్వయంచు, నియాంభజే

జులకెల్ల పైసగుణరాజులై యశంబొంది, ని

ల్లుదుఁ గృష్ణభూషణచుతఁడౌ నాంభిభాషాభిమా

నేంకట కృష్ణరాయమదిలో నన్నిచ్చలు న్నిల్పురన్

2

! అన్న పడననుండనని హాస్యంబాడుచున్నాఁడె ” “ లే

గొల్త గజాననుండవని న న్నాడంగ నట్లంటె ” నం

నకొ సుహృందుపుర్రులకుఁ దా నేవేళలం దైకమ

గూర్చెడు రల్లి కూర్మిగనుఁగాఁతన్ గృష్ణరాయగృహిన్

3

కృష్ణుడు నిప్రిపోయెనిక బూచి! రాకెయించుయ్యెలకొ

చ్చుఁగఁ జూచు తల్లిగని నే నిరంప నామూచితో

హారఁగ నాడుకొందు ” ననుచున్ ముద్దారఁగాఁ బల్కు న

కారుడు నందబాటుడు కృపన్ మన్నించుగృష్ణరాయనిన్॥

4

చ॥ జలవములోని మేల్మొలుము ♦ చందము, కాగెడు నట్టగాలపై
నలరెడు పొంగుభంగి, నల ♦ యంబుధిలోని తరంగమట్లు, తా
నిలుకడలేని లచ్చి జన ♦ నిందితచంచలనృత్తిమాని, ని
చ్చలు వసియించుఁగాతఁ గృప ♦ సాకుదు మాకృతి నాధఁనింటిలోన్॥

ఉ॥ మూల్గక యేశ్రమంబనక ♦ పొల్పుగళ్లెడరుగారిచెంత క్షేం
టు ల్గడువాయులేఖకున ♦ టుల్ చగనాయువులన్ నొసళ్లఁగొ
ల్త ల్గణియించి వాయుపను ♦ లంగలవాఁడు చిరాయువిచ్చి యి
న్నాల్మొముగాలకేఁడు కరు ♦ ఁగను వేంకటరాయపుత్రినిన్॥

ఈ॥ అడుగఁడు లంచ మెచ్చరి; ♦ ప్పడు నిష్ప డటందు నెట్టఁ ద్రి
ప్పడు ; తనవారు వీరు పెరి ♦ వారనియెన్నడు ; మొక్కు మొక్కి త
న్న శోచవారికోరికల ♦ నెప్పుడ నెక్కిఁ జెయవాఁడు ; నా
కుడుముల తిండిరాయఁ కిడు ♦ గొడ్డి ప్పడు నెట్ల గంపడిల్॥

కం॥ కలకిలనవ్వులఁ గులుకుల

పలుగఁతులఁ జెఁగుచిలుక ♦ చుకుల లలి న
న్నలునకు వలపులు గొలిపెడు
నలుకులెందెన్ గపెత్తోపచవడుఁ గలుకున్॥

గ॥ కవులఁ గనకున్న నవ్వారి ♦ గ్రంథితలని
గాందుటన్ వారిఁ గన్నట్లై ♦ యెంచి రెండు
రిక్కినన్ భోతఁన్ ముక్కు ♦ తమ్మనాది
యాంధ్రకవిరాజుల మదాత్మ ♦ నతిముదమున॥

చ॥ స్థితభారతీకరున ♦ చే జననాటనె పుట్టె నెవ్వరున్
పరివి నామ నేర్చిన క ♦ విత్వముగావని యెంచి నే గురు
స్మరణఁ ద్యజింతునే? నుతులు ♦ సల్పన వేంకటరాయశాస్త్రికిన్
“ దిరుపతివేంక డేశకవి ♦ ధరుల ” కున్ గురుభావమొప్పగన్॥

చ॥ అనుచుపండితాన్యత స ♦ భాంతరసీమల మేటికిరితిన్
గను సుకపీంద్రులం గనులఁగాంచి సహింపక సన్నిపాతబ
ద్ధునివలె ప్రేలు మూగ్ధకఁ ధూర్తుని నిండులునేయ సందర
టనయముఁ గొంతమేలుఁ బడయంగలవాడను వానిసత్కృపకొ॥ 11

మ॥ సుకవుల్ నాకృతిఁజూచి బాపురెయటంఁమన్ మెచ్చ ; నైజంబుమా
నక తామయ్యెడ నిందనేయఁ దొడఁగన్ ♦ చద్వష్టిదోషంబుఁజేం
చక నాగ్రంథము సొంపుఁ జెందచె ? మహాఁసర్మాత్ములేవేళ నా
కుకవిస్వాములు ; వారికిన్నుతులుకెఁక్కుల్ నేతు స్వార్థార్థినై॥ 12

ఁ॥ అని యిట్టిష్టదేవతా ప్రార్థనానికం బాచరించి యేనొక్కనాఁ డాత్మగ
తంబున॥ 13

స॥ కలకపుడెం జేనిఁ సమ ♦ కన్నెల సొమ్మున కమ్మి జేవన
మ్మిల నొనరించువారు గణి ♦ యింప నశిష్యముగాఁగనందు నే
టిలఁచి తడిమిక్యత్యము లఁసక్రములందును వాచకానిఁ
మ్ములనుదు మన్మనమ్మునను ♦ మున్నె యెఱింగిన వానిఁబుచ్చేన్॥ 14

శా॥ కాలంగాలమునుండియను గలుగు వాఁడ౯నల్ దీన, బొప్పున్నెముల్
గ్రాల్ న్నెమ్మనివెడమొంది యగ్గజాఁలంబెల్ల మేల్మేలనన్
సాలంకారముగా విరానఁ గృతికఁన్యాదానమున్ జేయఁగా
నాలోనేనె తలంచుకొందు నరునిన్ ♦ జర్చింపు చున్నంతలోన్॥ 15

నీ॥ తొలుదొల్లఁ దనన్నేహిఁతునిఁగాఁ ననుఁజేసి
కొని యాఁరించిన ♦ ఘనుఁడెనందు
ఘనులనెల్ల తోడ ♦ ననుచొగర్చిచెప్పి య
శమ్మొందిఁజేసిన ♦ సొనుఁడెనఁడు
సరససద్గ్రంథఁచనకునైనాకుఁ నొగ్గ
త్సహంబుఁగావించు ♦ చతురుఁడెనఁడు

కృష్ణాక్షరమూర్తి.

శ్రీకృష్ణ కైరవపురి ♦ శతశతాబ్దోపాధ్యాయ

పదపది నిష్పించిన ♦ సదయురైతెనందు

1. అట్టి శ్రీశేషరాజు కుల్యాశ్శీలందురై
 యై కృష్ణాక్షరమూర్తి నా ♦ యాత్మలోనఁ
 బయలుపరిచియుండ వలయునాచి ♦ తగినవరుండ
 చందు నూహించి మెచ్చి మోదించిమించి॥

16

2. ఎంతహృదయోన్మోహిని ♦ యెంద మండ
 కెమ్మి మత్కార్య జయనూచకవృన్దంగ
 న్నాగువ్రుణ్ణి మగజియార మపుదు
 బంకుబంకున నారుగంటలనుగొట్టె॥

17

3. పక్షగములేచి యుచితాస్త్రములఁ దాల్చి
 కల్పితోదయాది యాంశ్చ గోపానమాజ
 మంజరమునకః పోయి నాఁ ♦ పండునేను
 కేయకలవిన నుదెల్లఁ ♦ జేరివచ్చి॥

18

4. భానుని తీర్థవైచిత్ర్య కరవారమునం బింతయొక్క గడుచు
 మేనున స్మరించువులు ♦ మీరఁగ హాయిగ శీతలోపిక
 న్నానముఁజేసి యాశ్వురుఁ డొ ♦ సంగినదింపు భుగవి మత్స్య
 గానఁగ నష్టజేను కుతుకమ్మున నిల్వెడలంగ నామోదము॥

19

5. క్రూరాత్మకుండబంచు ♦ నారులారోపించు

ఘోరనిందలకెల్లఁ ♦ గొంగునట్టి

దుష్టనర్తనకంచు ♦ మారుచోరుల మాష

నవారితమునైనైవ ♦ నడుముఁగట్టి

మనజేరినస్మిన్ ♦ దురవస్థకు జనించు

జాలినంతయు నొక ♦ మూలఁ జెట్టి

ప్రథమాశ్వాసము.

5

ప్ర'విమలామోద పా ♦ రావారమునఁ దేలు

చక్రిచంపతుల కొనారెట్టి

గీ॥ నురల కన్మృతంబుఁ గడుసాగఁ ♦ జుట్టఁచెట్టి

కసులతలలపైమెట్టి ; చి♦కసులఁ గొట్టి

రాజితాకాశసీమ నా ♦ రాతిరిజెట్టి

16 పాల్కుచునీగన్న మున్దుల♦పట్టి ఘట్టై ॥

20

ఉ॥ సేతిగఁ జల్లగాలులును ♦ వెన్నలపన్నెలు వియ్యమంగు నా

రాతిరి మీదిమేడను ఒ♦గండమునందొక యీజిచెరుపై

నాతఁడు గూరుదుండి ముద ♦ మారఁగ క్యాండిలులెటుచెంతఁ దాఁ

17 జేతను నేదొ పొత్తమును ♦ జేకొని లోనఁబగించుదుండఁగా॥

21

క॥ ఆతని పరఁజేడు న

న్నాతఁడుగని యెగురువచ్చి ♦ యాపనమిడి లో

నానెర న్నగుశలము

18 నాత్రుమోచిం గొడ ♦ నెచ్చియుండెను॥

22

క॥ ఈరాకన్మీరాక పఁ

గారణమేదైన నుండఁ ♦ గలసిని యెంతుక

మీరాదరమారన్విన

19 ' రాయనియను నుఁబల్క ♦ నేనాతనితో॥

23

ప॥ తక్షణంబ మనుద్దేశ మెఱిగింక కొంత్రప్రసంగమ్ము

గావించి నేఁజెప్పంబోవు నంశమ్మునకు గంభీరంబుగఁజేసికొని॥ 24

గీ॥ కడపఁ నేలమును నియో♦గమునఁగాక

శుద్ధవైదికమునఁగాక ♦ సాంప్రమిర

మన్మనోద్దేశ మాతని ♦ మనమునంటఁ

బలుక నాతండు చిలుకన్వృ ♦ బొలుకఁ బలికె॥

25

శ్లోమోకుమారి.

అయ్య ! కవితాకన్యక
నియ్యోగలయింటిబిడ్డ; ♦ నేనెటుఁగనొక్కో
యెయ్యెడ మాపూర్వులకు
కయ్యుల్ మీయాగువేల♦నియ్యోగులొగిన్
హృదయార్త క్తి భూ♦పాలుగోయన నేల

26

తేలఁగలా రారు♦వేలవారు
నానీసానలన♦చ్చంచరీకాలక
జాలకుం గొమరు లా♦ర్వేలవారు
కనకాగ్నింధ్రుం♦ధానపాకీనక
వివ్రాతసింహు లా♦గ్వేలవారు
స్వరూపానానమం♦బుపరాజసీమల
విద్యావినోదు లా♦గ్వేలవారు

సర్వస్వంజూహు♦హలదత్త
సంపదేంద్రేణానా♦ఖిందభోగ
రాజులై కవిరాజులై ♦ రాజరాజ
లోలుగునారు మీ యారు♦వేలవారు||

27

అయ్య ! వికృత కన్యక
కయ్యక మావేలలన♦పనువారెన రా
కీర్తిరా మోకాళొడ్డెడు
కనుమలేచెల్లెఁగాక ♦ వినునుతచరితా||

28

సుమతీకుం బలువితముల
కేలగునమల్ కవితయంగు ♦ జెప్పెదనాకున్
గలమతము దాఁపక ని
శ్చలభావముతోడ విబుధసన్నతశీలా|

29

ప్రథమాశ్వాసము.

గీ॥ తతథయంకర మైన భే॥ తాళశాకి
 నీమహాధాకినీ మంత్ర॥ నికరమట్లు
 కరినపదములఁ జేర్చెడు ♦ గ్రంథకర్త
 26 తాను తెనాలొనె యానంది ♦ మూననలయఁ॥

ఉ॥ చాక్షుఁడొక మానముల ♦ సద్రసధారల, నాటలేనివా
 ధారల, నామధారల, సుధారసధారల, గేరులీల, నె
 వ్యారికవిత్వ మించుగునొ ♦ వారెకదా, కవు లాకవిత్వపుం
 ధారయె లేకయున్నఁ గవనమున కాళ వహింపనేటికి॥

సీ॥ ఇలవిన్నపోదు కా॥ లెనన్నరాదు నేవ్వి
 చ్ఛాకోపశింబును ♦ సలుపుఁగాని
 భవమున్నయిలనగా॥ ప్రియఁ జేరికొడు
 గతభవాద్విపు పుత్రు॥ కర్మఁగాని
 ముపిమార పరిగృహస్త్రు॥ విదునైనఁ జేరదు
 జననకాలపు విశే॥ పమునఁగాని
 సంతయున్నదిచిసె ♦ కంతఁజేరమ తెనం
 27 తొనె తా॥ గోక ॥ మచ్చుచునఁగాని॥

గీ॥ ఒకమొట్టినిఁ గో॥ మాపులు నిగిడ్చి
 మార్చనముమాని గా॥ శా॥ మంద్రోపకన
 నా॥ ఒకమొట్టినిఁ గో॥ మాపులు నిగిడ్చి
 28 దుర్భయాకితి నాకవి॥ తాపధూరి॥

గీ॥ భుంటకొక పద్యమల్లెడు ♦ భునుఁజొకఁడు
 పద్యమేయల్లఁజొలని ♦ ప్రముఖుఁడొకఁడు
 కవితయను జేరిననట్టి ♦ కవియొకఁడు
 29 తప్పులెంత్రు సర్వ॥ చల పద్యములయందు॥

33 ఎంచికెండు శ్లోకాల్ తేనిం ♦ గించిగాయి

సంశ్రియకాశ్చ కమపిలు ♦ శ్రీతేచ్చి

శ్రీ యానర్పిక్కిట్లకట్ట మోడకు

జుట్టి కొనునెడ మృదుశైలి ♦ పట్టుడునె||

34

34 అని చిత్తకి, మృగుచిత్తకి శ్రీమదై నాన సా శేతంపై సకలపండిత వాము స
మృతలై నూతనభావాన్వితంబై ననినవాలంకార శిరామూనంపై శ్రీమదై
త్వంబు నాకెగా కెల్లరికుంగూడ మోడకనింగుటగు నందియంబులను నిస్తు
తయించి మిత్రుతికవ్యాపాదగ్రామం బవశ్యంబు కాపంచెడి నని కపురం
పుర దాంబూలంబొసంగు మిషచే నాకెటింగింప నేనొక్కశుభముహూర్త
మునఁ గృతినిర్మామూనకుం గడింగి మంగి గౌదరణమ్ముగ ముందుగ నమ్మ
హానియుని పంశావతరన్మించుక యభివ్యర్థించెడి||

35

పంశావతారాధీవణకాసము.

కం. శ్రీవైష్ణవ కులమందుఁ

శ్రీవత్ససగోచరిత్రపులు ♦ చెలువొందిరి ను

శ్రీవిభవోపేతమ్ముగ

వావిరి శ్రీదేవరాజు ♦ వారి లనూరే||

36

నీ|| సన్నపక్షైకఁ ♦ ర్తనమన్న నామృత

రాజులారా ! దేవ ♦ రాజువారు

మానితసానాళ్ళ ♦ మానంబునంబు రా

రాజులారా ! దేవ ♦ రాజువారు

పటుతరిసామ్రాజ్య ♦ పాలనంబునరామ

రాజులారా ! దేవ ♦ రాజువారు

భానురశ్రీభోగ ♦ భాగ్యంబులకాభోగ

రాజులారా ! దేవ ♦ రాజువారు||

గీ॥ సారవిస్తార కవితారఁజ్జమూర్తు
లక్షయమ్ముగ శ్రీరామఁరక్షఁ గలిగి
లక్కలేనట్టి పలుసొమ్ములను ధరించి
రాజిలెడువారు శ్రీదేవఁరాజువారు॥

37

సీ॥ రంజిల్లె నామేదఁరాబాదుఫాదుపా
గాడిచే మన్ననల్ గాంచికాంచి
పిదప సశ్వారావుపేటసంస్థాన మె
ల్లరు మేలనంగ నలంకరించి
శనివారపుంబేట జననాథుచెంగట
మన్నీల్ శబాసన ఎన్నెకెక్కి
ఆగోలరచ్చారుఁజీపాలవరమహీ

రాజ్యంబునన్ మేటి ప్రాజ్యతఁగని.

గీ॥ యాశీతాపసేలఁ యశ్యములఁ గ్రాలె
ప్రభులరుల గౌరవమ్మునఁ బరిధివిల్లె
దేవదత్తంబుమండునఁ దేజవల్లె
రమ్యగుణతాలి వేంకటరాయపూర్ణి॥

38

ఉ॥ హరిపుత్రుడొ నవ్వెభునకున్ గుణగణ్యుఁడనంతవైదికా
చారితర యశంతు ననిశమ్మును సెడివిద్యవాదపం
తేరుహభ్యంగిపుఁగిపుఁడు కీర్తివిహరుఁడు బంధువార మ
య్యారె యసంగి బుట్టె షరదాద్యుఁడుదారసదంతరంగుడై॥

39

వ॥ తేనెల తొక్కి వ్యాపార పరామణగణవిహరుండయ్యు శుద్ధవైదికాచారనిభ
గ్గండగు నవ్వొచ్చియామాత్యునకు సగవచనుగ్రహంబున నొక్కకమారుండు
ను గృహరియు నుండించును.

40

గీ॥ పైవభక్తియుఁ బతిభక్తి ధన్యుక్తి
యాశీతావనాస్క్తి విద్యానురక్తి

బాయదెప్పు డారామ సాభాగ్యసీమ

రమ్యసుగుణకదంబ శ్రీరత్నమాంబ॥

ప॥ కుమారుండగు వేంకటరాయాభిధానుండు విశేషశేముషీ శ్రేయుండై

నీ॥ స్వపితామహుని కటాక్షమునఁ బండితుడయ్యె

బారసీదేశంపు ♦ బాసయందు

ఎమ్మే బియల్ ప్యాసయినవా రినెదిరించు

పాండితింగనె దొర ♦ బాసయందు

రహి ననేకగ్రంథరచనాధురీణుడై

పటిమఁ గాంచెను మాతృ ♦ భాషయందు

విద్యజ్ఞుల మెచ్చ ♦ వినుతవిద్వాంసుడై

పటుకీర్తిగనె దొలి ♦ బాసయందు

గీ॥ సారసద్గుణలస దలంకారమూర్తి

రాజకార్యనిర్వహణాధురంధరుండు

పటుయశశ్రీలి విస్తారభాగ్యశాలి

రహితదుష్టంత్రీ వేంకటరాయమంత్రీ॥

ప॥ మిత్రయు నమ్మహానీయుండాం గ్లేయోద్యోగియై కాంక్షముఁ గడుపుచుండ

నీ॥ ఏరాజుతనపేర ♦ మృత్యుంజయనగర

మను క్రొత్త పట్టాం ♦ బమరఁ గట్టె

ఏమహామహుఁడు ధరామర శ్రేణికి

బంగారుకొండయై ♦ ప్రతిభఁగాంచె

ఏరాయఁడభీనప ♦ మూరురాయఁగిండఁ

డై డంబుమీరఁ బ్రఖ్యాతిఁగనియె

ఏసదాచారుండు ♦ దాసదానుకవి ర

క్షణకంకణమ్మును ♦ గట్టుకొనియె

సీ॥ నట్టి మృత్యుంజయత్కృతఁ లాధినేత
స్వీయవిఖ్యాత సంస్థాన ఁ నీమయందు
నతనికుద్యోగమునునిచ్చి ఁ యాదరించె
ఘనతఁగల్గించు నుజనసాంఁగత్యమందు॥

45

వ॥ పదంపడి నవ్వేంకటామాత్యుండు చతురవర్తనంబున నిజరాజానుగ్రహపా
తుర్నిడై వరలుచుండె॥

46

సీ॥ “కవితాప్రసంగంబుఁ ఁ గావించువేళల
నాస్థానకవియట్టు ఁ గావించుచు
రాజ్యసత్కార్య నిష్పహణం బొనర్చున
ప్పడు మంత్రిలీల మెఁప్పులుఁగొంగు
గ్రంథకాలక్షేప ఁ కాలంబునంనును
శౌరాణికునిభంగిఁ ఁ బ్రస్తుతిఁగను
జాతకవిషయముల్ ఁ జర్చించునప్పట్ల
జ్యోతిష్కుఁడాయనఁ ఁ బ్రీతిఁగొలుపు

గీ॥ నిదియు నదియననేటికి ఁ నీతఁడన్న
టంగలఁడ ” టందు “ నుగగురుఁడా ” యటంచు
ప్రభువును తదనుచరులును ఁ బ్రస్తుతింప
రాజులె నయారె ! వేంకటఁరాయసూరి॥

47

ఉ॥ వానిగుణప్రవర్తనము ; ఁ వానియనూనజనానురాగమున్
వానివిశేష శేముషియు ; ఁ వానికలాకుశలత్వవశాగ ! యె
వ్వానికి నబ్బదందుఁ బ్రభుఁడయ్యఁ డుదారరసజ్ఞుఁడౌటచే
నానిఁ బ్రధానిఁజేసెను “ నివాన్ ” బిరుదమ్మిడి సంతసమ్మునన్

48

గీ॥ చిన్నజీతంబునం బ్రవేశించి కొలఁది
కాలమేయయ్య నతఁడు ముఖ్యప్రధాని

యయ్యో నయ్యారె ! యెయ్యెడ ♦ నైన విద్దె
లరయు నయ్యల కిల నసా ♦ ధ్యమ్ముగలదె॥

క॥ బహుభాషాకోవిదులై

బహుగ్రంథవిరచితనుకవి ♦ షరులై హితుఁడున్
మహిపతియున్ వినుతుల్ గని

రహాహా ! సామ్రాజ్యమన్న ♦ నదియేకదరా॥

పంచపాదిసీసము॥ కవులెల్లఁగొనియాడఁ ♦ గాళిదాసత్రయ

మ్మాంధ్రీకరించి నా ♦ డొర ! రాజు

పాఠనీ దేశంపు ♦ బాసలోనొకలక్ష

ణ గ్రంథమును వాగ్గిసి ♦ నాడుచుంటి

సర్వజ్ఞుడై విక్రీ ♦ మోర్వశీ యమ్మను

దృశ్యకావ్యముఁ దెనింగించె రాజు

పటుపాహితీన్ మృచ్ఛ ♦ కటిక నాటక సార

మను గ్రంథమును వ్రాసె ♦ నతని మఁత్రి

జిలిబిలిముద్దు ష ♦ ల్కులఁ దెనుంగున శిశుం

తలరచించెను ప్రమో ♦ దమునరాజు

గీ॥ అయరె ! “ సప్త భాషామంజ ♦ రి ” యనుషేనఁ

జెలఁగు నొకగ్రంథమును విర ♦ చించెమఁత్రి

శాగదాకృపాపాత్రు లా ♦ సరను ; లట్టి

రాజునకుమఁత్రికే కద ♦ రా యశమ్ము?॥

న॥ మఱియు నొకప్పుడు మృత్యుంజయ నిశ్చంక భూపాలునిపై తదా
రులు కారణాంతరమునఁ దెచ్చిన యభియోగమ్మున నీయమాత్య
దేంతయుఁ బాటునడి సామ్రాజ్యమ్ము ముక్కలుకాకుండ జయల.
నివచ్చి ప్రభునకర్పించె. పదంపడి నద్ధారుణీరమణు మరణ మయ్య

నకుఁ గొంతకాలమ్ము విషాదదాయకమయ్యుఁ దద్భూపాలుని పాత్రుండు
నిజసామ్రాజ్య భారంబువహించి పితామహుని చందంబున నాసచివాగ్ర
ణింజేరిఁదీసి పలువిధంబుల నేఁటికిని నాదరించుచుండె॥ 52

క॥ అశ్వేంకశేశ్వరుం డిడె
నశ్వేంకటమంత్రీ కిరువు ♦ రాత్మజులకొ దా
మువ్వర షరనుకుమారుల
నవ్వంశమైల్ల మిగుల ♦ నానందింపకొ॥ 53

షష్ఠ్యంతములు.

గీ॥ అంగునం ద్వితీయాశ్రమజుండ్లై ; విశేష
శేముషీ శ్రేయుండై నుతఁకిలుండై ; సు
గుణగణాకరుండై ; బాహునుచచరితుం
డైన మన్నితునకు నుగుణాంబునిధికి॥ 54

గీ॥ సోదరులీల మిత్రులఁ ♦ జూచువాఁడు
కవిషరులె బాంధవులుగాఁగఁ ♦ గ్రాలువాఁడు
విబుధతతికి విధేయుండై ♦ వెలయువాఁడు
నైన మన్నితునకు నుగుణాంబునిధికి॥ 55

గీ॥ కవులదర్శించి, పాత్తముల్ ♦ గడనసేసి
బ్రహ్మపురినాంధ్ర భాషాభివర్ధనీ స
మాజమునకొసఁగిన యభిమానచిత్తుం
డైన మన్నితునకు నుగుణాంబునిధికి॥ 56

గీ॥ పాలవెల్లిని జాబిల్లి ♦ లీలబుట్టి
దేవరాజాస్వయమ్మునఁ ♦ దేజరిల్లి
అంధ్రభాషాభిమాన యుతాంతరంగుం
డైన మన్నితునకు నుగుణాంబునిధికి॥ 57

గీ॥ రాజరాజిత వేంకట♦రాయమంత్రీ
 వరునకాత్మసంజాతుడై ♦ వన్నెకెక్కి
 నట్టి వేంకట కృష్ణరా♦యాభిధానుఁ
 డైన మన్నిత్రునకు నుగు♦ణాంబునిధికి॥

కథాప్రారంభము.

స॥ అంకితమ్ముగ నాయొనర్పంబూనిన కృష్ణాకుమారియను మహాప్రబంధము
 గథాక్రమమ్మొద్దియన॥

సీ॥ ఒకపంకనేవేళ ♦ నకలంకముగవెల్లు
 దేశమా పంజాబు ♦ దేశమొప్పు
 ఒకప్రక్కఁగడుఁగీర్తి ♦ నొందిరాజిల్లున
 మృధ్యహిందూస్థాన ♦ మహిమదనగ
 ఒకయోడ సౌందర్య ♦ మొనరార సాత్పురా
 విద్యభిఘ్నరపజ్జె ♦ వింతఁగొలుప
 ఒకదిక్కున నరాతి♦నికఁభీకరసింధు
 గుజరాతిదేశము ♦ గొమగుమిగుల

గీ॥ తారకావృత గగన మధ్యంబునందు
 డంబుమీరెడు చంద్రమండలములీలఁ
 బరగి, బుధసన్నతాఖండ ♦ భరతఖండ
 మందు రాజపుత్రస్థాన ♦ మందమొందు॥

క॥ దీనినె హూణులు “రాజపు
 టానా”యనియంగు రరు లడల్ వహియింప
 న్బానాగు లెందఁతొందఁటొ
 యీ నేలన్మున్న నేలి ♦ రెంతయు వేడ్కన్॥

క॥ అత్తలము బలముశౌర్య ము
 దాత్తతయుం జెప్పఁదరమె? ♦ తద్దేశమునం

చైత్రీనెన్వంఁడేనియు

హుత్తనినన్ గాకినైత ♦ మొందదుభీతిన్॥

61

గీ॥ పిటికిపందల నెల్లర ♦ వెలికిఁదోలె

నెల్లరణపీర పరులచే ♦ నుల్లసిల్లె

దేశచరితమ్మలందునఁ ♦ దేజరిల్లెఁ

బుడమి రాజపుత్రస్థాన ♦ పూజ్యమేమొ॥

62

ప॥ ఇల్లెల్లఁగింబులం దేజరిల్లుదు సకలరిపుభీకర నికర జన్మస్థానమ్మగు రా

జపుత్ర స్థానమ్మనం చెక్కుదేశమ్మ లలరారు॥

63

మ॥ కలదేశమ్మల మూఁక కెల్ల నొసటం ♦ గస్తూరి చిహ్నమ్మ దీ

నులకున్ వేలుపుటావు, ధగ్మమునకెందున్ రామరాజ్యమ్మ, భూ

పులకున్ నోములపంట, భూరమణికి ♦ న్ముత్యాల హారమ్మ, ప

న్నెలకు న్వెన్నెల, యై యశమ్మనడసె ♦ నేమివాడదేశమ్మహా॥

64

చ॥ కుదురుగ నెల్లెడంగలుగు ♦ కోటల కేలికసానియై, లస

ద్విదితయశమ్మెసంగ శ్రీతదీనజనాళికెఁ దానుదానియై

మహానరఁ ఘామమాయి, ♦ మానుగదానికి రాజగఁనియై

యుదయపురిమ్మ వెల్లు శరణో! యని శత్రులుఘోషపెట్టఁ గాన్॥

65

నీ॥ అరికులాభేద్యమ్మ ♦ లగుకోటబురుజులూ

నింగికిం గనులఁ గానంగలయు

ఁహినాతుపాక్షీ ఫిరంగుల రంగులా!

పరులెన్నిదామడల్ ♦ బాగులయు

క్రీరులొ నారాఁగపీరులబారులా!

యేరైనజోహారు ♦ లిడగలయు

పటుఖడ్గపాణులొ ♦ ఘోరాజమానులా!

కనిగుండెలం బాచుకొనఁగలయు॥

గీ॥ చారువిభాజితోన్నత ♦ సౌధరాజ
మండలంబా సుధాకర♦మండలంబు
తొన్నగరము న్నుతింపంగ ♦ నెన్నుచాఁడు
వేయనోళ్లను ధరియించి ♦ వెడలవలయు॥

సీ॥ అరులన్న పేర్విన్న ♦ నమ్మయడ్డాలిలో
బాలుఁడైనం గర♦వాలమూను
రాజధక్తియటన్న ♦ నైజగుణంబౌటఁ
బరిచారకుండైనఁ ♦ బ్రాణమిచ్చు
శరణన్నరిపునైనఁ ♦ గరుణసేలుటయన్నఁ
బ్రతిరాజపుత్రుఁడు ♦ బయలుదేరు
ఉత్సాహమొంది ప♦రోపకారంబన్నఁ
గడఁగి యెవ్వఁడేని ♦ నడుముఁగట్టు

గీ॥ మోశములుసున్న ; చోరత్వ♦ములు హుళక్కి
ఖిలజనులులేరు ; భీరువుల్ ♦ గానరారు
చదువులకు సాములకు మేటి ♦ సంపదలకు
బాపురే ! యీపురం బల!కా♦పురంబు॥

గీ॥ పారుషంబే వహించెను ♦ బారుషమును
శౌర్యమేతాను సరిలేని ♦ శౌర్యమూనె
కఱవుకఱచయ్యెఁ గలిమికే ♦ కలిమిగలిగె
లీలనాపురమందు నా ♦ కాలమందు॥

మ॥ పిరితోఁబూనిన బాంధవంబును ; మహా ♦ క్షీరాబ్ధియోనాగ ను
స్థిరమాపాడియు ; శుభ్రమైనయశము ♦ జెల్వోతనూకాంతియు
వరుసంబల్కులయందుఁ గారునుధయు ♦ భావింప నాయూరి ను
దరురోరాజులు రాజులేయని కడు ♦ వాదింపవచ్చుంగదా॥

గీ॥ అక్కజంబయ్యో ! నూటికి ♦ నొక్కడైనఁ
బరధనాసక్తిగల్గిన ♦ వాఁడులేడు
అక్కజంబయ్యో ! నూటికి ♦ నొక్కడైనఁ
బరధనాసక్తి గల్గి ♦ వాఁడులేడు॥

70

గీ॥ తన్నగరలక్ష్మీ తనువునఁ ♦ దాల్చినట్టి
“ యేడువారాలనగ ” లన ♦ నింపుమీరఁ
బలువిధమ్ముల సోయగఁమ్ములు జెలంగ
ఘనతఁ జెందరె ! తత్పురాంఁగన లయారె॥

71

నీ॥ మానభంగముఁజెందెఁ ♦ గాని యహల్య యా
పురకామినలతోడఁ ♦ బోలవచ్చు
సకళంబుఁడయ్యె నా ♦ చంద్రుండు గాని, త
త్పురసతీముఖములఁ ♦ బోలవచ్చు
నెలమరంభాదులు ♦ వేశ్యలుగాని, యా
పురినారులను గొంతఁ ♦ బోలవచ్చు
అస్థిర శ్రులుగాని ♦ యలలారు మైలుము లా
పురితరుణులకాంతిఁ ♦ బోలవచ్చు

గీ॥ రూపములటుంచి సుగుణముతో ♦ రూఢిఁజేసి
యచ్చెలుల వర్తనమ్మును ♦ మెచ్చవచ్చు
ఏటికీశ్రమ ? వారికి ♦ సాటివచ్చు
బోటులేలేరు లేరని ♦ సాటవచ్చు॥

72

చ॥ స్థిరతరపారుషంబు గుణశీలము లించుక తక్కువైనచో
నరయక తన్వరించు నతఁ ♦ డాయమరేఁద్రాని బిడ్డఁడైనఁ ద
త్పురమున రాచకన్నె మొగఁమాట బయి కెత్తదదేమొ, యంతకున్
బురుషానిభాగ్యమున్ జిగురుఁబోడిమనమ్ము గ్రహింపవచ్చునే ? ॥

73

మ॥ ప్రతిరాజాంగనయః బతివ్రతయే ! లోపంబింతలే దైన సం
తతమారాజుల కీర్తికాంతయే కడుకొ ♦ జారత్వముకొబూని తా
నతిమోచమ్మున దేశదేశముల యంధానాఁడు నీనాఁడు నొ
క్కతెరంగొప్పఁ జరించుచుండె నదిరా ♦ కల్లాలుమార్తాలమై॥

న॥ అదియట్లుండ నయ్యుచునుపురంబె రఁగఁగన్ జేసికొని నుగు
రాక్రమోపేతులగు రాకుమారు లెందఁతెందఁతో పూర్వమ్మున మే
మ్మకలంకమ్ముగఁ బాలించి రారాజపుంగవులలో॥

మ॥ పృథివిందానొక కొంతకాలమెటులో ♦ మేవాడఁబాలించి ; య
పదునేడ్యందల డెబ్బఁదెచ్చిదానయఁబ్బించు మఁ బాసి; వే
డ్క నివింజేరిన యాహమీరునకు నొక్కండేనిఁ బుత్రుండులే
మి డదీయానుజుఁ డెక్కెగద్దియపయి ♦ స్మేవాడభూపాలుఁడై॥

వ॥ భీమసింగాఖ్యంబెలంగు నాబాలుం డెనిమిదేఁడుల ప్రియమ్ముననే
భారంబు వహింపవలసివచ్చుటంజేసి సకల నుగుణోపేతయగు నా
తకుమారునిబేరఁ దానే రాజ్యాంగవిషయమ్ములఁ జక్కఁజేసి పరిష
మండె. ఆబాలుండు నుగుణరూప సంపన్నుండై దినదినప్రవర్ధవ
యెల్లరకల్లారుముద్దుగఁ బెరుగుచుఁ గొంతకాలమ్మునను॥

నీ॥ మఖములంగరకార్ద్ర ♦ మామైనఫాల్జుమాల్

దొడిగి మేల్గిరజాలు ♦ దుస్వనేర్చె

గుడ్డాలపై పికా♦ర్గోరి బయల్దేరి

యందందుఁ బందెంబు ♦ లాడనేర్చె

వాడికోలలఁబూని ♦ తోడిబాలురఁగూడి

యటపులకేగి వేటాడనేర్చె

ప్రతిదినంచేమి కాఁరణమున నోకాని

యాశామనీమల ♦ కరుగనేర్చె

రాకుమారుంఁగొకింత ప ✱ రాకులేక

విద్వలన్నియు గురువుల ✱ యొద్దనేర్చె

అంటరానట్టి యలరు ✱ వింటివాఁడు

కలఁడనెడుసంగతింగూడఁ ✱ గడకునేర్చె॥

78

గీ॥ పట్టభద్రుఁడై సామ్రాజ్య ✱ భారమూని

తనకువిశ్రామమొసఁగును ✱ దినయుఁడనుచు

నల్లమున వారిజనయితి ✱ యుల్లసిలె

కొడుకుమేలెకదా తల్లి ✱ గోరుచుండు॥

79

ప॥ అట్లు సంతసించి యావనాప్రాప్తుఁడైన కుమారునకు వైవాహికం బొనర్ప

నిశ్చయించి యమ్మేవాడదేశంబునంగల రాచకన్నియల చిత్రపటంబులఁ

దెప్పించి కుమారునకుం జూపి యందు వానిహృదయమ్మున కెక్కిన నుండ

రాంగి నెఱింగి స్వమతాచారానుసారమ్ముగా శుభముహూర్తంబున నందను

నకుం బాణిగ్రహణోత్సవము మహోత్సాహమ్మునఁ గావించె. పదంపడి

యాభీమసింగు తనకామినియందు బద్ధానురాగుండై యామెతో ననవరత

ముఁ కాలముఁ బుచ్చుచుండె మఱియు॥

80

మ॥ తనయారామమునన్ రసాలముల మధ్యంగల్లు సౌధమ్మునం

దను బంగారుకవాచి మంచముపయిన్ స్థాపింపుఁ బూపాన్పునన్

దనకాంతామణితోడ నిత్యమును మోదంబొంది యారాజు మిం

చినవేడ్కన్ దనయింటికుక్కనొనరించె నృన్మధుం బాపురే॥

81

చ॥ వనమున సంచరించునెడ ✱ వల్లకిమీటుచుఁ బాడునప డున్

వనమున సంచరించునెడ ✱ వాసిగనుయ్యల లూగునప్పడున్

వనమున సంచరించునెడ ✱ వారుక్షణమ్మును వీడియుండ రెం

దను దలపోయనూతన నధూనరుల్లెకదా జగమ్మునన్॥

82

సీ॥ చతురంగబలములఁ ✱ జక్కఁజేయుటమాని

యతివతోఁ జదరంగ ✱ మాడఁబూనె

సాటిబాలకులతోఁ ♦ బాటు విద్వేలమాని

ముద్దియచెక్కిళ్ళ ♦ ముద్దులూనె

పనిఁబూని తనశాస్త్రు ♦ పతనంబు నటుమాని

యబలతో సయ్యాట ♦ లాడఁబూనె

సఖులతో నక్కటా ♦ పయిరు పోవుటమాని

రమణితో వనవిహారమునూనె॥

గీ॥ సారసోదరసుకుమార ♦ సరసకుసుమ

శరవిమర్దిత మానస ♦ సరసిజుడయి

ప్రజను రాజ్యముం దల్లిని ♦ బాగునోగు

నన్ని మరచెను గడకు మోహాబ్ధినడఁగి॥

చ॥ గురుతరరాజ్యమెల్ల నికఁ ♦ గూరిమినేలుకుమార యంచుఁ దా

మఱిమఱి తల్లి యెంత బ్రతిమాలినఁ “దొందరయేటకే” యనుకొ

“సర”యను”రేపుమాపు”నను ♦ సారెనుసారెకు రాకుమారుడ

య్యారే! నిజరాజ్యమెంత విషమామైనో? యింతకుమోహమేకదా

వ॥ ఇట్లులిశమ్మును మోహపిశాచావేశ పరవశుండై కాలమ్ముఁబుచ్చు న

రుని వర్తనంబల్లనల్లనం దల్లియెఱింగి యొక్కనాడేకాంతంబునం గ

డి నిజసాధాంతరకాంతా సమన్వితే కాంతుం డగు రాకుమారుని

యిట్లనియె॥

శా॥ లేరా నాయన రాకుమారకులు? నీ ♦ లీలన్పతీలోలురై-

నారా? రాజులధగ్గుముల్విడిచియున్నారా? సతుల్వారికి

లేరా? రాజ్యములన్ద్యజించిరటరా? ♦ నీకగ్గుమేమందురా?

యేరా? నీగతి రాచబిడ్డఁడవు తండ్రి! నింగపాలెదురా?॥

ఉ॥ నాయన! పెద్దవాడవయి నాడవు, విద్వేలనేర్చినాడ, విం

కీయవనికొ భరింపఁగల ♦ వీవని నేననుకొందునుండఁ బు

తా! యడియాసలయ్యెగదరా? విను తొంబదియేండ్ల తొక్కునై
యాయిల నెంతకాలమిటు ♦ లేలెదరా? తలపోయవేమిరా?||

87

కం॥ అడ్డాలనున్నయప్పుడె
ఓడ్డండుఓడ్డండుగాని, ♦ పిమ్మటమీసాల్
గడ్డాల్యచ్చిన ఓడ్డండు
ఓడ్డండే? యెన నన్ను ♦ వినుమొక్కింతన్||

88

కం॥ నాయన! యేమందును? మీ
నాయనయే బ్రతికియుండినన్ నీవిటుల
న్యాయపురుషులెన్నడును
జేయుదుచటరా కుమార! ♦ చెప్పుచునీవే||

89

చం॥ మునుపటిలీల నిన్దచరఁబోయెడుదానను కానుగాని, నీ
పరులకు నెందునడ్డముగ ♦ వచ్చెడుదానను కానుగాని, నీ
కనయము బుద్ధిఁజెప్పఁగల ♦ యంతటిదానను కానుగాని, నం
దన! నినుఁ గన్నతల్లినిగదా! వినుమా యభిమానము నీకుఁగల్గినన్||

90

గీ॥ పెండ్లియాడుట యాదిగాఁ ♦ టెడమొగమ్ముఁ
బెట్టితివి రాజ్యమన నోయి ♦ చిట్టికన్న !
యెట్టిచెట్టలుమాడునో ♦ యేమనందు?
నకట! మేవాడరాజ్యమే ♦ మగునొకడకు||

91

చం॥ పొరిఁబొరి రాచవారునిను ♦ బుద్ధివిహీనునిఁ గాఁదలంతు రీ
కరణిమెలంగి తేని గొడుకా! యపకీర్తికిఁ బాలుగాకుమా
యరుగుము సత్సభంబున! రఁవంతయు సౌఖ్యముగల్గదయ్యె! హా!
యిరువదియైదు వత్సరము ♦ లేగిన నంభుఁడున్న తల్లికిన్||

92

తా! నాకాచేతొలంగిపోయెఁ దనువున్గూర్చి, జత్వారమున్
జేకూరంగద! యెంతకాలమొయిటుల్ ♦ జీవింపు నేమూలనో

నాకర్మంబునఁ గూరుచుండి, మనినీ ♦ నాల్గైదు నాశ్శేను రా
మా! కృష్ణా! యచునట్టి భాగ్యమిఁక లేదా నాకయోబాలకా!
మ॥ నవరా పౌరులుగూడ నీనడతి విఁన్నంగన్న, హా చెంగటన్
జవరాలుండినఁ దల్లి భూతములె ♦ న్నాన్పించునా? నందనా!
యపివేకాకిఁ జెల్లెఁగాక గూవిద్యాభూషణుండైనభో
ననమాసమ్ములుమోసికన్న కొమరుండా యిట్లుకావించుటల్॥

గీ॥ రాజ్యమేలుటయందు నిర్లక్ష్యమాని
మందుడై యెంచులోన నామాటవినక
పేరును బ్రతిష్టలేకయే ♦ పౌరులెల్ల
నీ! యనమన హమీరుండు ♦ చెడడెకడకు॥

ఉ॥ అన్న తెరంగనన్ జెడకు ♦ మన్న! మహాత్ములతోవనింకఁ బా
మ్మన్న! నృపాలురందు యశ ♦ మండబ్రయత్నము సేయుమన్న! నీ
చిన్నతనంపుఁ జేప్టలఁ ద్యజింపఁగదన్న! జనాభి నేలరో
యన్న! శ్రమమ్ముఁ దీర్చిదయ ♦ నారముమన్న! ననుం గుమారకా॥

గీ॥ అనుచుఁ బట్టాభిషేకార్హుఁ ♦ డైనతన కు
మారుఁ బసిబిడ్డగానెంచి ♦ మాతృదేవి
యెన్నియోనీతులంబల్కె; ♦ నిల్లె తనయుఁ
డెంతవాడైనఁ దనతల్లి ♦ కింతవాడె॥

గీ॥ చాలబోధించి నుతు గిరజాబుదువ్వి
యతఁడుమొక్కంగ దీవించి ♦ యామెవానిఁ
బంచి, కోడలి నేమొ రావించెనార!

౬ ముసలివారిని చాదస్త ♦ ము విడదుగద?॥

గీ॥ అత్తగారేల పిలచెనో ♦ యనుచుఁ జెలిమి
కత్తైనదుగుచుఁ దా భయా ♦ యత్తయగుచు

రాచ టెక్కుచుమాని ♦ మరాళగమన

యల్లనల్లనఁజనుదెంచె ♦ నత్తకడకు॥

99

చ॥ అట్లుచచ్చిన యమ్మ త్తకాసినిం జేరఁజీరి కుశలమ్మడిగి సాచరిచ్చుగ నాన్పు
ధాంగన యిట్లనియె.

100

గీ॥ కలదొక రహస్యమవెనెను ♦ దెలుపవలయుఁ

గాన రావించితిని మందఁదాన ! నిన్ను

వినుగుఁజెందిక వినుము! యీ ♦ ముసలిదాని

గొడవకేమని నీవను ♦ కొనకుమమ్మ॥

101

చ॥ వెలదిఁగొ ! నీమగండు నినుఁ ♦ బెండిలియాడిన నాఁటనుండియున్

గలనయినం దలంపఁడు నుఖపదమైన స్వరాజ్యధర్మమున్

పలువురు రాట్కుమారకులు ♦ పాలననేయరె యీమహీతలం

ఒలఘుతరప్రీక్తిఁ గనఁరా? యిటుసోమరులైరె కోడలా॥

102

చ॥ మగనిని జీరకొంగునను ♦ మానిని దా ముడివేసికొంచు నెం

దుఁగదల నీయదో హూయని ♦ తొల్త నె యయ్యపనింద నీకుయిన్

దగ జనియించుఁగాన పనితా! పలుకాడితి నింతఁట్టు ; నా

కగపడదేయుపాయ మకటా! యిక నేమి తలంచుకొందున్ ?॥

103

చ॥ పలువురు పల్విధంబులను ♦ బల్కెదరంగన ! తల్లిమప్పినన్

గలిగెను వానికీచెడు గుణంబని కొందఱునందు ; రెట్టున్

దలఁపఁగ నీకునాకును గదా యపకీర్తి జనించు? నోటికిన్

దలుపుచు ద్వారబంధముచు ♦ తామరసాక్షిరొ ! యేరికున్నవే ?॥

104

మ॥ ఇది నీరాజ్యము ; నీమగండతఁడు ; మీరేలీలవర్తింతురో

యదినాకేల ? బలంబుతగ్గెనిక రాజ్యంబేలనేఁగొల ; నీ

వు దయంజూచుచుఁ బట్టెడన్నమిడి నన్ ♦ బోషించినంజాలు ; నో

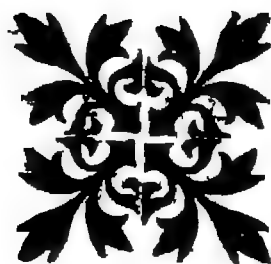
ముదితా ! నాకిక నేమికావలయు ? నే ♦ బోధింప మీ రల్పలే?॥ 105

చ॥ మగఁడొకవేళ నిండ్రిమగు ♦ మార్గమునం బడియండెనేని ? య
 మృగనిని మంచిదారికెటొ ♦ మార్పబ్రయత్నము సేయుచుండు
 పాశుఁడు, స్మృహట ననుమానము లేకటు లంటినమ్మ యో
 మగుఁ! మహొక్కతీరునను ♦ మానసమందుఁ దలంపఁబోకుమా॥

కి | మనరాజపుత్రులమున
 జనియించిన యాడువాండ్రు) ♦ సంగతులెల్ల
 మనమునఁ దలపోసినవో
 మనకే యాశ్చర్యమగును ♦ మదగజగమనా!॥

ఁ॥ కావున నోయంగనా ! నీవునుంగిర్తి గెనం దలంచితేని నీమగని
 రునిఁ జేయుమని బోధించి యమ్మందయానకు సెలవొసంగె॥

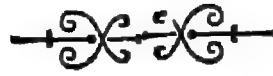
క॥ మానితగుణధారేయా !
 జ్ఞానాలయ ! యనుపమాన ♦ సదమలహృదయా !
 నానావిబుధవిధేయా !
 శ్రీనిలయా ! దేవరాజు ♦ కృష్ణారాయా!॥

కృష్ణా కు మారి.

ద్వితీయాశ్వాసము.

మ॥ నినుఁజూడం గవులేగుదెంచి రరుగో ♦ నీమందిరద్వారమం
దున నీకైయటు వేచియుండిరని మిత్తుల్ దెల్పిన నీమనం
బున బంగారపుఁ గొండ నెక్కినగతిన్ ♦ మోదించి యాచోటికిం.
జని వారిం గృహనేలు వృత్తిగల కృష్ణారాయ ! యాలింపుమా॥ 110

గీ॥ అమ్మచెప్పిననీతుల ♦ నరసి పిదపఁ
గొమ్మచెప్పిననీతులఁ ♦ గూడనరిసి
కొంతలజ్జనడి పిదపఁ ♦ గొంత తెలివిఁ
గాంచి తన యవివేకిమ్ము ♦ నెంచియెంచి॥ 111

ప॥ ఆభీమసింగు తనమనంబున విషాదమూని॥ 112

మ॥ జననంబొందితి త్నత్రియాన్వయమునన్ ♦ సర్వంసహాపాలనం
లునకున్ సిద్ధుఁడనైతి నిట్టియెడ నే ♦ మోహంబుధిశ్శున్లుటన్
ననుఁ జీవాట్లనుబెట్టినారు మిగులన్ ♦ మాయమ్మయు న్నొమ్మయున్
ఎనితల్బుద్ధులఁ జెప్పఁగావలసె నా ♦ పొరబడ్డకర్మంబునన్॥ 113

మ॥ అటుగాకున్న సమస్తమేలఁగల పాప్రియంబంగు నెనుండఁ ; య
క్కట ! కాలంబున్బాధాయొనర్చకయె వీకం గద్దియందేరి, సం
కటముల్ బాపి జనాళి నేలునెడ నా ♦ కంజాక్షియుందల్లి న
న్నిటునిందింతురె ? యెన్నఁడైన ననిరే యీనిష్ఠురోక్తుల్ ననున్॥ - 114

మ॥ ననునిందించిన సద్గుణాంబునిధియకా ♦ నాతల్లియందేమి, తా
ననునిందించిన సద్గుణాంబునిధియకా ♦ నాభార్యయందేమి, నే
గన నేదోషము ; నెల్లదోషగుణముల్ ♦ గన్నట్టునీయందె యో
మనమా ! వైశమలెమ్మ ! రాజులము గామా? రాజ్యమింకేలు

మ॥ జనమా నిందిలకలునేయు ; యశమా ♦ స్వమ్ముక్షీణించు ;
ధనమా శత్రులచేతఁజిక్కు ; నృపులా ♦ దౌర్జన్యఁడాయండ
న్వినమా ! రాజ్యము నాశనంబగునుమా ! ♦ నీమానమాపోవు నో
మనమా ! వైశమలెమ్మ ! రాజులము గామా? రాజ్యమింకేలు

మ॥ అనుమా భూతల మింక నేలేదని య ♦ య్యబ్బాక్షీతోఁ దల్లితో
ననుమా తప్పులు సైపుఁడియనుచు న ♦ య్యబ్బాక్షీతోఁ దల్లితో
ననుమా యాగ్రహ మానరాదనుచు న ♦ య్యబ్బాక్షీతోఁ దల్లితో
మనమా ! వైశమలెమ్మ ! రాజులము గామా? రాజ్యమింకేలు

మ॥ వినమా పూర్వ నృపాలవర్తనములన్ ♦ వేమార్లు వేనోళ్లలోఁ
గనమా ప్రస్తుతమున్నభూమి పతులం ♦ గన్నార మేవాడలో
ననుమానమ్మువహించె దీవకట ! రా ♦ జ్యంబన్నఁదోఁగాలమా
మనమా ! వైశమలెమ్మ రాజులము గామా? రాజ్యమింకేలుమా !

మ॥ చనుమా సైన్యయంతమ్ముగా రిపుల శ ♦ స్త్ర శ్రేణిమర్దించుమా !
కనుమా ప్రాణముకన్న మానమును ; లో ♦ కంబందునన్ ధర్మ వ
ర్తనమేనీకు జయంబొసంగునునుమా ? ♦ రావేల సందేహమా ?
మనమా ! వైశమలెమ్మ ! రాజులము గామా? రాజ్యమింకేలుమా

మ॥ అనియిట్లు కొంతవడి విలపించి గతజలనేతులంధనం బేలయని త,
నం గడకు ధైర్యమాని తనతల్లి యజ్ఞానుసారంబుగ నాభీమసి
నుదినంబున విధ్యుక్త విధానంబుగఁ బట్టాభిషేకంబుఁ జేసికొనియ॥

గీ॥ ఆత్మజానకెల్ల రాజ్యంబు ♦ నప్పఁజెప్పి
తల్లిమానంబుమొందెను ♦ నుల్లమందు ;

రాకుమాటుఁడు బెడదారిఁ ♦ బోక న్యాయు

లీల సామ్రాజ్యమంతయు ♦ నేలఁదొడఁగె॥

121

॥ ఇట్లు కాలమ్ముఁ గడుపుచుండఁ గొన్నినాళ్ళ కాభీమసింగు నంగన॥

122

గీ॥ నిత్యమును దేహబలము క్షీణించుచుండఁ

గ్రమముగా సృక్కఁదొడఁగె నా ♦ కమలనదిన

మొదటఁ గొంతయరిష్టమ్ముఁ ♦ బొందు టరయఁ

నుచకు గొప్పలాభంబుఁ జెంఁగుటకుఁగాదె ॥

123

గీ॥ చూచువారలు దమలోనఁ ♦ జోష్యువాఁడు

బసిడిచాయలఁ గేరు నా ♦ పడతిమేనఁ

గ్రక్కునకొ మీరె శోభన ♦ కాంతులొర !

ప్రీతిపయింగ్రాగు క్షీరంబు ♦ పొంగునట్లు॥

124

గీ॥ అంతకంతకు నాయాస ♦ మధికమయ్యె

నన్నమరుచియై చిటుఁదిండి ♦ నాశవొడమె

కడకుఁ గూర్చుండిలేచుట ♦ కష్టమయ్యె

గర్భ మతిదుర్భరంబొటఁ ♦ గాంతకార !॥

125

గీ॥ అంగముల్ సన్నగిల్లె ; మధ్యంబుబలసెఁ

గుంతలవితాన కాంతియుఁ ♦ గొంతమీరె

నెన్నఁడెటుఁగని జడత న ♦ య్యింతిపూనె

నతివపాలిండ్లు సార్థకాఖ్యన్వహించె॥

126

సీ॥ పనులేమి నేయకు ♦ ననజాననా! నీకు

నాయాస ముదయించు ♦ ననుచు నొకతె

కూతురేపుట్టినఁ ♦ గొమ్మరో! నీవు నా

తనయున కిచ్చెదే ♦ యనుచునొకతె

ఎవరిపేరం బిచ్చెదే పుట్టుబిడ్డ నో

యలికులకుంతలా! ♦ యనుచు నొకతె

పట్టంపురాణివే ♦ పడతికైనను నీ మ

హైశ్వర్యమబ్బునే ♦ యనుచు నొక తె॥

గీ॥ ఇన్ని నాళ్ళును నాకూతు ♦ నెత్తి ముద్దు
లాడు నీవిక దరిజేర్ప ♦ పనుచు నొక తె
పలువిధంబుల నాగర్భవతినిఁ జెలులు
గూడి పరియాచకమ్ముల ♦ నాడుచుండి॥

వ॥ ఇట్లుండ నొకనాటి యుదయమ్మున॥

గీ॥ చెలిమిక తెలు ముచ్చటల్ ♦ సలుపుచుండఁ
జేరి పరిచారికల్ పనుల్ ♦ సేయుచుండ
మలయమారుత మొకవంకఁ ♦ జెలువుఁ గొలుప
మందయాన వినోదంబు ♦ నొందుచుండె॥

ఆ॥ వె॥ కూరుచుండినట్లై కూర్చుండి ♦ జెలులతోఁ
జెలియలార! నేను ♦ జెప్పఁజాల

గర్భమందదేమొ ♦ గుర్భరమ్మగుబాధ
పుట్టెనమ్మ! యింక ♦ నెట్టులోర్తు॥

గీ॥ కడుపునందొక శూలమ్ముఁ ♦ బొడిచినట్లు
చుటుకుచుటుకునఁ బలుపోట్లు ♦ చూపఁదొడఁగె
వేగఁజని మంత్రసానినిఁ ♦ బిలువరమ్మ
ప్రసవమగునంచు నెంచెద ♦ రమణులార॥

క॥ అనిపలుకఁగ నాపలుకులు

విని వెలఁదులు సంభ్రమంబు ♦ భీతియులోనం
బెనఁగొన నొసరిచి రపుడా

పనితకు నుపచారవిధులు ♦ వలసినయట్లుల॥

క॥ తలచూ! యన నేనోర్వఁగఁ

గలనా? యన నింకబ్రతుకఁ ♦ గలనా? యన నో

చెలులారా! రారేయన

వెలదికి జనియించెఁ బ్రసవఁ వేదనలంతకా॥

133

సీ॥ సతులెల్లరుంగర్భఁ ♦ పతివై తివేయన్న
నదియేమొ యనుకొంటి ♦ నాత్మలోన
నుదతులెల్లరునీకు ♦ నుతుఁడు గల్గునటన్న
నదియేమొ యనుకొంటి ♦ నాత్మలోన
మగవానిఁగనుమని ♦ మాయత్తగారన్న
నదియేమొ యనుకొంటి ♦ నాత్మలోన
చెలులెల్లరుంగూడి ♦ నెలలునిండెనటన్న
నదియేమొ యనుకొంటి ♦ నాత్మలోన॥

గీ॥ ప్రసవమగు నాల్లునాశ్శలో♦పలనె యంచు
నందరన నేమొ యనుకొంటి ♦ నాత్మలోన
నని సతీమణి రోదనం ♦ బాచరించె
ప్రసవవేదన లోర్వ నెఁప్పతె తరంబు?॥

134

సీ॥ ఇంతతోఁజాలు నిం ♦ కేనుప కోయవ్వు
యాయాసమధికమా ♦ ననుచునొకతె
యిందిరమిందుండ ♦ నెందుకే వగచెదు
క్షణముమాత్రము తాళు ♦ మనుచునొకతె
యింతమాత్రమునకె ♦ యింతగావగచిన
పనితలు నష్టరా ♦ యనుచునొకతె
రమణిరో! ఓడ్డలూ♦రక వత్తురే మన
కతిదుర్లభంబగు ♦ ననుచునొకతె॥

గీ॥ ప్రసవవేదన లెఱిగిన♦వారెయయ్యుఁ
ప్రసవవేదన లెఱుఁగని♦వారివోలె

బ్రసవవేదన పాలయి ♦ బాధపడెడు
కాంత నాకాంత లోదార్పఁ ♦ గడఁగిరపుడు॥

గీ॥ “కాంత! పదిమందిబిడ్డలఁ ♦ గాంచి నార
మింతగా రష్ట్రసేయుట ♦ యెఱుఁగనుమ్మ
చాలునే నోరుమూయవే ♦ బాల!” యనుచుఁ
బలికె నొకగడసరి ముదు♦సలినెలంత॥

గీ॥ “మొన్న మాతోటికోడలి♦యన్న గారి
రెండవకుమార్తె మరదలు ♦ రెండునాళ్ళు
పురుడురాక మహాబాధఁ ♦ బొందెనమ్మ!
అక్కరో!” యని యొక్కపే♦రక్కపలికె॥

గీ॥ “ఏమిచోద్యమె? మాపెద♦మామగారి
తమ్మునికుమార్తె కోడలు; ♦ దగ్గఱఁగల
యతివలకె తెలియకుండ నీ♦భృడలేదె
బాలగో!” యనియొక్క యి♦ల్లాలుపలికె॥

గీ॥ “నెలఁత! యిప్పుడు శ్రీరంగ ♦ నీతులాడఁ
గలము; మనకె యీదురవస్థ ♦ గలిగినపుడు
కుయ్యో మొత్తోయటంచును ♦ గూయమె” యని
జాణతనమెఱిగిన యొక ♦ చానపలికె॥

ప॥ ఇట్లయ్యంగవలెల్ల రయ్యంగనామణి నోదార్పుచుఁ దమలోఁ దాము
విధమ్ముల సంభాషించుకొనుచు నున్నయెడ॥

సీ॥ పదు నేడునూర్లతో♦బదిరెండు మాత్పియా
రవ తేది సోమవా♦రమునఁ బగలు
పదిరెండుగంటల♦పెనెనిమిది నిమ

సముఖకుఁ గ్రహము లు♦చ్చస్థములను

రాజిల్లుమఁడ విభ్రాజితుండయి గురుం
 డలచందురునితోడఁ ♦ గలసిమెలఁగ
 నినుఁడుమేషంబునం ♦ దెసఁగఁ బునర్వసు
 నవమినిఁ గటకల♦న్నంబునండు

గీ॥ చంచరీకాల కవితాన ♦ సకలసుగుణ
 గణ్య, యయ్యసామాన్య లా♦వ్యాధన్య
 భీమసింగుని యిల్లాలు ♦ పేరిమతోడ
 నాఁడుబిడ్డనుగనెఁ జెలుల్ ♦ హర్ష మొంద॥

141

క॥ తనకుం బుత్రికపుట్టిన
 దనువార్తను నాలకించి ♦ యానందపయో
 ధినిఁదేలి తక్షణమ బ్రా
 హ్మణులకు దానంబులొసఁగె ♦ నననీశుఁడొగి॥

142

ప॥ మఱియు భీమసింగు జ్యోతిషశాస్త్ర విశారదుల రావించి జాతకములువా
 య నియోగించిన నమ్మహనీయు లప్పుడు॥

143

చ॥ కనులనుమూసి, ప్రేళ్ళఁ గుతుకమ్మున లెక్కిడి; రాసులన్నియొ
 గనుఁగొని యీనెలంత మను ♦ నాలుగుపాతిక లేగుదాఁక; స
 ద్గుణానిధి సుందరాంగుఁడు సమంతిత వీరుఁడు భర్తయకా; నుతుం
 గనునొకనిం గుహాశతలుఁ ♦ గల్గుదురంచునుఁ ప్పరెల్లరు॥

144

గీ॥ అంతియేకాని గురు నృతాంతమెల్ల
 నిక్కమిదియని తెల్పలే ♦ చొక్కఁడైన
 రాజు నాశ్రియించిన వాని ♦ నైజమిదియ
 భనపికాచముం గెల్వ నెఁవ్వని తరమ్ము?॥

145

గీ॥ చేయఁబలసిన పనులెల్లఁ ♦ జేసిచేసి
 యచట పురటాలి కఖిలసౌఖ్యముల నొసఁగి

పదిదినంబుః పురుడు నా ♦ సుదతులపుడు

తీరిచిరి దేవి మోదాబ్ధి ♦ దేలునట్లు॥

గీ॥ జో! సుగుణరాశి! మాచిన్ని ♦ నుందరాంగి!

జో! నృపాలాత్మజా! మహా ♦ శూరవంశ!

జో! రమాదేవి! యంచు న ♦ న్నరులెల్ల

బాల నయ్యాల నిడి జోల ♦ బాడిరంత॥

ప॥ తల్లిదండ్రులును దక్కటివారును దృఢపరాజున కపురూపంబుగ జగ

పాంచాలి నామంబిడుట శ్రీయస్కరమ్మని యెంచి యబ్బాలకు

యను నామంబిడి యెల్లరు నల్లయమాద్దుగఁ బెంచుచుండిరింత॥

గీ॥ వదనలామ్యా గరిమంబు, ♦ వారిజములఁ

గేరు చేరెడు కండ్లు ; శ ♦ రీర కాంతిఁ

గల కుమార్తెను విడసినం ♦ దులకుఁ దల్లి

కాంచుసంతోష మింతింత ♦ కాదయారె !

సీ॥ పనుపునూనెయురాసి ♦ పసరుఁగన్నులనేసి

కోరి గోర్వెచ్చని ♦ నీరువోసి

మేఁచెల్లఁబొడిబట్ట ♦ తోనొత్తి సాంబ్రాణి

పొగఁజేర్చి జుట్టు నా ♦ రఁగ నొనర్చి

పలుమారు తలవెండు ♦ కలచిక్కు విడదీసి

చక్కఁగానొసటఁ జే ♦ ర్చుక్కవెట్టి

సన్నంపుటంచులఁ ♦ జలతారుమొగ్గలఁ

మెరయు పట్టురుమాలు ♦ మెడకుఁ గట్టి

గీ॥ బాల నొడివోన నిడికొని ; ♦ పైటకొంగు

మరుగుగాఁగప్పి ; చేపురాఁ ♦ దరుణిచన్ను

బాలిడుచుఁ బాపచెక్కిళ్ళ ♦ లీల ముద్దు

పెట్టుకొను ముద్దులను లెక్క ♦ పెట్టఁగలమె ?॥

సీ॥ గజ్జెలందియలు బంధగరు నగల్ వలదె నా
 చక్కనిచుక్క! యం ♦ చొక్కముద్దు
 ఎన్నినోములనోచి ♦ నిన్నుఁగాంచితి నె నా
 చక్కనిచుక్క! యం ♦ చొక్కముద్దు
 ఏమహారాజున ♦ కిల్లాలగుదొ నా
 చక్కనిచుక్క! యం ♦ చొక్కముద్దు
 అత్తవారింటి కె ♦ ట్లంపెదనిన్ను నా
 చక్కనిచుక్క! యం ♦ చొక్కముద్దు

గీ॥ మాట కొకముద్దుగాఁగ ♦ నమ్మగువ ముద్దు
 కూతుముద్దాడు, నయ్యరే ! ♦ నాతులెపుడు
 బాలికల ముద్దులాడెడు ♦ వేళఁ బలుకు
 పలుకులింపయ్యు సందగ్భములె హుళక్కి॥

151

సీ॥ తలపోసి తలపోసి ♦ తలఁ జక్కిఁగాదువ్వు ;
 దువ్వి కాటుకఁ బెట్టఁ ♦ దోపకుండు
 కాటుకం బెట్టెనా ♦ కన్నూరి తిలకిం
 నుదుట దిద్దఁగఁగొంత ♦ నెడఁ బలంచు
 తిలకంబుఁ బెట్టెనా ♦ యలరారు నగలపుం
 జములఁ బెట్టఁగొ నెంతో ♦ సంశయించు
 నగలను బెట్టెనా ♦ జగివీరు మేల్జగీ
 యంగీలు దొడుగంగ ♦ నాత్మవెంచు

గీ॥ కడకు నంగీలు దొడిగెనా ♦ కన్నులారఁ
 దనకుమార్తెనుఁ గనఁదానె ♦ వెనుకదీయుఁ
 బరమ కళ్యాణియైన యా ♦ బ్బాల్ యెడల
 నాజనని దృష్టిదోష భయముకతన॥

152

చ॥ ఎఱిగిన యమ్మలక్క లేవఁదేనిఁ గుమార్తెను జూడవచ్చినఁ .

బిరబిర బాల నుయ్యెలను ♦ బెట్టి పరుండఁగఁ బెట్టుచుండు నె
వ్వరి కను లెట్టివోయనుచు ♦ భామిని శంకవహించి ; యెందు న
య్యరె! పశిక్షింపఁ బెనుచు ♦ నట్టి యుపాయము లిట్టివేకదా ? ॥ 1

ఉ॥ అక్కయో ! ఎంతపుష్పవతి ♦ వమ్మ ? రతీసతి నీకుఁబుట్టెనం
చొక్కనెలంత పల్కునెడ ♦ నూరక నెమ్మది నెచ్చుకొంచు నాఁ
డెక్కడలేని రక్షలను ♦ నెన్నియొకట్టు కుమార్తెకార : జౌ
నెక్కడనైనఁ దల్లి సహియింపు నె బిడ్డకు పృష్టిసోకినఁ ॥ 15

శా॥ పాలుంబువ్వయుఁ బంచదారయును మేల్ ♦ బంగారుపాత్రంబునఁ
దోలింగల్పి కుమార్తె నెత్తుకొని “ రాఁకో టూచి ! నీవింక నా
బాలారత్నము బొస్తినింపఁ గుడుచుకొ ♦ చాలన్నమి ” ప్దంబు నే
వేళకా భామిని బిడ్డకన్నమిడు ; నుద్వీం పిల్లలై క్లేకదా ? ॥ 15

ప॥ మఱియు నక్కాంత యేకాంతంబునఁ గూరుచుండి కృష్ణాకుమారిం బలువ
రులు ముద్దులాడుచు నెన్నియో నుద్దులు పలుకుచు నబ్బల చిరునవ్వు
వ్వఁ దా నపరిమితానందమొందుచు నిట్లు పలుకరించుచుండు॥ 15

ఉ॥ ఆలమలోనఁ దండికి కెదుఁదై పతికిన్ రిపుమగ్దనంబునకా
జాలసహాయ్యమైన జయఁచందుని కూతురు లీల నీవునుం
బోలఁగఁ బెద్దదానివయి ♦ బుద్ధులునేరిచి పాణినాథుతో
ఫాలజితార్థి సత్కుముదిఁ బాంధన ! శత్రుల గెల్వఁబోయదే ? ॥ 15'

శా॥ వేమార్జును ముట్టడింపఁగ ఫణిఁ ర్వేచంబునుం దాల్చి సం
గ్రామంబందు నిజారులార్వ నల యొక్కర్పాదుషాన్ జంప యీ
భూమింగీరితి నొందఁజూచిన గుణాం ♦ భోరాశి యెనట్టి యా
రామాభాయి తెఱంగు నీవతుల పైఁర్చింపొంది వేవొందెదే ? ॥ 15'

మ॥ అమలాత్మన్ననుఁ బెండ్లియాడునట య ♦ య్యారంగజే పయ్యె! మా
నముఁ గ పాడవెయం చు దేవులపుర ♦ జా త జసింహాభ్యు పే

ర ముదమ్మరఁగ లేఖవ్రాసిన లసఁగఁజాస్యమైనట్టి య
వ్విమలాదేవి తెఱంగు నీనరునకుఁ ♦ బ్రేమంపు జూబంపెదే ? ॥ 159

ఉ॥ నాశుకవాణి! యెన్నఁడయిఁనం గతకాంతలవోలె నీవు పో
ణేసునితోడఁ గీర్తి వహిఁయించి వెలింగెదవమ్మ? యిండియా
దేశచరిత్రమందు భఁదీయ విచిత్ర చరిత్రమంతయుఁ
దేశచరిత్రకారులు నుతించి లిఖింతు గటమ్మ బాలికా॥ 160

గీ॥ రాణి తనకూఁతు శ్రీరామ ♦ రక్షణమున
వేయియేండ్లు జీవింప దీవించుచుండు
బిడ్డలు చిరాయువుంగల్గి ♦ వెలయ పలయుఁ
గాని తల్లుల కోర్కెకుం ♦ గలదె మేర ? ॥ 161

గీ॥ కూఁతుఁ గనినప్పుడెల్ల ♦ నన్నాతికార !
యెన్నియో కోరికలు మని ♦ నీనుచుండు
ననెద మిటుసేతు మటుసేతు ♦ మనుచు మనము
బ్రహ్మ యెటుసేయఁ గలఁడో చెప్పంగలేము॥ 162

ప॥ ఇట్లు జనయితి నిండారఁ బ్రేమతోఁ బెంచుచుండి ధగధగితాయ మానాంగి
యై కృష్ణాకుమారి దినదిన ప్రవర్ధమానయై ముద్దారఁ బెరుగుచుండె॥ 163

సీ॥ శయ్యనొత్తిగిలంగఁ ♦ జాలని యాశాల
యొత్తిగిలుచుఁ జేతు ♦ లెత్తనేర్చె
చేతులెత్తి మోగానఁ ♦ జిన్నినవ్వులు గాఁగిల
నూరక గుమ్మాడి ♦ యూగనేర్చె
గుమ్మాడి యూగుచుఁ ♦ గొమరొప్పుఁ గూర్చుండి
నేలఁగగములాని ♦ నిలువనేర్చె
నీలిది నెమ్మొభీతి ♦ గలుగమెల్లన నటు
నిటుఁ దప్పటడుగుల ♦ నిడఁగనేర్చె

గీ॥ తప్పటదుగు లిడి పిదప నడువన్నేర్చె
నడువనేర్చి పరుగు ♦ లిడఁగనేర్చె
పరుగు లిడఁగనేర్చి ♦ బాలికామణి తన
తోడివారిఁగూడి ♦ యాడనేర్చె॥

16

ఉ॥ బంగరు బావిలీల్జత శబాసనఁ జెక్కిఁకులన్ వెలుంగఁ గా
శృంగల గజ్జలండలఁ జెలంగు రవంబులు వింతలీన వే
డ్కం గనకంపు చాయలను ♦ గ్రాతెడు మేలిమునుంగుఁ దాల్చి పో
వుం గురునొద్దక న్నృపతిపుత్రక నిత్యము విద్యనేర్వఁగాన్॥

16

ఉ॥ ఈడునతిక్రమించు చదు ♦ వీ పసిపాప కడెట్టు లబ్బెనో
చూడఁగఁ జిత్రమయ్యె ననుచుం గల బంధులునెల్ల వారుఁ బ
ల్కాడఁగ నింతచెప్పగురు ♦ సంతకృపించుచునుండె నల్లమే
వాడపు రాచకన్నెను శబాసనఁగఁ జెఁ గాడవిడ్డెన్ ? ॥

166

చ॥ నరపతిబిడ్డ గ్రంథ శాస్త్రమున మిక్కిలి యారితీరి వ్యా
కరణమునేర్చి లక్షణముఁ ♦ న్నని ముద్దులు మూటఁగట్ట నుం
దరమగు పైలిచొప్పడ నుధారసధారఁ బోలఁజాలు మేల్
సరసకవిత్వధారఁ గొని ♦ చక్కనిపద్యము లల్లునెప్పడన్॥

167

గీ॥ ఔర ! బంగారునకుఁ దావి ♦ యబ్బునట్లు
తనదు సాహిత్యపటిమకుం ♦ చిగినరీతి
గఱచె సంగీత శాస్త్రమున్ ♦ గురువునొద్ద
సతులు నేర్వఁగఁజాలని ♦ శాస్త్రమెద్ది ? ॥

168

ఉ॥ వీణకఠఁబునఁగొని నవీనకృతల్ వధురాధఁబునన్
వీనుల విందుగొల్పు నరవింద దళేక్షణ పాడెనేని పా
షాణములైన నీరయి వెసం బ్రసహించుచునుండు నార ! యా
గానమునఁటిగాఢ మిఁకఁ ♦ గానము గానము గానమెచ్చుటన్॥

169

॥ రతియో భారతియో పా

ర్వతియో యీరాజపుత్ర) ♦ పంశంగున నీ
నుతయై పుట్టెనటందురు
సతులెల్లరు భీమసింగు ♦ సతితో నెపుడు॥

170

॥ ధీసింధులనాటి మేష్టాడ ♦ దేశరాజ

పుత్రుల శరీరముల్ కడు ♦ బులకరింపఁ
జారు గుణరాశియైన కృష్ణాకుమారి
కల్లనల్లన యావనం ♦ బంకురించె॥

171

॥ మౌగము తళతళల్, చెక్కిళ్ళ ♦ నిగనిగి, శ

నువున ధగ ధగల్; మేటి బా ♦ హువుల జిగి
గల్గమన వైఖరుల్ చాల ♦ ఘనప్రశక్తి

యింపుసాంపును గల్గి రా ♦ ణింపఁ దొడగ ॥

172

॥ కనులభాగ్యదేవతయు వా ♦ త్కృష్ణలయున

మాహినీదేవతయు ఫాల ♦ యున నదృష్టి
దేవతయు నడుచున తీగ ♦ దేవతయును
నల్లనంజేరి తాండవం ♦ బాడుచుండి॥

173

క॥ బంగారము విను నీయిలు

బంగారముగాను ; నెంత ♦ బంగారముజె
నం గనెదే నాజిగియని
యంగన దేహంబు పలుకు ♦ టాశ్చర్యంజే ? ॥

174

ఉ॥ చేడియఁగాంచి మన్మథఁశీకృశులైరి నృపాంగమండు ॥

ల్కాడుచునుండఁ గండ్లు విక ♦ చాట్టములగ, నెలంబోమాము గె
తేడనియందు ; మధ్య మయ ♦ రే నెలను ముందు నీగతి
బాడినపాటఁ బాడవలె ♦ నా మనకన్నియ రూపునెన్నుటా ॥

175

ఉ॥ కన్నియ చందమందమును ♦ గాంచి పసందనిమెచ్చి మెచ్చి రె
 న్నెన్నొ తెఱంగులో పరిగ ♦ యేచ్చ ననారతముం బ్రయత్నము
 మన్ననఁ గన్నరాజుల కుమారులొనర్చుచు నుండిరెన నా
 యన్నియు బూదిలో నొలికి ♦ నట్టిఘృతము వితంబునం జనెన్॥

ఉ॥ నే నతి నుందరాంగుడను ♦ నేను మహాబలశాలి, నేను స
 మ్మానిత వర్తనుండనని ♦ మానినికెందనొ రాకుమారకుల్
 కానుకలలిపి వెంట దిగఁఖాన్తులు పంపిరిగాని యన్నియున్
 బూనిక బుట్టదాఖలయి ♦ పోయెను వారి యదృష్ట మేమియో? ॥

గీ॥ వనవిహారం బొనర్పంగ ♦ నచ్చునపుడు
 తమ తనూకాంతిఁ గని మెచ్చ ♦ దా యటంచు
 రాజు లారామ నీమ నా ♦ రామ కొఱకు
 వేచియుందురు కొంద టే ♦ వేళలంగు॥

నీ॥ కృష్ణాకుమారినా ♦ యిల్లాలగునొ కాదొ
 యనిప్రశ్న శాస్త్రము ♦ నరయు నొకఁడు
 అయ్యంచనడ పొందు ♦ నందుభాగ్యమునకై
 యిలవేల్పులకు మొక్కి ♦ లిడునొకఁడు
 తన తెల్వికిం బ్రహ్మ ♦ దముఁగాంచు నంచు బ
 ద్యములతో నుత్తరా ♦ లంపు నొకఁడు
 రామనీయఁగరాకె ♦ భీమసింగనృపాల
 ధీమణి ! యనుచుఁ గాన్తి ♦ ర్థించునొకఁడు

గీ॥ అబలసోయగ మరసి మోహంపు టంబు
 రాశిలోమున్గి వేరు మా ♦ ర్గంబుఁ గనక
 పిచ్చిగొని యూరక పరితఁపించు నొక్కఁ
 డెవ్వని యదృష్ట మెట్లులో ♦ యెవ్వఁడెఱుంగు ? ॥

గీ॥ ఔర కృష్ణా కుమారి నోరారఁ గోడ
లా ! యనుచుఁ బిల్చునట్టి భాగ్యంబు మాకుఁ
గలుగునేయని కాలమ్ము • గడచినట్టి
తల్లిదండ్రులు నెల్లరుఁ • చలఁచుచుండి॥

180

ప॥ ఇట్లు సాక్షాత్కరించి 'మోహినీ' దేవతయోయన నిండుజవ్వనంబున నెల్లగ
కుం బేరాసఁ గల్గించుచుఁ గృష్ణాకుమారి షర్థిల్లుచుండె. భీమసింగు భూమి
పాలుండును యావనపా) ప్తయై కూతురు వివాహంబునకుఁ దగినపా)
యంబ ననుండె కదాయని యెంచి యొక నాడు కూతు వైవాహిక విషయ
ము నిశాంగనతోడ నిట్లు ప్రసంగింపఁ గడఁగె॥

181

చ॥ ఎఱుఁగుదు కాదె నీవు తరుణి ! మనకృష్ణ వివాహయోగ్యయై
నరిలుట ? పెండ్లినేయవలె • వైశమ యిందుల కేమనందువో?
పారిఁ బారి నామెకుం దగిన • భూపకూమారునికై ప్రయత్నముజ
గరమొనరించి నాడఁజుమి • కావఁగరాఁ దొక్కడైన నంగనా ! ॥

182

ప॥ విద్యావిశేషంబు గలిగినఁ గులీనుండు కాకుండె. కులీనుండగు నెడ విద్యా
విశేషంబు లేకుం డె. రెండునుం గలిగిన దురాచారుండో విషయలంపటుం
డో పిరికిపందయో యగుచుండె. హీనులకుఁ కన్యాదాసంబు సేయుట మ
నరాజస్థాన భగ్ముంబునకు వ్యతిరేక కర్మంబుగాదే? మరియు నింకొక్కటి
వినుము॥

183

చ॥ పినతన మాదిగాఁగఁ గడుఁ • బేర్చునిఁ బెంచుచుఁ బెద్దజేసి యా
వనయుతలైన కన్నియలఁ • బాప మనర్థులకిచ్చి పెండ్లి జే
సిన నిఁక వారిబాముల పఁచింపఁగి శిష్యముగాదు మూర్ఖపుం
చనుఁజాలుగాని వారు తెలి • దండులుగాదు మరాళగామినీ॥

184

క॥ వరునికొ వధువును, వధువుకొ

వరుఁడు, వధూవరులు తాము • పరియించుకొనకొ

సరసం, బటుగాకుంజిన

విరసము, పృథమాక్షరంబె ♦ భేదంబబలా॥

ఉ॥ క న్నైతనంతఁదాను కుతు♦కమ్మున నెంచుకొనన్ వలెన్ ఎరున్
గన్నియ తల్లిచిండ్లు లది ♦ గాంచి వివాహ మొనర్పఁగా వలెన్
మన్ననఁగన్న మార్గమిది ♦ మానిని ! యంతియకాని యెందునున్
గన్నై కయిష్టఁడౌపరుని ♦ గట్టుట కుత్తుకఁ గోయుటేకదా ?॥

చ॥ ఘనతయఁ బౌరుషంబు, నధి♦కారముఁ గీర్తి ధనంబు నిన్నిటన్
మనమొక యింతయొక్కునయిన ♦ నృతీ తక్కునయైనఁ జూడ, నే
మనఁగ వివాహవేళల స్వ♦యంఁవర భాగ్యము కన్యకాళి కీ
మనరస పుత్రప్రపంచమున ♦ మాత్రమె రాజిలుచుండె నంగనా॥

ఉ॥ హా ! కనుఁగొంటివే ? యిటు స్వ♦యంఁవరభాగ్యము లేకపోవుటే
గాక వయస్సురాని తమకన్నెల ♦ కక్కట ! బాల్యమందె యీ
లోకమునందుఁ గొందఱు ఖి♦లుల్ బచరింతు వివాహకార్యముల్
జేకురునే నుఖం బబల ! ♦ చిన్నియొయారుల కిట్టులెనచో॥

వ॥ అనిపలుకంగ నాపలుకులా గజగామిచీ యాలకించి దేవా ! మీరు
న సంగతులన్నియు నిక్కిములు. ఈయనాచారంబు ముఖ్యము
హృదయ వైశ్యవంశముల జరుగుచున్నయది. దీనికిం గతం బొకనాఁడు
కునివలన నాలకించితి నయ్యది యెఱింగించెద నాకర్ణింపుఁడు॥

గీ॥ బలిమిఁ బదునొకండవ శతా♦బ్దమున నెంద
తొందతో మేచ్చులీ దేశ♦మందు నెందు
గానవచ్చిన సతికెల్ల ♦ మానభంగ
మాచరింపంగఁ దొడఁగి నా♦రటు నృపాల ! ॥

ఉ॥ నాకులు మానభంగమున ♦ నాశముఁజెందుటఁ గాంచిసంఘ సం
స్కారులు లేచి దేశమునఁ ♦ జక్కని మార్పుఁజేపి కామినీ . .

వార మపాయమొందక శుభంబుగనుండెడు రీతి నెన్నియో

తీరులఁ గొత్తపద్ధతు లఁదేపనిగాఁ గనిపెట్టి రాయెడన్ ||

191

వ|| బాల్యవివాహోచరణ మంగీకరింపమిఁ బ్రజలకు బోధింప సంస్కారులు నూ
తనముగఁ గొన్ని సిద్ధాంతములఁ గల్పించి యయ్యవి పరాశరాది మహనీయ
రచితములని నమ్మించి మ్లేచ్ఛుల బారినుండి తప్పింప నాడుటెడల కతిబా
ల్యంబుననే వివాహంబులు గావించుచుండిరి. ఆయాచారంబు క్రమక్రమ
ముగఁ బ్రబలి యెంతబోధించిన నీకాలమువారి కంతములఁబట్టి వీడదయ్యె.
కాలస్థితింబట్టి కల్పించిన యాపొల్లుమాటలే వేదవాక్యములై కన్నియల మె
డల కురిత్రాశ్శయి దేశంబున కరిష్టంబుఁ గల్గించుచుండె.

192

చ|| అనిపలుకంగ నాపలుకు డి లానరపాలకుఁ డాలకించి మా

నిని ! విను నాఁటి దుస్థితి గఁగించి సతీతతి నేల కొత్త మా

ర్పును నొనరించినారనుచుఁ డి బూగ్వపుఁబద్ధతి నే నిరంతర

మును వహియించుచుండునెడ డి మోసముగల్గెడ కన్యకాభికి ||

193

చ|| కలరుమహామహుల్, విబుధఁగణ్యులు, దేశచరిత్రకారులున్

బలుపురు జూడ బ్రాహ్మణుల డి వైశ్యులఁ దక్కటివారియందునున్

గలిగియు నిట్లుపేక్షఁగొని డి కాలము దేశముఁ బాడునేతురో

యలికులకుంతలా ! నిజము డి లాడిననిష్ఠురముల్ జనింపవే ||

194

కి|| పూర్వాచారపిశాచం

బుర్బుని నెన్నాళ్ళుబ్రతికియందునో? అన్నా

ళ్ళోగనలె నీబాములు

సర్వసతీసముదయం బిహేయాయుతంబై ||

195

గీ|| అంతదూఁము పోనేల డి యబల ! వినుము

మనకులంబుననేకాదు డి ఘనశఁజెంగె

నాంగిలేయులఁగూడ స్వయంవరంగా

బాపనయ్యల వైశ్యుల డి పాపమేమొ||

196

గీ॥ మతములను వేరుపెట్టి కుమారికలను

బాడునూతులఁ దోయ్యుట ♦ పాడిగాదు

కాంతలో ! యని నాడుభూకాంతుఁడు తన

కాంతతోఁ గొంతయీ ప్రసంగంబొనర్చి॥

స॥ అంగనా! మనకృష్ణాకుమారి పరిణయంబుంగూర్చి నా రేమియుఁ దో
యది. పలువురు రాజకుమారుల చిత్రపటంబులు నాయొద్దఁగలఁ
వున నమ్మించఁచూన డెందం బేనుందరునియందు లగ్నంబగునో కని
ట యావశ్యకం గదా యని పలుక॥

క॥ దీనికి సందేహంబును

బూనఁగఁబనిలే దవశ్యముగఁ గన్నియ యె

వ్వానిం గోరునొ కనుఁగొని

వానికొసంగుటయె రాచపాడి యటంచుకొ॥

కి॥ కులకాంతామణి యీగతిఁ

బలుకఁగ నా నేలఁజేడు ♦ ఎంపెను తన ము

ద్దుల కూతునిఁ దక్షణమే

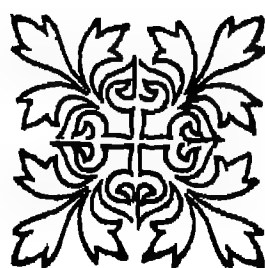
పిలువఁగవలెననుచు నొక్క ♦ నెలఁచుకొనంతకొ॥

గీ॥ సుందరాకార! మానిత ♦ నుగూఁవార !

పాపకర్మమార! కృతపరోపకార !

కవిరాధార! సజ్జన ♦ గణపహళి !

శ్రీతపనోద్ధార! వేంకట ♦ కృష్ణక్షర !

శ్రీ

కృష్ణా కు మారి.

తృతీయాశ్వాసము.

—❦—

గీ॥ కవియయినవానిఁ గనుటారఁ ♦ గానలేక
కవులపైఁ గొం డెముల్ జెప్పఁ ♦ గడఁగు నెడల
కాకవి దురుక్తు లెల్ల నిఁరాకరించు
నఖిలసర్వస్థాన! కృష్ణాభిగాన॥ 202

॥ వ॥ అనధరింపు ముష్టిఁ భీమసింఁ ఁకిన పరిచారిక కన్యకాంతఃపురంబున కేగి॥ 203

సీ॥ మనదేశ చరితంబు ♦ మధురస్వరంబుతో
సకులమధ్యంబునఁ ♦ జదువుగాని
చదివిపద్యంబులఁ ♦ జక్కఁగా విడఁదీసి
చెలులకునర్థంబుఁ ♦ జెప్పుదాని
చెప్పిగతించిన ♦ స్త్రీరత్నములచర్య
లద్దిరాయని కొనియాడుదాని
కొనియాడి మనమును ♦ మనవారిగతిఁ గీర్తిఁ
గాంచుటొప్పంచు బోధించుదాని॥

గీ॥ వివిధశాస్త్రంబుల నెఱింగి ♦ వెలయుదానిఁ
గ్గామినీవాక్రతమునఁ బేరుఁ ♦ గన్నదాని
భువనమోహినిం గృష్ణ నయ్యవిడఁ గాంచి
యనియె మీతండ్రి రమ్మనె ♦ నమ్మయనుచు॥

చ॥ జనకుఁడు పిల్చెనంచుఁ బరిచారిక చెప్పిన తక్షణంబు, చే
తనుగల పుస్తకంబుఁ దన ♦ దగ్గఱనున్న నెలంతకిచ్చి యం
గన! పఠియించుచుండుమిదె ♦ కన్గొనిఁచ్చెద నేలపిల్చెనో
యని మదచంచరీక నికఁరాలక యప్పుడ లేచె దిగ్గునకా॥

క॥ వనజానన కాలందెలఁ
దనచెక్కులఁ గంకణములఁ ♦ దనరారు ఘణం
ఘణాలు నిగన్నిగలు ర్ఘణం
ర్ఘణాలు విరాజిలఁగఁ జనియె ♦ ఓంకారకడఁగె॥

వ॥ అట్లుచని యమ్మరాళగమన మతాపితలకు నమస్కారంబులఁజేసి కట్ట
నిలావంబడి యుండ వారిరువురును॥

గీ॥ చేరఁగాఁదీసి యిలఁ జిరంజీవిగమ్మ
టంచు వాగలు కూతు దీవింపిరార !
ప్రేమఁదలిదండు లట్లు దీపింతుగాని
విధిలిఖించినదానిఁ దిప్పింపఁగలరె॥

గీ॥ రాజుల విచిత్రపటము లా ♦ రాజరాజు
రాజవదనకుఁజూపి మురాళగమన!
చిన్నికృష్ణమ్మ ! మాకింకఁ ♦ జెప్పుమమ్మ!
యీనృపాలుర నెవ్వని ♦ నెంచుకొనెదో?॥

వ॥ ఈరాకుమారుండు పరాక్రమోపేతుండు జయపురాధిపుని కుమారుం
ఈతఁడు సకలశాస్త్ర విశారదుండు బుందేలుఖండనాయకుండు. ఈస
తాకారుఁ డాల్వా ధారుణీశ్వరకుమారుండు. ఈవీరుఁడు భగవంతు
పుని నుతుండంచు వేర్వేర వర్ణించుచు భీమసింగు తనకుమారిక చెంగట
పటంబు లిడుచుండె.

క॥ ఎవ్వనిపటముఁజూపిన
నవ్వనిత పరింపదాయె ♦ నదియేమొకొ? హా

యెవ్వనికి నెవ్వతెకిల

నవ్విధి జతకూర్చినాడో ♦ యదియెనఁడెటుఁగున్॥

211

గీ॥ నరపతులనుతుల మన కృష్ణా కుమారి

యీసడించుచు నవ్వలఁ ♦ దో, సితోసి

కడకుఁ దనయంతనొక్క చక్కనిపటుంగు

నెంచికొని యీననేదియో ♦ యెంచియెంచి॥

212

ఉ॥ మానితరత్న సందయ సమన్వితచేమకీటఘారియై

భానునిభప్రభాకలిత ♦ భానుగన్విశ్రీఘారియై

మానసావితానననమన్మగుండై వెలుగొందుచున్న యీ

మానసనాథుఁడెవ్వఁడొక్కో? ♦ మానసనాథ! యెటుంగఁజేయవే?॥

213

మ॥ అనినం దండికి కుమార్తెఁ గాంచి విన విమ్మా! చిన్నికృష్ణమ్మ! యి

మ్మనుజాధీశుఁ డఖండ శైవ్యసరుఁ డ ♦ మూర్వాడదేశాధిపుం

డనిలోరెండవనీలలోహితుఁడు, పొక్కియం బిగ్గదైదేండ్లు నా

మనకుం దిట్టి చుట్టమాత్మసఖుఁడౌ ♦ మాయన్నకున్ నాకొగిన్॥

214

న॥ భీమసింహాఖ్యంజెలంగు నీరాకుమారుం డప్పుడప్పుడు నాకడ వీతేర నీ వెన్ని

రెగొమారులరయ్యుడు. తనయా మఱచితే? యీనుండురాగుండు నీకుందిగు

నగుండు. గుణవిద్యాలంకృతుండు. నందనీ! నీవీరాజనందనుని మెచ్చెదే!

యిమ్మహానీయుని నీకుం దెండ్లినేళునే యని మందహాసంగున భీమసింగు

పలుక కృష్ణాకుమారి యిట్లన మొగంబు వాల్చుకొని తండిచేతంగల చిత్ర

పటుంగుఁ డొకానినఁగైకొని,

215

నీ॥ అలవెన్ను నన్ను విన్నన్న వెన్నెల వన్నె

లన్నారి చిటునవుల్ ♦ విన్న చచ్చ

తుమ్మెదల్ దొమ్ము లొక్కుమ్మడిగ్రమ్మెనా

నుంగరాల్ ముంగురుల్ ♦ రంగులీన

హంగారు జిగిగారు ♦ బంగారు జలతారు

గాగరాగరగరత్ ♦ బాగుమీగ

నన్యకాంచన భూపాణపభ్రాపటలంబు

మిందునున్ మిందు మై ♦ మిడివెలుగ

గీ॥ జెవుల రతనాల బావిలీల్ ♦ జవుకళింప

నటునిటున్ మేటి కీలడ ♦ నటనమాడఁ

దటుకునం బటముఁ గొని ను ♦ చొప్పును బాసి

యఁతిపురికేగె జనమున ♦ చింతియను॥

216

ప. భీమసింగును దన కుమారిక మార్వాడ నామసింగుడైన భీమసింహుని నశించి

తెచ్చింగి తగిన సంబంధమని మానసికచిగుడై

217

గీ॥ తనకుమాతెకను మార్వాడ ♦ ధూళి కెభున

నిశ్చితుడయ్యె న ♦ రేశ్వరుఁడు

సర్వమూనుటమనపని ♦ గాని ముందు

గరుగఁబోయెడుసంగతు ♦ లెఱుగఁగలమె॥

218

రమణి నిచ్చెదనందు మాధవాడవిభుని

పేర విధి లేఖవాసె నా ♦ భీమసింగు;

యెన్నివారితలువ్రాసిన ♦ నేమిఫలము ?

బ్రహ్మవ్రాసినవ్రాత యాకృతుమెయైన॥

219

ఉ॥ సంతతమాత్మబాంధ జనసంతతి యెంతయు, ఎంతెంత న

ప్రంతయుఁ గన్యకానికహ ♦ మంతయు లోఁ బరితాపమొందఁగా

గాంతలు మారదేశగతి ♦ కాంతుల రమ్మచొచ్చిరింకఁగా

నంత నెంతకాంతు ♦ మమ్మువిరాజిత దేశమంతట॥

220

సీ॥ మారిమండైయల్ల ♦ మరుఁడొప్పు ; మోహంబు

ముందుగాఁటియాయి ♦ జిందులాడ

శ్రీకృష్ణాయాశ్వాసము.

శ్రీ

నగున నహర్నిశల్ ♦ తెలులుగా ; రశశశుల్
తెరలెత్తి నిందు సాధులు గాంగ
కలకంఠము మంజులమైన స్మృతిగాంగ
గుగపక్షములు వ్యసంజములు గాంగ
కలసికంఠము రంజములు గాంగ
చాలిస్తే నచనధు ♦ యలు పగల

శీ॥ నర్వజగ మెక్కి నాటకకాలగాంగ
సురలు మాపరుల్ గాంగఁ దా ♦ సూత్రధారు
డై ప్రదర్శిం చెను - సందు ♦ డెన్నియెడల
నాటిదినముల శృంగార ♦ నాటకముల॥

221

శీ॥ భావసంఘసత్ప్రభానంగ భావింపఁ
సెనకు బ్రహ్మారాధా ♦ స్త్రోత గాంగ
చాంగనంగనంగ ♦ మాధుర్యకవిత నా
పండు లెచ్చాస్త్రవా ♦ గంగగాంగ
ప్రముదితా న్యోన్యాయ ♦ రాగి సంతకేతులె
చరనధువదు లుదా ♦ పలుకముంగ
మకషిక శారక ♦ నికరంగ తనచెంట
రంజిల్లు శిష్యున ♦ గంగ గాంగ

శీ॥ పుకారు నెరిగెనెరుచే ♦ గుటకటసడు
బాలకథనల బ్రోత్సాహ ♦ పరచి నుల
రియమంతు నప్పగి ♦ పచ్చినట్టి
సంకుసంకుగ్ధ నులగి న ♦ సంకుల చుల్

222

ప॥ అ॥ ! మార్వోన నృనాలుచిప్రపటు ♦ మృత్యుక్షి పీక్షించి చు
భృభావోద్భవ కాయుకోద్భవ ♦ జ్వాలాపిపాలై నిరం

తరసంతప్త తనూల్లసల్లతికరైయై ♦ తాఁ గాలముంబుచ్చు ; నె
స్వరు నిల్వంగలరా లతాంతశరుఁడే ♦ బాణంబుఁ జేఁబూనినన్ || 223

చ॥ మునుపటి యాటలెల్ల నొక ♦ మూలకుఁద్రోసి, సతీగణముతో
నచయమొనర్చు నానందఁహరిముద్రోసి, మరాళ సంఘమున్
దెనచుటఁబాసి తావిరుల ♦ వేరులఁదీసి, మెలంగుచుండె న
వ్యచిత భరింపరానిదగు ♦ భావజవేదనఁ జేసి గాసితోన్ || 224

మ॥ ఒకనాఁడంగన గాలిమేడ పయిఁ దా ♦ నొక్కరైకూర్చుండి య
మ్మకరాంకుం దలపోసి, యోనుమః ♦ రా ! మర్యాద గుండునై
అకటా ! దీనలబాధపెట్టెద వదేళలా ? నీకు మాకన్యకా
నికరంబా యనుఁద్రొక్క / స్త్రీలయెడనా ♦ నీశక్తి నీసాములున్ ? || 225

గీ॥ కిరణిగుండుల నిన్ను ముక్తకంటి మున్ను
మంజుషావేద్యము టెంతలో ♦ ముచ్చినానా
మిట్టిపడెదపు మున్నును ♦ మిన్నుఁ గనక
బ్రతికితివెదోరి బ్రతిపూజ్యుఁడలము వలన || 226

గీ॥ మరుఁ డెనంగుఁ డటంచుఁ గొండులు వచింత్రు
గాని మోమున్నా ! నెవు ♦ కన్యకలకు
మాత్రమగపడెద వదేమి ♦ చిత్ర మెక్కొ
సగతిఁ బ్రత్యక్ష బ్రహ్మరా ♦ క్షునుని కరణి || 227

ప॥ అని యనేకకథంబుల నాకాంత యేకాంతంబునం గూర్చుండి మారశర పీ
డితయై యుండ సంతలో ||

నీ॥ అవనిలోన ననాధి ♦ లైన యనాథల
పాలిటఁ బెనుకాలపాశచుఁడగ
పూర్వాపరాద్రులన్ ♦ పోల్చుగాఁ గొని నురల్
గో లనియాడు పూటూలనంగ

నిశిదోరసాని వెన్మెలగొనుఁ దాల్చి పైఁ
చెట్టిన మేటి లోపియనంగ
తలదువ్వు కొనువేళ ♦ నలయింపిరాణి చే
పందాల్చినట్టి యద్దంబనంగ

కాలమను నుపాధ్యాధుండు ♦ గానుగి!
అవనిగుండ్రముగానుండు ♦ ననుచు నింగి
యనెడు నొక బల్లపైవ్రాసి ♦ యగుపటచిన
యఖిలభూగోళమనఁ గందుఁ ♦ చనలేరించె॥

229

॥ జేజేలెల్లరు స్త్రీలెల్లరు బరీక్షింపంగ నాబాలికా
రాజిం బాలక మార్కులంబడసె నా♦రా! తూర్పుదిగ్బాల యం
చాజేజేల్ బహుమాన పూర్వకముగా ♦ నా బాలకంతంబునం
దోజంగట్టిన వజ్రపుంబతకి మ ♦ ట్లోప్పారెఁ జంద్రుండవో॥

230

అంతవరకును మన్మథోపాలనం బాచరించుచున్న కృష్ణాకుమారి చంద్రదావ
లోకమ్ముఁజేసి

231

॥ ఔరా! చంద్ర! జనించి నాడవుకేదా ♦ యాక్షీరవారాశిలో?
శ్రీరామామణి తోడెఱుట్టుచురా? ♦ శ్రీరుక్మిణీనాగుఁ డా
పారాచారుఁడు నీకుబావగదరా? ♦ సద్వంశజాతుండవై
యేరా యీగతిఁ బాలింబు వి♦స్సీ! యెంతమూర్ఖుండవో?॥

232

॥ తరణి యపరాధిఁ గృంకుటే ♦ తడవుగాఁగఁ
గొంపమునిఁగినరీతి నో ♦ కులయాప్త!...
నెతిపైకెక్కి పు సిగ్గు ♦ నీకులేదు
చివ్వాపై నీకు దీచనలుగదా॥

233

॥ రాజునటంచు గర్వపడ ♦ రాదురా! లేళముఁ దారకేశ! నీ
రాజరికంబు దీనజన♦రాజికి, మానసచిహ్నానాంగనా

రాజికి వెండియున్ బధిక ♦ రాజి, కనాథగజేంద్ర గామినీ
రాజికిఁ బ్రాణసంకటము ♦ రా వినరా! జలరాశిసంభవా॥

234

గీ॥ నెలకుఁ బరునైదు దినములు ♦ తొలఁగియుండ
నే మహామహుడో శాప ♦ మిచ్చెనీకు
కడమిఁ గులగిడ ని ♦ నెట్టియును
గలుగుపుణ్యాత్ముడెవ్వఁడు ♦ గానరాడు॥

235

గీ॥ సగమె యాయువుఁ గల్గియు ♦ మిగులవిఱ్ఱ
వీగుమన్నావు పూర్ణాయు ♦ నే కలిగిన
యెడల నింకెంతగాగర్వ ♦ పడెదవొక్కొ?
ఓమహాలన్ బ్రతుకనిత్తువు ♦ రా? మృగాంక!॥

236

గీ॥ తలఁప నీనుండియేకాను ♦ తొలఁతను
మానినులకింతనుఖమన్న ♦ మాటనున్న
యేమిపాపంబు జేసిరో ♦ యేరికైన
గాంతలనినంతఁ బాలకన ♦ గడద? చంద్ర!॥

237

గీ॥ కానవచ్చినకాంత ♦ మానమ్ముఁ జెటును
న్నన్న! క్షోద్యుగాది ♦ కొన్నినాళ్ళు
కలగింనుగాతు ♦ లయ్యు నాగలనెట
ఘోరసంగియును ♦ కొన్నినాళ్ళు
మృతావస్థనెఱపి ♦ మానానమునై
కోరి యగ్నింబడి ♦ కొన్నినాళ్ళు
సహియించఁగారని ♦ నచాగిమనఁచు
కూరినెగింబునఁ ♦ కొన్నినాళ్ళు॥

గీ॥ పట్టకెట్టిమ్ము లొంగునా ♦ రితివలెనె
గ్రామముగా నాయుడుములిచ్చు ♦ గానరావు

కాని నీబాధమాశ్రమము ♦ మానినులకుఁ

దప్ప దప్పుడు నిప్పుకిం ♦ కెప్పుడైన॥

238

గీ॥ అద్దిరా! సురలుబెట్టెడు ♦ ముద్దతినుచు

బలిసి పడతుల కిలఁ బలు ♦ బాములిడుచుఁ

బొరిఁబొరిని వారియునురెల్లఁ ♦ బోసికొనుచు

జీచనమునేయరా చింతఁజీవినగుచు॥

239

గీ॥ అని యనేకఃకం ♦ నానెలంత

స్వీయతాప్రోన్నతిన్ వెలి ♦ నేసిచేసి

తనమనోహరు నిన్యసంఘనంబుఁ

పడయ గడియ యేఁదాదగాఁ ♦ గడుపఁదొడఁగె॥

240

కా॥ మాయురె! భీమసింహుని కుఁమారక నానుమానోఽర్థం న తం

క్రి॥ యిదియుందుఁగాని, అనఁనీ సమాకూర్పవె న్న నానా తా

నేయెడ నేరితోడ వదిఁగుంపడు; గ్రాయణిఁ బూరుపున్ వలెన్

దోయజపశ్రుతోచనలు ♦ తొండు పాటు వహించువారి లే?॥

241

గీ॥ చెలియ! మార్వాడ రాణినై ♦ నెలఁగుగుని

చెలులు పరిహాసనాడినఁ ♦ జిత్తమందుఁ

గాంత యింతింతయనరాని ♦ సంప్రసంగఁ

గాంచియును నేమి యెఱుంగఁ ♦ కరణి నెలఁగు॥

242

గీ॥ అనయమున్ మది భీమసింహునిఁ దలంచు

ననితలేమన్న భీమసింహునె తలంచు

తననరుండని భీమసింహునె తలంచు

భీమసింహాఽపియ్యె ♦ రామమనము॥

243

కా॥ అనాఁడాగతిఁ బండువెన్నెలలయం ♦ దామేడపైఁ దిన్నెపై

నానారీమణి కూరుచుండి తనలో ♦ నాఁడగుండుంగ నా

లోనన్ మానినియోర్తువచ్చె నటకున్ ♦ లోలోన దుఖించుతో
దీనంబైన మొగమ్ముతో వణకుతోఁ ♦ దీవింపుఁగన్నటితోన్॥ 244

ప॥ అట్లుచనుదెంచి యమ్ముత్త కాశినిం జూచి॥ 245

మ॥ తరుణీ! యేమని తెల్పుదాన నల విద్యాలంకృతుం డుర్విలో
నరినాశంకరశంకరోపముఁడు నమ్మా! భీమసింహుండు నీ
వరుఁడున్ నీగతజన్మపుణ్యతతి మాఁర్వాడ ప్రభుండక్కటా!
పరలోకంబునకేగె నోయబల! నీ ♦ పార్థక్ష్మకృంబునన్॥ 246

సీ॥ చిన్నిజెన్నెలకందు ♦ వన్నెల్ వంగుందు
నవ్వధిం బొలుసొందు ♦ నవ్వవాఁడు
వరశారికల్ విరుల్ ♦ వాజులైవాజులై
యలరువానితెఱంగు ♦ వెలుగువాఁడు
పగటివేళలయందుఁ ♦ బద్మాంగనలపొందుఁ
గలవానిచేసెం . . ♦ గలుగువాఁడు
అరుచిక్కనిమోము ♦ లారారుఁగన్నులుఁ
గలవానిగోషంబుఁ ♦ గలుగువాఁడు॥

గీ॥ పరుల కప్పలకుప్పయై ♦ పఱగువాఁడు
పరుల కొప్పల కుప్పయై ♦ పఱగువాఁడు
నీవరించిన పగకాడు ♦ నేలఁజేఁడు
కలికి! యీలోకమందిఁ ♦ గానరాడు॥ 247

ప॥ అని చెప్పి యనేకవిధంబుల నవివేకురాలగు నాచెలిమికత్తై॥ 248

గీ॥ చెలఁగి మనకృష్ణకన్నను ♦ దొలుతఁదానె
భోరునన్ రోదనమునేయఁ ♦ బూనెనపుడు
విద్యలేనట్టివారలు ♦ వింతపశువు
లనెడు వాక్యంబు సార్థకం ♦ బయ్యెనార!॥ 249

గీ॥ చెలిమికత్తెవచించిన ♦ పలుకుల ఛని
పిడుగుపైబడు వడువు హాస్యస్వరసంయోగ
గృష్ణచైర్యంబు విహసయ్యె ♦ విద్యనలన
నిరతకన్నను లాభమిం ♦ పేమిచలయు?॥

250

గీ॥ అయిన సహజకోమలచిత్త ♦ లబలలగుటఁ
దా వరించిన మార్వాడ ♦ ధగణి విభుఁడు
మరణమొందిన దుర్వార్త ♦ మంఠయాన
విని విడిచె దుఃఖఁ జాములు విరివితేక॥

251

ప॥ అట్లు విచారాయత్త చిత్తయై కృష్ణాకుమారి నేలంబడి పొరలుచున్న తనచె
లిమి కత్తెంగాంచి సాదరంబుగ నిట్లనియె॥

252

మ॥ వనితా ! దేహికి నేహమస్థిరమ యెన్వండుం జిగంజీవయై
మనువాఁడీ జగమందులేడు ; వినుమీ ♦ మగ్నంబు న్నాగు తొ
టను భావింపక చన్నవారికయి కంఠంపైతి గోడెంతై తా
మును నెన్నండొ గతింతుగంచు నెలుఁగం ♦ బోఁజాలరో యంగనా॥

గీ॥ బ్రతికినన్నాళ్ళు సంసార ♦ వారినిధిని
మునిఁగి తేలుచుఁ గడకు నే ♦ త్తణమునందొ
పాఁగిముల్ బోవు నింతమాత్రమున కింత
నగవఁగానేల ? జీవమెవ్వారి సొమ్ము ? ॥

254

చ॥ అలఘు మనోవికారమును ♦ నాపఁగఁజాలక భీమసింహునికొ
వలచితిఁగాని యవ్వభుని ♦ వల్లభఁగాగల్గెనోము నోచఁగా
వలదె ? ఐయోగదుఃఖమునఁ ♦ బల్లతులిప్సర మెంతయేడ్చినకొ
గలికి ! గతించినట్టి నరకాంతుఁడు కిప్పుర లేచినచ్చునే ? ॥

255

చ॥ అనియటులుంచి యోయలికులాలకజాల ! యెచండు దెల్పెనా
సదయుఁడు మన్మనోహరుఁడు ♦ స్వర్గపరుండయె నన్నమాట వే

గఁ డెలుపుమా యటంచు మన • కన్నియ యెంతని వేడుకొన్న నా
మదపతి నేలఁబొద్దుటయె • మానదు మాటయె యాచార్యుడే ?॥ 256

గీ॥ తెలివిఁగలవారు గలరు మాఁద్దుట గలారు
ధైర్యయుతలును భీతచిత్తులును గలరు
నేలనేలుదు రరులను • దోలఁగలరు

నవరసమ్ములుఁ జెంపొందు • నారులందు॥ 257

ఉ॥ ఎంతనివేడినకా బొరలి • యేడ్చుటదక్క రపంతయైన పృ
త్తాంతముఁ దెల్పినట్టి చెలి • దగ్గరి నుండరి ! నాకులేని యీ
చింతలు సేకవేటికె యి • చింపుము మాఁద్దుటఁ బట్టుమాను మిం
కించుటతో ననంగ మిత్ర • హీనతెఱంగున లేచిమెల్లఁగాక॥ 258

స॥ అడలుదునేలఁబొద్దు మెయి • నంటిన ధూళినిఁ బైటకొంగుతోఁ
కుడిచి, విచారముకొ విడిచి • తొవ్వబోడిన కేగు చునున్
ముడిచి సరివించుదుఁకు కణ • ముల్ పసచేసుల నొత్తి నేల నా
యెడఁబడినట్టి లేఖ గ్రహి • యించి వచించెను కృష్ణాకుమారి॥ 259

గీ॥ తరుణి ! నీతోడ నిపుడు మీ • తండ్రి గారు

త్వన్మనోహర మణివా • ర్తను నెలుంగఁ

బలికి యాచార్యుని • పంపినారు

దీనిఁ జదివిన సంగతుల్ • తెలియఁగలవు॥ 260

స॥ అని జూచునొసంగఁ గృష్ణాకుమారి దానినందుకొని విష్ణి॥

దండ్రికము.

శ్రీమత్సమహారాజ రాజార్జిత శ్రీపదాబ్జాతులై, యాశ్రితానేక దీనా
వనా సక్తులై, రాజధర్మస్రతోత్సాహసంయుక్తులై, యల్ల మేవాచదేశం బశే
షంబుఁ బాలించు శ్రీభీమసింగావనీనాథు డేరక ముదంగార మార్వాహ భూ
పాలుఁడౌ మానసింహుండు తావ్రాయు జాబేమనంగా,

ఉ॥ నాతిరొ! మానసింహనర ♦ నాథుండు కన్నులు నెత్తికెక్కుటన్
 గూతునొసంగెవో రణము ♦ గోరెదవో యని వ్రాసినాడు తా
 నే తగువీరుండొక్కఁడని ♦ యెంచెనో మామగవారుగాజులన్
 చేతుల దాల్చినారనుచు ♦ జిత్తమునం దలపోసెనో సఖీ! 263

చ॥ జనకుని యాజ్ఞయైన నిముసంబున నేనె సమస్తసేనలన్
 గొని చని మేడలన్ నగరి ♦ కోటలనెల్ల దుపాకిదెబ్బలన్
 త్షణమున మంటిపొల్పులిపి ♦ గర్వము సర్వము రూపుమాపి యా
 వెనుకను మృత్యుకన్యనిడి ♦ పెండిలి నేనొనరించి వచ్చెదన్ 264

ఉ॥ మానిని! మానసింహునకె ♦ మాజనకుండిడి పెండ్లిసేయఁగా
 బూనిన నస్థిరంబయిన ♦ మోహముపై దమియున్నదాననే
 గానటుగానఁ జానరొ! జగదాన యశం బనిశం నెవ్వనా
 ప్రాణములంబులించి మెయిఁ బాసెద మాకులగృమింతయే 265

గీ॥ పడతి! యీమాటనాడుటే ♦ తడవుగాఁగ
 నకట! నాకుడికన్నిప్పు ♦ డదరదొడఁగె
 బుడమి బలిమిని బ్రాణముల్ ♦ విడిచెదవని
 మూడుపచ్చిల విధివ్రాసి ♦ నాడునిజము 266

ఎ॥ అని యనేకవిధంబుల సంసార మోహ దేహదులయందు విరక్తిఁబూని కఠి
 నోక్తులఁ బుకుచున్న యమ్మిందయాన నవలోకించి చెలిమికత్తియ యి
 ట్లనియె 267

మ॥ అనుమానింపకు మమ్మ! నీజనకుఁ డొ ♦ యబ్బాక్షి! నిన్ మానసిం
 హునకుం పెండిలిసేయునే? యతఁడు శా ♦ ర్యోపేతుఁడేకాని యెం
 దును భీతాత్ముఁడుగఁడు రోషమునఁ దా ♦ నున్ సూరసంగ్రామకే
 లి నొనర్చంగఁ బ్రయత్నముల్ దగినటు ♦ లేయండె బింబాధరీ 268

ప॥ మఱియు మానసింహుండంపిన యీలేఖ నవలోకించి మీతండ్రిగారొందిన
 యాగ్రహంబు వర్ణింపనలవికాదు. కుమారిక నొసంగననియుఁ గృష్ణాకుమా

రిపై నింతేని యాశవహింపరాదనియు, పలయు నేని యుద్ధప్రియత్న మొన
రింపవచ్చుననియు నింతమాత్రమున మేము వెలదువారము గామనియు జ
వాలువాసి మీజనకుఁడు మానసింహుని కంపె. ఇంతియకాక॥ 269

గీ॥ ఉలిస! మార్వాడ భీమసింహుఁడు గతించె
నని విచారింపఁ బునఁజేను ♦ వినుపయసఁడు
జయపురీశుఁడౌ జయసింహ ♦ వసిష్ఠుని
నిన్నొసంగఁగ హింపఁగి ♦ నిశ్చయించె॥ 270

గీ॥ పౌరుషంబున నేమి యాపముననేమి
యశమునందేమి జయసింహుఁడౌట! భీమ
సింహుని సమానుఁడట నేరె ♦ చెప్పనేల?
యతనికొక జూని మూతండి ♦ యంపెనమ్మ॥ 271

ఉ॥ నామిని రాచకిన్నియ మనమున నుమ్మలికిమ్ము నొంది యా
హా! విధి కెంతయీర్ష్యల ♦ చంగన! తొల్తును హా
తీవిధు నెంచి మేలని నరించి యతండు గతించెనంచు నే
నేపిధి నన్యప్రాయమున ♦ కిచ్చెద నాహృదయామ్ము నక్కటా॥ 272

గీ॥ ఐనిత! నాగర్మ నక్షత్ర ♦ ఫలమదేమి?
పరియం నఁగి విగ్ధికి ♦ బ్రబలెనమ్మ
చాలఁగ నసవ్యామయ్యై సంసారి మకట
వలదు నలదు వివాహంబు ♦ వలదునాకు॥ 273

గీ॥ ఆపరాధునిండియె కదా ♦ యనిలోనఁ
బుగ్గిని డెట్టి క్షేత్రము ♦ నొందుచుండు
సమలము రానిబ్రహ్మ ♦ సచ్చటయును
గూర్చి గుచేలుఁడు సంపదలో ♦ గనుచు వినమె॥

ప॥ అయిన నోనుందరీ! కొంపజీ పురాణగాథలు ప్రాకవికృత చమత్కార
కృత్యంబులని ప్యసంగ పోవచ్చుఁగాన నింకొక్క విషయంబుఁ బెల్పెదను॥

గీ॥ అల్ల ఘిల్లీ కనూజిరా ♦ జ్యోతిపతులు
 ప్రిబల వైరంబుఁబూని సం♦గ్రామసీమ
 కరిగి యొండొరుత్ గూలుట ♦ లరయ నొక్క
 సుపుటై ప్రి సంయుక్త ♦ కతనఁగాదె॥

275

గీ॥ నాఁడు సంయుక్త కరిణి నీ♦నాఁడు నేను
 రమణి! మేవాడ మార్వాడ ♦ రాజ్యములకుఁ
 బగలు గల్పించి యక్కటా ♦ పాడునేయఁ
 గాట్టెనానేమొ యనిశంక ♦ పుట్టెనమ్మ॥

276

ప॥ అని కృష్ణాకుమారి కొంతెవరకుఁ దనచెలిమికత్తెతోఁ బ్రసంగించి వ్యాకుల
 చిత్తంబుతోడఁ దనమందిరంబునకుం జనియె. భీమసింగును భీమసింహుని
 మరణంబునకుఁ జింతిల్లుచు మానసింహుండొప్పిన జాబున కమితాగ్రహ
 మొంది మున్ముందు సమరప్రయత్నము లొనర్పఁజొచ్చె. ఇట్లుండ నలు
 మార్వాడదేశంబున॥

277

మ॥ అమలస్వాంతనుఁ గృష్ణనీయననుచున్ ♦ హంకారి మేపార వి
 క్రమశీలుండునుదేవురాధిపుఁడునా ♦ రాణా జనాని మి
 సములం దువ్వుచు మానసింహుండతి రో♦షస్వాంతుడై నేనలన్
 గొమరొప్పం జతగూర్చుచొచ్చెను స్పృహ ♦ కోపుల్ గదా భూవరుల్॥

మ॥ అమలస్వాంతనుఁ గృష్ణనిచ్చెద నరేంద్రా! నీకు నేనంచు వి
 క్రమశీలుండునుదేవురాధిపుఁడునా ♦ రాణా యెఱింగింపఁ జి
 త్తమునం దాజయసింహ భూవరుఁడు మో♦చంబొందుచున్ పెండ్లియ
 త్నములన్ నేయఁదొడంగెఁ దానెఱుంగఁడె♦న్నన్ భావిస్తచిత్త్యముల్॥

గీ॥ చెలిమి చెలిమినిఁ జెలిఁ ♦ గొనెనలయుననుచు

నల్లజయసింహ మానసి♦హ నరనరులు
 పరిణయరణప్రయత్నముల్ ♦ జరుపుచుండి
 భళిరె! సంతోష రోషసం♦కలితులగుచు॥

280

వ॥ అదియట్లుండ జయపురాధిపతుడగు జయసింహునకు భీమసింగు తనకుమారిక
నొసంగి వివాహము చేయు నున్నాడని యెఱింగి జయసింహునకుఁ బ్రబల
శత్రునగు గ్వాలియగురాజు సింధ్యనువాడు సహింపనేరక తద్వివాహం
బు భంగంబొనర్పనెంచి భీమసింగున కిల్లగొక జాబువ్రాసి యంపె॥ 281

సీ॥ అవధారు భీమసింగు ♦ గావనీ నాయక!

కృష్ణకుమారిని ♦ క్రియమీగ

జయపురాజైన ♦ జయసింహునకుఁ బెండ్లి

సలుపు టుత్త నువని ♦ తలఁచితివట

తగఁడు నీతనయకా ♦ తఁడు నాకు శత్రువు

గాన నీయత్నంగా ♦ మానవలయు

నొకవేళ నశ్రదా ♦ ప్నల్లంఘనముఁజేసి

కృష్ణుని నతని కి ♦ ర్పించి వేని॥

గీ॥ మానసింహునితోఁగూడి ♦ నేనుఁగూడఁ

క్రియవైరంగాఁబుని నీ ♦ పట్టంబు

మట్టకింగొని శునికునిన్ ♦ మోసపుచ్చు

దాడివెడలుచున్నాడఁ ♦ గప్పదగిప॥

282

కా॥ అజాబుంగని భీమసింగు మగిలో న ♦ త్యాగ్రహంబొంది యో

రీ! జీవచ్ఛమా! త్వదాజ్ఞఁగొని న ♦ ర్తింపంగ నీదానుఁడే

రాజున్ తేడు; చినుంగఁగింప రిల మా ♦ రాజాధిరాజుల్, సి నీ

వాజా! క్షేరిక నోగుమగాయునుచున్ ♦ వ్రాన్ జవాబుఁతటన్॥ 283

గీ॥ అజవాసుఁ గని గ్వో ♦ యగు భండు

విష్టనీగుగాఁ దనకను ♦ లెఱుఁజేసి

భీమసింగ నృపాలాధి ♦ పా! మదీయ

బాహుబలమెఱింగివెదఁ ♦ బారిపోకు॥

284

శా॥ నాసత్త్వంబును నెన్నఁడివెఱుఁగవో? ♦ నాకీ జవాబంపి యీ
నీ సామర్థ్యముఁ జూపినావుకద? కా♦నీ! యైన నేమాయెలే?
వీసంజేనియు దోసమేననక నీ♦పీచం బడంగించి హా !

దాసోహంబనిపించి తీరెద మదాంధా! యింతగర్వంబురా?॥ 285

వ॥ అని యాగ్రహమొంది॥ 286

మ॥ అది మొదలెన్నో సైన్యముల ♦ నాతఁడు సిద్ధముఁజేసియుంచి యొక్క
క్రొదినమునందుఁ బెక్కుతుర♦గంబులు నేర్తులు బండ్లు సైనికుల్
విదితపరాక్రమిల్ సము♦వీరులు బారులు పైచా? న
య్యాచి న పునఃస్మృ మిదికి హా♦హోచ్ఛలితో వెడలెన్ నృసాలుఁడున్॥ 287

చ॥ అనుపమరోపమూని చని ♦ యల్లయుడేపురి రాచవారి కో
టనుఁగని ముట్టడింపఁగ, హు♦టా హుటి నొక్కకటారిఁబూని వెం
ట నలుపు రంగరక్షకులు ♦ నల్వరువీరులురాగ భీమసిం
గనృపతి గ్వాలియర్ నృపతిఁ ♦ గన్గొనవచ్చి నచించె సిక్కిరాన్॥ 288

కం॥ ఏయపకారము నీయెడఁ

జేయము కారణములేక ♦ చెనటులక్రియనో

యీ! యిర్వరమునుఁ బోరిన

నీ! యనరే మనల రాజ ♦ శేఖరులెల్లన్॥ 289

ఉ॥ ఆత్మజ నేరికిత్తున్ ధ♦రాధిప నందన ! నీకనెల ? నీ

యాత్మజ కీగతిన్ బరుల యాజ్ఞకు ♦ లోఁబడి వెండ్లిఁ జేసివే?

యాత్మ నధర్మమార్గమున♦కా చన నిచ్చెద వెన్నఁడేని ధ

ర్మాత్ములు వైరమూనెదరె? ♦ హా! గృహకృత్యములం పులఁనుచున్॥ 290.

మ॥ కనకంబా ? ధనరాశులా ? నగరులా ? ♦ గ్రామంబులా ? భూములా?

మనకున్ వైరముగల్గఁ గారణము లో ♦ త్కూపాల ! యోచింపుమా ?

మనసంసారపు సంగతుల్ దలఁచి హా ♦ మర్యాదలం బాసి నీ

పును నేనుం జగడంబులాడఁ దలవంపుల్ గల్గవే రాజులన్॥ 291

క॥ ధరవర ! యీమాత్రం చెడ

నరయక సేనాన్వితుండఁజై నిగిదిగ నీ

వరుదెంచి విరాసన్నా

పురిముట్టడిఁ గొనుట నీకుఁ ♦ బోలునె చెపుమా॥

292

చ॥ భ్రమఁగొని కోటఁగోడల సింగంగులఁ జేలిచి కూల్చునీవు ; నేఁ

గ్రమముగ నీకునేనల ధగం బడఁజేసెద, నిందునెట్టి యా

భముఁగనరాదు ; కీరితి తుపాకుల బట్టినఁ గానిరాద ? స

త్యముగఁ దలంప వీన నిహమా ? పరమా ? చెపుమా ! నరోత్తమా !॥ 293

క॥ రణమన జెనెదెని నినునిలు

లనఁగడఁగితి ననుచు నెఱుడు ♦ ననుకొనకు మయా !

మననడతను గని నలునను

ఘనులును సరియనినఁ గలుగుఁగద యొగిలెలొ॥

294

గీ॥ ఏల నలుపల్కు లొంక మోకాలు మైని

శరమునిచి తెలహాయుమీ ♦ గుదమునీస

ధగ్రమనితోచెనేని యో ♦ ధరణిపాల !

రమ్ము నైగమ్ము బూని యుద్ధమ్మొనర్ప॥

295

న॥ అని పలుకొంటిల మేఘ గంభీర భాషణలఁ బలికి కట్టెదుట నిలువం

బడియున్న భీమసింగు భీకరాకాగముఁ గన్నులారఁ గాంచి గ్వాలియరు

ప్రభునగు సింధే దెందించిన నక్కజంబొని తన యకారణ నైరంబునకు

లొలొన లజ్జపడుచు వినయంబుగ నాతనికరంబుఁ చినకరం నంట్టి యో

క్క రహస్య ప్రదేశమ్మనకుం గొనిపోయి భీమసింగు చెవిలో నేమేమి

యోకొన్ని గతాస్యచనంబులఁ బలుక నొడు నెలనెలఁబోయి జౌరా జ

యసింహుని సంగతి యెఱుంగక కూర్చునిచ్చెదననిచెప్పి మోసపోతి నే య

ని కొంత వితర్కించి తనమందిరంబునకుం జని కారణాంతరములచేత నాకు

మారియగు కృష్ణానుమారి నిచ్చి నీకు వివాహమొనర్పఁ జాలఁ గావునఁ ద
ద్విషయంబీవు నిరాశఁ జేసికొనఁలయునని జయపుర నాగునకొఁ యుత్త
రము వాసి యంపె॥ 296

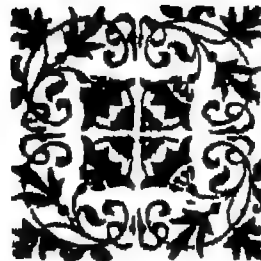
క॥ వివిధ విధవినుత కవితా

శ్రీవిణ నితాంత ప్రమోద ♦ సంయుతచిత్తా !

కవిగణనుత నుదరితా !

ప్రవినుల గుహాంబ్ర ! కృష్ణ ♦ రాయబుద్ధేంద్రా॥

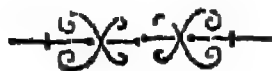
297

కృష్ణా కు మారి.

చతుర్థాశ్వాసము.

గీ॥ “ శత్రువుడు విత్తుడుగు, బ్రాణ ♦ విత్తుడు విధి
 విశత శత్రుడౌ ” ననునాశ్వా ♦ వాక్యమివ
 కల్ల శీస యందరిమైత్రీ ♦ నుల్లసిల్లు
 సఖుడె ; వింటివే తరువాత ♦ బరిగినకథ ! ॥

298

చ॥ తెనయు నొసంగనందు నల ♦ ధారుణి నాగుడు భీమసింగు జా
 బుచుఁ బనుపంగ దానిఁగని ♦ భూరివిచార సముద్రమంగునకొ
 మునిఁగి, యకారణంబు నను ♦ మోసముజేసె నుదేవురీశ్వరుం
 డని బియ్యసింహుఁ డెంచి కడ ♦ కావగమాని పుంగొనెన్మనికొ॥

299

చ॥ పరిణయ యశ్చముల్ విడిచి ♦ పౌరుషమాని రణప్రయత్నముల్
 గర మొరంపఁ సొచ్చ నరకాంతుడయారె ! యశ్చశ్చ
 స్థితను మార్పుండును గ♦దే ? యల గారిడివానిచేతిలాం
 తరునఁ గలట్టి బొమ్మలు తు♦నాతునాచుం గడు మార్పు కెనిగె॥

300

చ॥ శత్రు మొరించి నావలె నె ♦ నొక మాటఁ పెల్లముడ నుం
 డె నదట మానసింహుఁడిక ♦ ధీయతి శోరికఁ గాలుదుక్వ యా
 తెనిఁదొలుతొ జయించెదఁ బ♦డింపడి దాకెడి భీమసింగునికొ
 గొనియొడఁ గృష్ణ నేను రప్ప♦ను వారమృగెందుగఁ డాయనకొ॥

301

ఉ॥ భూరితరప్రతాప రిపుభూప నితాంత దురంతవాహినీ
 వార మపారపార మటు ♦ బార నురాసుర ఘోరమండనై

పోరెద నారీకై యనుచు ♦ భూపతి కీరములాడజొచ్చె హా !

పొరుష మెట్టులుండినను ♦ బల్కలకెందుఁ గొఱంత లేదుగా॥ 302

౩॥ ఇట్లు భీమసింహుఁ డాగ్రహోదగ్ర విగ్రహుండై సమరసన్నాహంబుఁ
గాఁచి 303

సీ॥ వరుస నరేబియా ♦ ఫాఠనీకతురంగ

రాజంబులెక్కి ౩♦క్రిములురాఁగ

రంగౌతుపాకీ ఖి♦రంగుల్ గరింబులం

దలరారఁ బలువీరు ♦ లరుగుదేర

కరివాలములఁబూచి ♦ సరదారు లొకయోర

చారులై బిరిబిర ♦ ములుదేర

రణమహోత్సాహోంత ♦ రంగులై పొంగుదు

కీరభిటాధిపుల్ ♦ వెంటనంట

గీ॥ ఇంకమార్వాడిభూపాతుఁ ♦ గాన

లేడు లే డేరికింగాన ♦ రాఁడురాఁడు

నిజము వానికి నూరెండ్లు ♦ నిండెనిండె

తరలుడని జయసింహుఁడు ♦ దాడివెడలె॥ 304

౪॥ మార్వాడ దేశంబున మానసింహుఁడు జయసింహుని నెవకోచ్చునాంబది

వరకె వినియుండుటంజేసి కాలవిశంబనం బాచరింపక యుద్ధసన్నద్ధుడై

నిజనగర రక్షణార్థమై కొంపలు రాగుపుతులకిడిచి వెక్కనఁబంపి తోగో

పక పాయిత యుండై తానును ముందేరెనంతి. 305

చ॥ అతులీతవైరభ్రాంతముల ♦ నాజయసింహుఁడు మానసింహుఁడా

గతి నిజరాజధానుల నుఖంబుగ నుండఁగ లేక వాహినీ

యుతులయు నచ్చివచ్చి కడ ♦ కొండొరు లొక్కెడఁ దాకి రద్ది ప

ర్వంశినింబటంచపుడు ♦ వాడుకలోఁగల సుస్థలంబటన్॥ 306

గీ॥ అట్టులొండొరుల్ గలసి య ♦ త్యాగ్రహమున

రేగి తమపేనలకు హుషా ♦ న్ని యొసంగి

విసుగుఁజెందక జయకాంక్ష ♦ వీడకుండఁ

బోరి రా రాజవీరులు ♦ మూడునాళ్లు॥

307

చ॥ మఱియు నాయుద్ధమున మానసింహుని శత్రువుల సేకులు జయసింహున
కుఁ దోడుగవచ్చుటచేతను, సుమన్యుల నాతనిపైనుడులు పలువురు జయ
సింహుని నేనలందుఁగలసి వానిని మోసపుచ్చుటచేతను మానసింహుండు
విచారగ్రస్తఁడై యూహనాఁటికలఁగాంచున నేయుపాయంబుఁబోఁపెక॥ 308

గీ॥ నమేయున్నఁ దనువునఁ ♦ జేవయున్న

బలుసుకూరిను మెక్కుచు ♦ బ్రతుకవచ్చు

బ్రతికినం బెండ్లికాక మా ♦ నుని యెంచి

పార్థివుఁడు పిక్కబల్మిఁ జూ ♦ పం దొడంగె॥

309

గీ॥ పోరువిడనాడి నడిఁ బారి ♦ పోవుచున్న

మానసింహుని, జయసింహు ♦ నానఁబూని

దశములాయెడ వెన్వెంటఁ ♦ దరుమఁజొచ్చె

రాజభక్తియొ శ్రేయస్కు ♦ రంబుగాదె ?

310

చ॥ నిలునిలు సారిపోకు ధన ♦ చీధన ! కృష్ణునిపెండ్లిసేతు; నీ

బలుగకుమోయి పెండ్లికొడు ♦ కా ! బహుమానము నిత్తునంచు భీ

తిలి వడిఁ బారిపోవునృప ♦ తిన్ జయసింహుఁడు హాస్యమాడుచున్

బలుకఁదొడంగె, నాపదల ♦ పాలగువానిని దెప్పవచ్చునే?

311

గీ॥ అకట! వెన్నుపైఁదిగ్గి నూ ♦ డకయె మాన

సింహుఁడటు సారిపోవుచుఁ ♦ జేరువఁగల

యోగగడయను చుర్గంబు ♦ నొద్దఁజేరి

యందులో డాగె రిపుభీతి ♦ చూడఁగుననుచు॥

312

శా॥ ఆరాటంబున మానసింహుడకటా! ♦ ఆదుర్గమం దాగతిన్
 దూరన్ శాత్రువులెల్లఁ గాంచి వడి నా ♦ దుర్గంబు భేదింపఁగాఁ
 గూర్తవ్యమున మేల్ఱిఘిరంగులుఁ దుపాఠికుల్ బేల్చినారాఁ! దో
 స్సారజేరితులౌటఁ బూజకజయకాంక్షన్ బూని యొక్కుమ్మడిన్॥

బ॥ ఇట్లు జయపుర సైన్యములు మానసింహునకై యోధగడదుర్గంబు బేధింప
 రెండుదినములు మహాట్టహాసమునఁ బ్రయత్నించిరిగాని దృఢతరంబైన తద్దుర్గ
 పాఠికారకుడ్యంబు వారికభేద్యంబై తదుద్యమంబును నిరర్థకంబుఁగావించె.
 సరివారముల కాహళిపదార్థములు సరిపోయె. నిరాహళింబులగుట సైని
 క నికాయంబులు చేపఁ వొలంగియుండె. సుదారుల సైన్యం బశేషంబుగ
 షీఱించె. దానంతేసి జయసింహుఁడు తన సేనయందు వొడమియర్పింప
 గట్టెముగాఁ దోచు సమరప్రియత్నము వడిచి నిజనగరాభిముఖుండై బయ
 లుదేరి స్వగృహంబునంటేరి॥ 314

చ॥ తలఁచిన రెండుకార్యముల ♦ ధారుణీనాథుని మానసింహునిన్
 గలుచుటయయ్యె నింకఁజని ♦ కృష్ణనిమిత్తము భీమసింగుతోఁ
 గలహమొనర్పఁ గావలయుఁ ♦ గాన బిరాస నవీనసేనలకై
 బొలుపుగఁ జక్కఁజేర్చుకొని ♦ పోవలెఁ దేవలెఁ గన్యకామణిన్॥ 315

చ॥ అనితలపోసి యాదినమ ♦ యాదిగ నాజయసింహభూపరుం
 డనయముఁ గ్రొత్త సైన్యముల ♦ నాయతమం బొనరింపఁబూనె; నె
 మ్మనమున రోషముల్ విడరు ♦ మానరు వైర మయారె! యేరికో
 ఖనతరప్రార్థనకుంబుయు ♦ నల్లినదాక ననుంగరాధిపుల్॥ 316

బ॥ అట్లు జయసింహుండు సర్వసమర్థ సన్నాహము శిభముఁ జేసికొని తో
 సావేళ పుష్కరింపై యొక్కుడినొనిన॥ 317

శా॥ ఏలోకంబునఁ గూఁతు దాచునో బలాఠి! భీమసింగండుఁ దా
 నొల్లన్ సేనలతో బయల్పెడలె నత్యుత్సాహియై గాని హా!

యేలోకమ్ము సమస్తలోకములలో ♦ నింపైన లోకమ్మె? వాఁ
డాలోకంబునఁ గూఁతుఁ దాచునునటం ♦ చారా జెటుంగండెదన్॥318

ఉ॥ ధీరత శూరతక్షాజని యు♦దేవురి కోటను ముట్టిపింపఁగాఁ
బారులు లోనివాగలునుఁ ♦ బైఁగలవారలుఁ బైకిలోని కా
చారపు రాకపోకల క♦సాధ్యము గల్గెనుగాని దీన నె
వ్వారికి నంతగా భయము ♦ వాటిలలేదని యేమిచిర్రైనా॥ 319

క॥ రాజస్థానమునంగల
రాజులనేకుల్ గడంగి ♦ రాజాననకై
ఆజయపుర నాథునివలె
రాజసమున భీమసింగు ♦ రాక్షేంగునకున్॥ 320

ఉ॥ వ్రాసిరి జాబులో ధరణి♦సాల! కుమార్తె నొసంగుమందు బల్
రోసముతోడ ; నానగన♦రుండుచు బంతము వీడకప్పుడే
వ్రాసె నిరాశఁజెందుఁడని ♦ వారికి; వార లవారితాగ్రహం
దీగుఁగిల్లుతే గాని ♦ యేగిరి తత్పురి ముట్టికొను గాన్॥ 321

చ॥ తరుణి నొసంగునో భయఁ♦దారుణ సంగరరంగమధ్యమం
దరయఁగ మత్ప్రతాపజని♦తానలకీలలఁ జచ్చునో మహీ
వరుఁడల భీమసింగని య♦నాకలగోళకషాయితాక్షుఁడై
భరతపురప్రభుండుజనె ♦ భానుగమ తగజాధిరూఢుఁడై॥ 322

ఉ॥ అంబురువోననన్ వినయ ♦ మారఁగఁ నోడ్కొనివచ్చి నాదుపా
దంబులపైని వైచగతి ♦ దర్పమెల్లఁగ భీమసింగుతో
డం బరంబుసేతుని ♦ డంబములాడుచు భీకరాకృతిన్
దొంబదివేల సైనికులతోఁ జనె బుండెలుఖండనాథుఁడున్॥ 323

ఉ॥ గాగవమార నాకెగురు♦గా నరుదెంచి బిరాననల్లుఁడా
రార! నుదాత్మజాతఁగొను♦రా యని కన్నియనీయకున్న నా

ధారుణీనాథుకోట నిక ♦ ధారుణీఁ గల్పెదనంచునేగ నా
ల్వార ధరావరుండు మద ♦ వారణమెక్కి సమస్తసేనతోట ॥

324

క॥ ఈధరణీశ్వరులన్ నా

కేధరణీశ్వరుఁడునైన ♦ నెనయగునే బిం

బాధరి నిదె తెచ్చెదనని

జోధపురేశ్వరుఁడు వెడలె ♦ శూరులుగొలువన్ ॥

325

గీ॥ పాలుపుమిరంగ బంగారు ♦ బొమ్మయైన

కృష్ణగొనివచ్చి పెండ్లాడి ♦ మైల్లసుఖము

లనుభవించెదిఁగాక నేననుచువెడలె

నగరముననుండి యారూప ♦ నగరవిభుఁడు॥

326

గీ॥ వీరువారని యననేల? ♦ వీరులైన

వారలెల్లరు నన్నారి ♦ గోరికోరి

అందరానట్టి ఫలమున ♦ కాశఁజెందు

కరణి ముట్టడిఁగొని రుదేపుర మయారె ॥

327

క॥ లేఁడా మీతేఁడూన్?

రాఁడా పోరాటమాడ ? ♦ రాజానన మా

కీడా ? మాకీడా ? మా

కీడా యేతేఁడు? ననుచు ♦ నెల్లనృపాలుల్ ॥

328

ప॥ కానవచ్చిన రాజ నౌఖరులనెల్లర నుద్దించుచు ననేక విధంబులఁ బాధ పె
ట్టుచు నల్లకల్లోలమొనర్చుచుండ భీమసింగడి యెఱింగి శత్రుసమూహంబు
ల వారింపఁ దనసైనిక నికాయమ్మునకు నియోగింప

329

చ॥ పలుతర వాలులీటెలుఁ దుపాకులు బాకులు శూలముల్ ఫిరం

గులుఁ బరశుల్ గురారములుఁ ♦ పలువిధంబుల ధరించి కోటబు

ర్జులపయికెక్కి నిప్పులను ♦ రుప్పదొడంగిరి గుప్పుగుప్పునన్

జెలువుగ సింహనాదములఁ ♦ జేసిరి మ్రోసిరి ధక్కలుక్కునన్

330

శా॥ నాకాధీశ నిభప్రతాపులగు భూః♦నాధోర్తిముల్ చిత్పుగ
ప్రాకారంబునుఁ గూల్పు నాల్గు నెలలౌ♦రా! యత్నముంజీసి, యా
ప్రాకారంబునఁ జిన్న పెచ్చయివ రాల్పంజాలలేరైరి త
త్ప్రాకారస్థపటుస్వయంధుః♦స్థుః బెంత వణింఁచెదన్॥ 331

శ॥ ఇది నురలెల్లవచ్చి సృజియించిన కోటయొ? మాఘింగి గుం
డ్లదుటుగ నెంతదాకినను ♦ న్యథాములై ననుచుండఁ జూడమే
కుదురుగ నెల్లెడంగలుగు ♦ కోటలఁ ? గోటలకోట్లమేటియా
నుదయపురమ్ము కోట భళి♦రో ! యనిమెచ్చిరిరాజులెల్లరున్ 332

ఉ॥ ఔర ! యరాతులేక్షణము ♦ నందున గోడలుదాటి కోటలొఁ
క్షేరుదుగోయటంచు నృప ♦ శేఖరుడౌ మనభీమసింగు దా
నారయించుండె భస్మిముగ ♦ నాపయి బుద్ధులనెక్కివాహినీ
వారము హరిమున్ నిదురఁ ♦ బాసెను తప్పునెఱుంగునన్ 333

గీ॥ ఉక్కునక్కియు సృక్కియు ♦ నొక్కఁడైన
నుదయపుగనైనికుడు వెన్క ♦ కొదనఁడయ్యె
బరులసేనల నూరన ♦ పాలునైన
నుదయపుగనైన్యముల సంఖ్య ♦ యుండుచున్యె॥ 334

గీ॥ కొది కొరామమ్ములేకయే ♦ వేలకొలఁగి
నరుల సేనలు రాజొచ్చె ♦ ననుదినమ్ము
ననుదినంబునుఁ బోరాట ♦ మాడియాడి
తలుగఁ జొచ్చె నుదేవుర ♦ దళము లకట॥ 335

సీ॥ మొండెముల్ దుండెముల్ ♦ మునిగి తేలుచునుండఁ
గాల్వలై రక్తము ♦ గారజొచ్చె
బలుఘిరంగులఁ గుఁపాకుల నుద్భవిలు మహా
నలకీల లంబర ♦ తలమునంబె

నలువంకలకొనెని కుల కళేబరములు

కుప్పతిప్పలుగాంగ ♦ నుప్పతిల్లె

మృతహయానేకప ♦ వితతుల్ దదాహవ

ప్రాంతంబునందుఁ బూర్ణముగ నిండె

గీ॥ రాజపుత్రిల సంగర ♦ రంగమందు

మృత్యుదేవత ప్రత్యక్ష ♦ దేవియగుచుఁ

దాండవం బాడుచుండెఁ బ్రచండలీల

శాకినీ ధాకినీ ముఖ ♦ సఖులు గొలువ॥

336

వ॥ అట్లు భయంకరంబుగ సమరంబు జరుగుచుండ నొక్కనాఁడు , యపురేశ్వరుడైన జయసింహుఁడు తనకుఁ గృష్ణాకుమారిపైఁ గల మోహోత్తరయంబున నిరాశ విహింపనేరక భీమసింగు నెట్టులైన నయభయంబుల నొప్పించి కన్యకామణిని సంపాదించవలెనని యూహించి తనసరదారులలో శేముషీ శ్రేయుండగు నొకసరదారునిం జేరఁజేరి యిట్లనియె॥

337

చ॥ పనిఁగొని భీమసింగ నరఁపాలుని పాలికిఁ బొమ్మ నిన్నునేఁ

బనిచితినందుఁ జెప్పము నృపాలుర కింతట పంతముండురా

దనుము యశంబు బోవునను ♦ మాడేనమాట తెఱంగు కూతుని

చ్చిన రణమెల్లమాన్పు జయసింహుఁ డటంచును నొక్కిపల్కుమా॥ 338

సీ॥ తనయ నీయకయున్ను ♦ చనకీ దినముతోడ

నిజముగా నూరేండ్లు ♦ నిండు ననుము

ఏలీల నైన మే ♦ మీకోట గొడలఁ

బడనేసి లోనికి ♦ వత్తుమనుము

మూడుకన్నులవాఁడు ♦ తోడువచ్చిన నీదు

పీచమడంతుము ♦ విడువ మనుము

జయపురేశ్వరుఁడు కృష్ణు జేరఁదీసి నీ

వరయించునుండ ముద్దాడు ననుము

గీ॥ అబల నిచ్చిన బ్రతికెడి ♦ వనుము ; సంద,
కొడబడుట యుత్త మంబని ♦ నుడివె వనుము,
పిచ్చిపంతమ్ము లికంగికి ♦ పెట్టుమనుము
మనము సఖులము బంగళ ♦ మనుము చనుము॥

339

ఉ॥ ఇందలు రాసులుండ సుర ♦ నెవ్వరికిచ్చిన వైద్యుల
బొందెనో యటంచు భయ ♦ మొందంగరాదను మీనృపాలురన్
నంచన నాకొసంగిన శు ♦ బంబున గెల్చెద నంచు బల్కి యీ
గందరిగోళముం బడిన ♦ గామ్యముగాదని బుద్ధిచెప్పుమా॥

340

చ॥ అనిపనుపంగ నేగి యతఁ ♦ డల్లయుదేవుర నాథునింగనుం
గొని జయసింహుఁ డన్న పలు ♦ కుల్ వినిపింపఁగ భీమసింగు నె
మ్మనమున నేమియో తలఁచి ♦ మారన కాసరదారు నడ్డె పొ
మ్మనియె నసహ్యాభావమున ♦ నాతఁడు బోయెను సిగ్గు సిగ్గునన్ 341

వ॥ అట్లు నిరుత్తరుండైన సరదారునిం బంపి యన్నివిధంబులఁ దనయుల్లం బల్ల
కల్లోలం గుటంతేసి యేమియుం దోఁపక కార్యసాధనోపాయంబుఁ గాన
క తనముఖ్య ప్రధానిని రావించి నైర్యోపేతుడయ్య విధిసశంబున వి
చారాయత్త చిత్తుడై భీమనెంగిట్లనియె॥ 342

శా॥ కంటేనుంజి ! యదృష్ట సీనులము నిఁకఁకం బీవునున్నను ; ము
క్కంటిం గెల్తు రుదేవురాధపులు సంఙ్గానుంబునంచంచు నిం
టింబుంబల్కురె దేశదేశముల నా ♦ రేవేశ నాకీర్తిమా
యింటన్ నిల్చునటంచు దోప దకటా ♦ యీయిల్లురుల్ జూడఁగాన్॥

కి॥ నాకల్లుడు కాఁచునని
చేకొనమార్పాడ భీమ ♦ సింహునిఁదలఁపన్
నాకమునకేగె నాతఁడు
నాకూతురుపాప మొక్కొ ♦ నాపాపమొక్కొ॥

344

చ॥ చనిననృపాలుఁ గూరిచి విఁచారమునొందక నాకుమారికన్
 గొని జయసింహభూవరునకుం ♦ దగఁ బెండిలిసేతునంచునే
 ననుకొన గ్వాలియర్ నృపతి ♦ యడ్డమువచ్చి యతండుభీరుడం
 చురుఁ బయిపెచ్చు పండుఁడను♦చున్ వచియించెనమాత్యశేఖరా॥ 345

క॥ లేరేజననీజనకులు?

గారాబుంకొమరితలను ♦ గనరే మంత్రీ!

వారికిఁ బెండియొనర్పరె?

నానృపాలుని ♦ నెందుంగలదే?॥

346

చ॥ వనితయు నిల్లువాకలియు ♦ వైభవమేమియు లేకపోయినన్
 జని వనమందునన్ మునుల ♦ చిందముగాలముఁ బుచ్చుటొప్పుగా
 కనయాము ప్రికిప్తముల ♦ నందఁగఁజేసెడు నాడుబిడ్డలన్
 గనవలెనంచుఁ గోరనిక ♦ నాయన! నాపగవారికనియు॥ 347

చ॥ అతిసౌందర్య, మతిప్రతాప, మతి విద్యాసక్తి, శాస్త్రబులం
 దతి నైపుణ్య, మతిప్రకాశ మతిధ ♦ ర్మాచార, మింకెన్నియో
 అతులంబుల్ నీ నాకుమార్తెయెడ? నాహా! యిన్నియుంజూడఁగా
 అతిస్వత్రవిస్మయే త్తనెడు వాఁక్యాంబు నిక్కంబయి॥ 348

మ॥ ఒకనాఁ డో మఱిరెండునాళ్ళొ మనమెట్లొచ్చింగనా? నా నృపా
 లకులెల్లం బురిముట్టడించిరి నెలల్ ♦ నాల్గేసంవోరు, నై
 నిమలా నిత్యముఁ గూలుదుండిరయలా ♦ నెత్తెక్కుచున్నారు నీ
 విక నేమందువో? రాజ్యమంతయును నీ♦దేకాదే? మంత్రీశ్వరా॥ 349

శా॥ కంటంజూచియుఁ దోడురాగు మనకీ ♦ కార్యంబునందింక నా
 నింటర్వేదను పోలనీవలన నా ♦ యీస్తిండియావారు; హా
 కంటేమిత్రమ! యిట్టిదుర్నియతి యీ♦కాలాన లేకున్నమా
 యింటన్ నాయనుఁగుం గుమార్తెమనదే ♦ యీలీల నూరేడులు॥ 350

మ॥ మనరాజ్యం బఖిలంబు ధ్వంసమయినన్ ♦ మాచిన్నికృష్ణమ్మ తాం
దనువుంబాసిన, నీన్యపాలూకు యుద్ధంబందునం గోడుగాఁ
దనువుల్ వీడిన వీరితాలెలును ముత్తాతల్ ననుందాకన్
రణమెట్లున్నను రాజధర్మమును మాత్రం గర్హించుకొనుమీ॥ 351

చ॥ జననియు నేను ఎల్గుచులు ♦ సంతసమొందుగ లేకలేక కాం
చిన మురి పెంపుబిడ్డయని ♦ చింతింపితిడి బాసినాని, నా
తనయను రెండుకండ్లగని ధారుణీనాయకు లోర్వజాలరై
రని యిపుడే గ్రహించితిడి గటా! యిక మాయునురంటకుండు నే?॥ 352

చ॥ అనవిని గాఁచుచు వనుగ్గాధిప! యిట్టికిగాని మీతరికొ
మనమువహింపరాదు; వినుగా! సుగుణుము లెట్టివానికై
నను సమముల్, విచారపడినన్ మనలకొ విడనాడ వాపరిల్
కనుక నె కిప్తసోగ్యములు ♦ కానడకుండ ఒకరినొనృసా॥ 353

గీ॥ ఎంతదుఃఖంబుఁ జేంగునో ♦ యెంతయు
మనుజుడొందుట నైఁకంబు ♦ మానవే!
నెలకుఁ బనునైగానాళ్ళు వెన్నెలలుగలుగఁ
పడమచినయు నిలఁ జింతలులు ప్పా॥ 354

ఉ॥ రాజయి రాజ్యమెల్ల భుజింజమునం దెవఁమానునొక్కఁడూ
రాజు నుఖియి దుఃఖమును ♦ రా భయింపఁగఁ గొంగుబట్టఁడే?
రాజరణ్య! ఆపరిల ♦ రాజను వానికై నైవ్యముంఁడినకొ
రాజిలుఁగాని, లేనియెడ ♦ రాజుఁబ్బడు న్నమేకగా?॥ 355

ఉ॥ కాలవశంబునన్ రిపు లకారణముకొ బురిముట్టశింపఁగా
నాలమొనర్చినారము గదా సర్వలంబాలు దాపకండ? భు
పాలక! నిత్యమున్ రిపులు ♦ నర్థిలుటన్ మననైనికానికొ
వేలకొలందిఁ బ్రాణములు ♦ వీడుచునుండిరి సంగఠింబునకొ॥ 356

శా॥ వీరారాతులకున్ భయంపడిన నీవే చేతులారంగ, బం

గారంపుం బ్రతిమన్, మరాళగమనన్ ♦ గంజారి బింబాననన్॥

ధీరన్, శృష్ట, నధగ్రమార్గపరుఁడున్ ♦ ధీహీనుఁడున్ మూర్ఖుఁడున్

భీరుండా జయసింహ భూషరున కర్పింపంగనా భూవరా॥

357

ఁ॥ అట్లుకాక తుత్త్రయధర్మాచరణ నిపుణుండవైతివేని, పౌరుష ప్రధానుండ
వైతివేని, మానాభిమానుండవైతివేని, పూర్వపు రాజపుత్ర వీరాగ్రేసరుల
కగణి శాశ్వతయశ మొందుం దలఁచితివేని॥

358

నీ॥ మనరాచక న్నెల ♦ మానమ్ముఁగాపాడ

ధరణీతలేంద్ర! యేధర్మమొప్పు?

జ్వలిత చండాన్నికీలలు నెచ్చెలులుగాఁగ

ధరణీతలేంద్ర! యేధర్మమొప్పు?

శత్రులొండప్పించి ♦ స్వర్గమార్గముఁజూప

ధరణీతలేంద్ర! యేధర్మమొప్పు?

ఎరసతీ తతికి శాశ్వతకీర్తిఁగల్గింప

ధరణీతలేంద్ర! యేధర్మమొప్పు?

గీ॥ విపులైర్యపరాక్రమాపేతమగుచు

ధారణీతలనాధ! యేధర్మమొప్పు?

అట్టిమనకుల ధర్మంబు ♦ నాచరింప

నీదునుతకాజ్ఞ యొసగంగ ♦ రాదె? దే॥

359

కి॥ అటుతో యిటులో నీమది

కెటుతోచిన నట్లునేయు ♦ మీమాత్త్రమునన్

గటకటఁ బడనేటికయా!

చటులబలోపేత! నిఖిలజననాధనుతా॥

360

ఉ॥ నావిని భీమసింగునరినాధుఁడయారె! యమాత్యశేఖరా!

నీవిపుడన్న ఎన్నియును ♦ నిక్కములేయగుఁగాని, కూతుతో

నేధిఁదెల్పెదన్ జొరఁగఁదే తనయా! స్వోనాగ్నినందు, నా
హా! విధికింతయుం దొలఁగఁదా పగ మోపయి? నేమిసేయుదున్॥ 361

సీ॥ పరకాంతలనుసేను ♦ వరియింపఁగాలేదు
పరిరాష్ట్రములకాశ ♦ పడఁగలేదు
పగధనంబు హరింప ♦ భావింపఁగాలేదు
పరులకొంపలఁగూల్పు ♦ నగయలేదు
కవులకుదోహంబుఁ ♦ గావింపఁగాలేదు
వేదవాగల నాధ ♦ పెట్టలేదు
కయ్యాలకేరితోఁ ♦ గాలు దున్వఁగలేదు
మాకులధగ్మంబు ♦ మానలేదు॥

గీ॥ నేనుజేసిగ దోహంబు ♦ నేనెయెఱుఁగ
మంత్రిచా! యొక్కచక్కని ♦ మానవతినిఁ
నిరొందుంబాడి యొకకూతుఁ ♦ బడసినాడ
నింతమాత్రంబునకె గదా ♦ యింతవస్వ?॥

362

శా॥ అమ్మా! యెన్నిఁ గోరుకొందువని నోఁరారంగ మున్నన్న నే
నమ్మా! రాజులుశత్రులైరి మనరా ♦ జ్యంబెల్లఁ బాడెను వే
గమ్మినగ్నినిజొచ్చి నానగరము ♦ గాపాడవేయంచు హా!
యిమ్మాటలో గతినత్వమాని నుతతో ♦ నెట్లందుమంత్రీశ్వరా॥ 363

ప॥ అని పలుభంగుల విచారాయ త్తచిత్తుండై తలపోసి క్షత్రియపీరుండగుట మ
ఱల సహజధైర్యాలంకృతుండై॥ 364

శా॥ వచ్చినవాడు నాపయికి ♦ వచ్చెనుగాక, యమాత్యవర్య! కా
ర్పించున నాకుమారికినుఁ ♦ జేర్చెదఁగాక, ఫిరంగిగుండ్రతోఁ
జొచ్చెదఁగాక యుద్ధమున ♦ శూరులఁజంపెదఁగాక, జత్తుఁగా
కిచ్చెదనే కుమార్తెనొక ♦ హీనునకున్ మెయిఁబ్రాణముండఁగాన్॥ 365

గీ॥ బలముగల వాదమనుకొని ♦ పలువురిటులు
ముట్టడించిరి నాపురి ♦ నట్టెన్వపులు
కాని నారాజ భగ్మదీ ♦ తాపురమును
దరమె ముట్టడి గొనవీరి ♦ తాతలకును॥

366

గీ॥ మున్నలాయుదీన్ జిత్తూరు ♦ ముట్టడింపఁ
బద్ధినీభానురాంగి యే ♦ పగిదిజేసె?
మున్ననగ్బరు చిత్తూరు ♦ ముట్టడింపఁ
జటులధీర వీరాభాయి ♦ యెటులజేసె?

367

గీ॥ ముండ్ల, శత్రురాజులు ♦ మనపురమును
ముట్టడించిరి గాన మా ♦ ముద్దు కృష్ణ
వారివలెనేయు యశమొందు ♦ వారివలెనే
వారితో బాటెయనుకొందు ♦ ననితనింక॥

368

ప॥ అనిన విని భూటాలు ధగ్మదీక్షాంతయు నందఱు సోచునాగ మంత్ర
శేఖరుండ్లొకా॥

369

కా॥ దేవా! నీపలుకుల్ నిజంబులు నీ ♦ తిప్పాయముల్ భాష్యముల్
“ నీ కృష్ణాక్షుల ” రుభనియనే ♦ న్యాయగానుసారంగా
నీవుకొరాజువు కృష్ణాక్షుభుడవౌ ♦ దీచింతసి కేల లే
రేనంకన్ నునున్ సతుల్ హితులు భూ ♦ మీశాళి కిన్ భూపరా !

370

మ॥ తుమయేపురుషు, జ్ఞానమేజనకుడుకొ, ♦ సత్యంబెయకొదల్లి, ని
త్యముశాంతంబె నుపత్నిసుమ్మ, యయే ♦ యత్యంతమితుండు ధ
ర్మసెసతోదరు, డెల్లవేళలను న ♦ న్మానంబెప్రాణంబు, రా
జ్యమెవాసస్థల మెల్లభూపతుల క ♦ త్యంతంబు నోభూపతి॥

371

క॥ కావున సందేహింపక
రావింపుము కృష్ణనిపుడు ♦ రాజులమతముకొ

భావింపుము రప్పగించి

గావింపుము శ్రీ - నెల్లఁ ♦ గాసాడునిఁకఁక॥

372

ప॥ అని పలువిధంబులఁ బలుకాడ భీమసింగు తటాలున గద్దియజిగ్గి యిదేరాజగ
 గ్రంబు నిన్వర్తింఁగెనుంత్రి! గమ్మని యాతని కరంగాబట్టుకొని ని - త్తనాం
 తఃపురప్రవేశముఁ గావించి గా హుగ్రహగ్రస్థ నుధాకరబింబంబు చందం
 బునఁ గళఁదొలంగి నీవనదినయైయున్న కృష్ణాకుమారింగాంచి॥

373

చ॥ తనయా! కంటివె? నేఁకఁకెట్టి సునఁస్థుఁ గల్గెనో? శాత్రువు
 మనలకదాకిరి నేనలన్నియును నేలంగూలఁగాఁజొచ్చె; నే
 మనెదక నాకును నాయమాత్యున కుపా ♦ యంబేమియుండోపస
 య్యెను, నీవేయెఱిగింపుమమ్మ సుసుగఁగీ! యింకఁగర్త్యముక॥

374

నీ॥ సుగముముట్టపెనాని ♦ యమలవగాఁకలు నేఁడు

తమరముయిన్ద్రుఁ ♦ నులలయు

తనయగో! మనగా .. ♦ భక్తిహస్త మెఱింగె

యమభంగమునుఁ జెంద ♦ కుండఁలయు

మనసాటికానినాఁచిని సుసేనుని

పుగ్వాసానుడక ♦ యుండఁలయు

మనఁజగ్గాని కిఁచూడ్కిశశువులచేఁ

గలిగినయాపనల్ ♦ తొలఁగఁలయు॥

గీ॥ పారుషము చెడకుండంగ ♦ వలయు, మమ్ము

భూమిపతులెల్లమేలని ♦ పాడఁలయు

నిప్పుడట్టి యుపాయంబుఁ ♦ కెప్పులయు

బుద్ధిఁగలదాన విఁకఁ దలఁపోయుమమ్ము॥

375

ప॥ అని భీమసింగడు కన్మోహినియగు కృష్ణాకుమారి॥

376

గీ॥ మొగముఁబైకెత్తి కనుబొమల్ ♦ మోడ్చికొంత

నరకుఁ గన్నులరెప్పలు ♦ వ్రాల్చుకుండ

ననిమిషత్వంబుఁ బూసెనా ♦ యబలతనకు
ననిమిషత్వంబెయింకఁ గల్గునొ యనంగ॥

377

గీ॥ కొంతవరకట్లు చింతించి ♦ స్వాంతమందు
దైర్యమువహించి, తలయూతాచి ♦ దైవమాయ
నెంచి నిట్టూర్పు విడిచి యా ♦ చంచలాక్షి
జనకునింగాంచి యప్పుడి ♦ ట్లని వచించె॥

378

శా॥ తెల్లంబయ్యెనునాకు, మీకుఁగలయు ♦ ద్వేషంబహోతండి! మీ
యుల్లంబందున సంశయింపవల దే ♦ నున్నాను సిద్ధంబుగా
వల్లేయందు సమస్తరాజ్యమునకై ♦ ప్రాణరాగి లర్పించెనె
గల్గల్ గావు స్థిరంబులై నిలచునే? ♦ కాయంబు లుక్వీశ్వరా॥

379

మ॥ అలమార్వాడ వృషాబుఁడేక్షణమునం ♦ బాహులం బాసెనో
యిలసన్యాసిని నైతి నాక్షణమునం ♦ దేకాన, మీదన్య చిం
తలఁచి బనిలేదు, మీకొమరితఁడైనాచీపయిన్, మీరు తం
దులుగారా ఋషిమెల్ల దీతమనకు ♦ నుభృపాల చూడామణి॥

380

గీ॥ లేకలేక జనించిన ♦ నాకుఁబెండ్లి
వీకమైజేయు ఘోరంబు ♦ మీకులేగు
మగనితో నత్తవారింట ♦ మిగులసఖము
నేకుగఁగఁ గాపురముఁజేయ ♦ నాకులేదు॥

381

గీ॥ జనవరా! యక్షమైన లక్షణముఁగల్గి
నలసినన్ని యలంకారములనుఁగల్గి
పదసఖముఁగల్గి ప్రార్థన ♦ శయచేత
నాయకుఁడులేనిదయ్యెఁ గృష్ణాకుమారి॥

382

సీ॥ ఏసేల సంగర ♦ రాణాప్రతాపాతి

శయమున మేటి యశంబుఁగాంచె?

ఏనేల శ్రీమహా ♦ రాణాచక్రాపుని
మహిమచే నెనలేని ♦ మహిమఁజెందె?

ఏనేల విక్రముండ్లైన రాణారాజ
సింహాసాలనమున ♦ సగిలహిం చె?

ఏనేల పటుశూరుఁ ♦ డైన యుయ్యమఁ సిం
' హునికాలమంగున ♦ ఘనతనొందె'॥

గీ॥ అట్టిరానిష్టంబు నేల ♦ యందుఁబుట్టి
అసంవిగు నుఖమున ♦ కాశఁజేరి
యొక్కగుఁహీనుఁ బెండ్లాడు ♦ నెక్కి మాన
మున్నకన్నియ యెన్నఁడుం ♦ గన్నతొండ్రె॥

383

ఉ॥ భూప! రవంతచక్కఁదనముం గలదాననొ కానొ ? నన్నునీ
భూపులు రివ్వపెట్టి రిది♦పోలునె ? వారికిఁ దోడఁబట్టువుల్
పాపలులేరె ? “కాముకులు ♦ పాపవిచారులు మూర్ఖు”లన్న యా
పాపపుఁబల్కు పీరియడ ♦ బాపురె! సార్థకమయ్యె నేటికె॥

384

ఉ॥ రాజకుమార్తె నీయమని♦రా ? జనకా! నినురాజులెల్ల నే
రాజును ముట్టరానిదగు ♦ ప్రజ్వలితానల చండకలయీ
రాజకుమార్తె యంచెఱుగ♦రా ? ననుఁగోరిన రాజులెల్లఁ
రాజవరేణ్య! బాసెద హ♦రా! యని నాదుశరీరమింతతో॥

385

గీ॥ ప్రాణములనిచ్చి మేవాడ ♦ రాజ్యమెల్లఁ
గాచెదను సంశయములేదు ♦ గానితొండ్రె!
నావియోగిచారంబు ♦ నకొమదీయి
నినయెసానొ యని కొంత ♦ సంశయింతు॥

386

సీ॥ “తగిననాథుఁడులేమిఁ ♦ చనయ! పోతివె” యనఁ
దరుణిరో యిదిరాజ ♦ ఘృమనుము

“ నీకునూ రేండ్లును ♦ నిండేనే ” యనియేడ్వఁ
 జెలియరో తనువు ల♦స్థిరములనుము
 “ గొడొలనైతి నే ♦ హఃతురా ” యనికుంది
 నుకెలింకబుట్టరే ♦ యతివయసుము
 “ కడఁబొలిన్ను నీ ♦ వెంటఁబెచ్చెన ” నన
 నంగనా! తగదాత్మ ♦ హత్యయనుము

గీ॥ మోసమున నగ్నిదేవుడో ♦ ముద్దుబిడ్డ
 యెచ్చొక్కొని యెచ్చొక్కొని ♦ యేడ్చేనేని
 బూనిపద్మిని ముద్రతైన ♦ మానసతుల
 చరితములు జ్ఞాపకముఁదెమ్ము ♦ ధరణినాథ॥ 387

గీ॥ కాలయాపనమిఁకనేల? ♦ కూలుచుండి
 రచట నైనికులెల్ల రో ♦ యనుఁగుఁదండి!
 న్యాకులముఁ జెందుచున్నారు ♦ పౌరులిపుడు
 చ్ఛవిపడినఁగాని కార్యంబు ♦ భంగమగును॥ 388

గీ॥ “ మనమహారాజుగారి పే ” ♦ మంపుబిడ్డ
 మనలకడిచి స్వరాజ్యర♦క్షణముకొఱకు
 రిరుసుకమండఁ బోవునో ♦ పౌరులార!
 రిండుఁడని చాటింపు ♦ మండలేశ॥ 389

వ॥ అని మంత్ర దిక్కుమొగంబై తనతండింజూపుచు॥ 390

నీ॥ కరినచిత్తుఁడుగాడు ♦ కపటమెఱుంగఁడీ
 మండలేశుఁడుజాలి ♦ గుండెవాఁడు
 తనవారుఁబెరివారు ♦ ననుభేదమెఱుంగఁడు
 దీనావనవ్రతం ♦ బూనువాఁడు
 స్వమధస్మము మఱు ♦ వఁడు, సత్యనిరతుండు
 శరణమాశ్రీతుల కొ♦సంగువాఁడు

అన్నమడుగువారి ♦ నెన్నడుగొమ్మనఁ
డందఁగెదఁ మెప్పు ♦ లొందినాడు॥

గీ॥ నీకితఁడు చుహారజగు ♦ నాకుఁడంది
పేరునకుంజుగాని భూ ♦ భూమి
నీదియేకాఁగెలె యెల్ల ♦ నాగుననకు
నాచరించెఁ పు యాత్రి! ♦ యననాతము॥

331

గీ॥ వాంఛియుండెనె యుడగు ♦ మనువిభుడు
మంత్రీఖలుడైన ఖలుడగు ♦ మనుజువిభుడు
మంత్రీయైల్లెనె నట్లగు ♦ నాగుననకు
వాంఛియొడెంచె కీర్తివచ్చు ♦ మనుజువిభుడు॥

332

క॥ మీరాజు గానిహుడు
మీరాజ్యము కొలుకుఁబాయు ♦ మొయి నెరుగానఁ
మీరల్ వత్సముఁకొక
మారైనన్ నెన్నఁదలచి ♦ మన్నింపుడెఁ గా॥

333

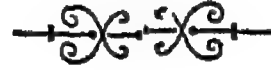
సీ॥ తెల్లగింజు నెట్టి పా ♦ నును ముగ్ధుడొది
తపనా చుండు ♦ తపనులైన
కొండని బంగారు ♦ కొండలైననొసంగి
ఖ్యాతిఁగాంచిన దాన ♦ కన్దులైన
తిరిగినక్షేత్రముల్ ♦ తిరుగక పుణ్యతీ
ర్థములనన్నిటిఁగన్న ♦ ధన్యులైన
అశ్వమేధ శతంబు ♦ లాచరించి సురాధి
పత్యభాగ్యముఁగన్న ♦ ప్రభువులైన
గీ॥ ఎరుగఁబ్రహ్మ చెట్టికొ ♦ యెఱుఁగకున్న
యెదు నెనెగ్గదానము ♦ బడయలేకొ?

కృష్ణా కు మారి.

పంచమాశ్వాసము.

గీ॥ అపకృతినొనర్చు కుజనాళి ♦ కాశ్మలోన
సిగ్గుజనియింప మెల్లఁగాఁ ♦ జేరఁదీసి
యుపకృతులొనర్చు నట్టి మహాన్నతగుణ!
పిచసజరిగినన్యతాంత ♦ మిదిగొ వినుము॥

397

న॥ అట్లు కృష్ణాకుమారి నిజజనకామాత్యుల విడిచి॥

398

సీ॥ కంబుసన్నిభ మన ♦ కంఠానఁజొక్కపు

ముత్యాల సగములు ♦ ముద్దుగుల్క

చెక్కుటద్దములపైఁ ♦ జేరి యుయ్యలలూగు

రసనాల చొప్పిలో ♦ రంగులీన

కాసంతనగదైనఁ ♦ గానుపంపఁగనీక

మొగమున లేనవ్వు ♦ మొలకలెత్త

శా॥ అమ్మా ! పోయెడి నేడు మాజనకు ది॥వ్యాజ్ఞాను సారంబుగా
 ఇమ్మా ! నీవుననుగ్రహించి నెల వే॥యేకప్తముల్ లేక రా
 జ్యమైల్లన్ నుఖియించు వైరులు నిరా॥శం జెందుచుంబోదు రి
 టైమ్మాడ్కిన్ గనినన్ శుభమైయగు నే॥నేకాని మైబాసినన్॥ 400

క॥ అనిచింపఁ దప్పిత్తైతమంతయు నప్పుడే యొక పరిచారికవలన పొందెను
 టంజేసి యాజనయిత్రి తనకుమార్తెంగని దు॥భాగం నాపుకొనలేక॥ 401

ఉ॥ చెల్లెనె నీకిగూటెను॥ శేషములేదె? కుమారి! యింక నా
 యల్లమునందు నీడగు వి॥యోగ విచారము నెట్టులొర్తు ? నే
 నొల్లను నీవులేని విభి॥వోన్నత రాజ్యమదేల మాకు? నా
 తెల్లిరో! నన్నుగూడ విరు॥దం గొనిపోయెనమ్మా నచ్చెడన్॥ 402

సీ॥ నా॥నా శంక రా ♦ యనుచు పోయెను
 సం॥లఁ దపములు ♦ శిషి గాంచి
 అడ్డాలిసిడుకొంచు ♦ పై॥ నీకు నే
 పొద్దుచుక్కను పాలుఁ ♦ వోనిపెంచి
 బాలగ్రహదుల ♦ బాధగల్గెననిక
 కన్నకూతురునని ♦ కదికాచి
 మద్దుచుచ్చటదీర ♦ విద్దెలన్నియుం॥పై
 పే॥మతోఁ బెండ్లి గా॥వింప నెంచి॥

గీ॥ కటికి తలిదండ్రులక్కటా ♦ కరుణమాలి
 నేటిదెసమునఁ దనుపొట్ట ♦ నిండుకొలఱు
 కూతురా ! అగ్నిలోపలఁ ♦ జేతులాగ !
 నిన్నుఁ వచ్చోయ నెంచిరే ♦ కన్నతల్లి॥ 403

గీ॥ ఎంతటి నన్నుఁగాంచి నరి॥యించుచుఁ గానుకలంపుచుండు నా
 నందుము నొందుచుంటిని మ॥నంబునఁ జక్కనిదానవంచు, వా

రంజు నోవ్వల ముఠా ముఠా నినుఁజూచి? యెఱుంగునైతి నే
యింటివీరశృమందులకి ♦ యీగతిఁ జెందవలయుఁ గూతురా! 404

గీ॥ అక్కటా! దిక్కుగాలిన ♦ చక్కఁదనము
ననజభవుఁడెసన ద్వేసె ♦ నామా! నీకు
కింతఁ గనుకొనెననుని ♦ కలంగియి

బ్రట్ట లగునన్న మాట నాఁకిమటందు॥

405

గీ॥ ఇంతగదగ్గఁదనంబు నీకిచ్చి బ్రహ్మ
యందుకుం పగినట్టి పూర్ణాయువియక
ముద్దునుచ్చట దీరిక ♦ మున్నెనిన్నుఁ
గొఁదలంచెనే తనకొంప ♦ మునిగింట్లు॥

406

గీ॥ నకె యావాడుమూఁదంగా ♦ లేకయన్న
నిటుల నూరేండ్లు బ్రతికెదఁవేమో పశయ!
చక్కఁదనమొంచెదగుగాని ♦ సుగురుకట!
చక్కఁదనమే సుమీ పాణి ♦ శంకటంబు!

407

నీ॥ అన్నముఁబెట్టుమో ♦ ముచ్చా! యాకలియని
యింకెవ్వఁడిగెఁగే? కుమారి!

ఈపట్టుపరికిణి లిఁదైక లీనగ
లింకేరుదాల్చెదఁదే? కుమారి!

ఆరామనీమల ♦ నారామలనుఁగూడి

యింకేరు సనారినఁదే? కుమారి!

పూర్వకాంతలకి ఖల్ ♦ ముద్దులొల్కంగ మా

కింకెరుజెప్పవాఁదే? కుమారి॥

గీ॥ పోయి పైశాఖ బంగారు ♦ నం. చముల

నెవ్వరిక శాకిలఁడెంత ♦ రే కుమారి!

అన్నిముచ్చటల్ నేటితో ♦ సున్నలయ్యె
మాబ్రతుకు వ్యర్థమయ్యె నమ్మా ! కుమారి॥

408

శా॥ అమ్మాయీ ! విధి నీక కాలమరిణం బా వ్రాసినాఁ డెంత మో
సమ్మయ్యెం నెయ్యా ! నిమిషఁ గిది యీ ♦ సంసారమెట్లొద్దునే ?
అమ్మా ! యిహము ! పున్నెములకిమ్మా ! నిన్ను నోరారఁ గృ
ష్ణా ! రమ్మనిపిల్చు భాగ్యసికి లేదా మాకు నూరెండ్రుకై॥ 409

ప॥ అని పలువిధింబుల విలపించుచుండ జనయితి నూరడించుచుఁ గృష్ణా పువ
రి యిట్లనియె॥ 410

✓చ॥ కనట నహింపకమ్మ ! మరుంగదనమ్మ ! కుమార్తెపుట్టలే
దనుకొనుమమ్మ ! యస్థిరములమ్మ ! శరీరము లెట్టివారికి
జననముతోడ నేకలదు ♦ చావని యెవ్వరెఱుంగరమ్మ ? త
ప్పనిదిది దీనికైచగవఁ ♦ బాడియటమ్మ ! సతీమతల్లిరో ! 411

గీ॥ జ్ఞానులగువారు మాయసంసారమహిమ
మెఱిగి నాచువారిఁ దలపోసి ♦ యేడ్వరమ్మ !
అజ్ఞులే తాముకాశ్వతఁగని తలంచి
మోహమునఁజిక్కి తలలఱైఁ ♦ మోదుకొందు॥ 412

చ॥ కనుమొక యాడుదానికియి ♦ గాదె ? నృపాలాఁడు మంతులన్ మహి
శులుఁ గమూసమూహములు ♦ చల్లని నిద్రయుఁ గొట్టించిఁ గ
మ్మని వరికూడులేకిటుల ♦ మాసనగుప్ప ముమయ్యె శత్రులన్
జెనకుదు నష్టకష్టములఁ ♦ జెందుచుచుండిరి నీవెఱుంగవే ? 413

గీ॥ నిజము నిర్భాగ్యురాలగు ♦ నీకుమార్తె
యొక తెలేకున్న నేలోప ♦ ముండపమ్మ
యొక తెలేకున్న నేలోప ♦ నుండపమ్మ
పొయలే కొమరులమ్మ ! నన్ ♦ బంపుమమ్మ ! 414

శ్రీ॥ ఇన్నాళ్లుఁజెంచినన్ దేదముద్దు
 కుఁ జూరొయ్యియొలకఁ ♦ గుండుకమ్మ
 నన్నుఁజెంచినన్ ♦ నాచెల్మికత్తెల
 నిండాకసయఁగాంచు ♦ చుండుమమ్మ
 నేనుపెంచిన శారీకానిరంబును
 వీనుగూని యెన్నఁడు ♦ విడువకమ్మ !
 ననునమ్ముకొనియున్న ♦ నాపరిచారికా
 శ్రేణినెప్పుడు నాద ♦ రింపుమమ్మ !॥

శ్రీ॥ తనయ తనయ యటంచు మా ♦ తండ్రిగారు
 వగిన నోదాగ్పవలెఁగాని ♦ వగనకమ్మ !
 మాతరో ! నీకుఁ గృష్ణాకుఁమారి యనెడు
 కూతురే పుట్టలేదను ♦ కొనఁబెట్టెన్ ॥

415

ప॥ అడగక రాజ్యగతుఁడను ♦ యాచరిణీయముగానె సంతెసం
 బడుమ మహాగ్నిలోఁబడెను ♦ స్వప్నంబున నాని నీవునున్
 గడుమునమొండఁగావలయుఁ ♦ గాని విచారిమునూరి కంటసీ
 ర్విడువకుమాన్మ దుర్గతి లభించును నాకుఁ బతివ్రతామణీ॥

416

ఉ॥ పెండిలి చేయలేదనెడు ♦ పెన్వొనొంగుకు శ్రీమదాంజనేయన్
 దొంగిలించునానిన్ హృదయఁవీధినినాఁడె; గొంతుం గ నా
 తం హల దేనలోకమునఁ ♦ దద్దయునాకయి చూచుచున్నవాఁ
 డండజయాన ! నీతనయ ♦ నంపవె ! యల్లనివాడెన్ గృహమ్ ॥

417

శ్రీ॥ నాకుఁ బట్టిలుకలదు భూ ♦ లోకమందు
 నత్తవారిల్లునురలోక ♦ మందుఁగలదు
 తల్లిరో ! యీడువచ్చిన ♦ తనయనేను
 కాఁపుగమునకుఁ బంపవే ♦ కాన్కలొసఁగి॥

418

గీ॥ ఇన్నినాశ్వుండుకొంగురే ? ♦ కన్నవారు
రమణినెందైన ? వేగొని ♦ గమ్మటందు
నగ్నిహోత్తు నాకొరకు నా ♦ పొగ్గొక భూడు
పంపినాడమ్మ ! యిక బోయి ♦ ఎత్తునమ్మ॥

419

గీ॥ అమ్మ ! నాభిభుండున్న దేశమ్మ తెలుగు
గ్రంథములఁ జూచినానమ్మ ♦ కానమమ్మ
అచటిసౌఖ్యము లీలోక ♦ మందు మనము
దాపఁగానేల నెఱవ్వా ♦ తెచ్చిగమ్మ॥

420

సీ॥ నాచెలికత్తెలై ♦ నా నెలఁగెడు
ననితలూ యింగుళి ♦ ననితలమ్మ
వెలఁగులతోడనే ♦ విహరించుచున్నాల్
నానితనందనో ♦ ద్వానమమ్మ
ప్రతినివలయు నాకు ♦ బాహు సంరక్షియూవు
దేనిలోకపు కామ ♦ శ్రమనమ్మ
అమ్మగ్గినపండ్లు ♦ ననమమ్మ నాకిచ్చు
స్వకమానుకల్లు ♦ స్వక్షమమ్మ॥

గీ॥ కోర్కెపుట్టినయెడల నేఁ ♦ గోరిలుచుండు
నట్టిచెక్కెరపానకం ♦ బమ్మతమమ్మ
సడగులెల్లరు నాతలన్ ♦ ముడుచునట్టి
సుమములా పారుజాతపు ♦ స్వములు నెమ్మ॥

421

ప॥ మఱియు నాలోకంబున॥

422

గీ॥ ఘనములకు దురుములకుఁగూడ ♦ ముదేమిజేగు
మూడుపదులకు మించిన ♦ యీడురాగు
గురుతరై శ్వర్యమెప్పుడు ♦ గొఱతకాగు
జనని! నెలవిచ్చిపంపు మ ♦ చ్చటికిఁ బోదు॥

423

గీ॥ అందునెందునుఁ బాప కృత్యములులేవు
బాపురే! యచటివారి కాపదలురావు
తలఁచినట్టికార్యములు వ్యర్థములుగావు
విసేతపుష్కాశ్మలకునెల్ల ♦ నదియెతావు॥

424

గీ॥ ఎల్లజడఁగానున్న నది ♦ యింటిపెరుడు
నానానానా నడ్డాలి ♦ లోనినెడ్డ
దానరతులకు నదిపెట్టె ♦ లోనిసాము
శరణమొసఁగినవారికిఁ ♦ చొరట చెట్టు॥

425

గీ॥ పాసకమ్మలకెల్ల నంబునుమంబు
నీచుగ్రనులకని గొం ♦ తెమ్మకోర్కె
లోభులగువారికిది కోట ♦ లోనినెన్ను
గౌరవవిహీనులకుఁ బొరి ♦ గూరిపంట॥

426

గీ॥ ఉన్నదని నమ్మవారల ♦ మన్నదమ్మ!
లేదనెడువారి కయ్యది ♦ లేదదమ్మ
అంపటికి నామహాభాగ్య ♦ మబ్బదమ్మ
యెంతనున్నచో యాలోకి ♦ మెఱుంగమమ్మ॥

427

ఉ॥ అడ్డముఁజెప్పకమ్మ నను ♦ సంపదమ్మ! ఐనారమేల? నీ
గడ్డముఁబట్టుకొంగునికఁ ♦ గంటజలంబులఁ గాగ్గకమ్మ నీ
వడ్డమువచ్చితేని కల ♦ యాస నిరాశయగుంగదమ్మ! నీ
విడ్డమనోరథంబు నెరి ♦ వేపఁగదమ్మ! నమస్కరించెదన్॥

428

పా॥ తల్లీ! నేనింకఁ గాలయాపనమొనర్పరాదు నేనిప్పుడ సత్వరింబుగఁ బోయి
జలక్రీడనొనర్చి దేనలోకగమనోచిత శస్త్రాలంకారముల ధరించి యగ్ని
గోళాశ్రుతి సంహృంసలయు నాకింకఁజెలవొసంగు నమ్మా యని మాశ్చర్యదేహికి
నమస్కారముఁ గావించి పదంపడి కుదెక్కిమికట్టియలంబూచి॥

429

ఆ॥ వె॥ కమలవదనలార! ♦ కడసారిమితోడ

జలకమాడెలయు ♦ సంతసమున

రెండుండటంచు ♦ రాజనిభానన

వారిజోకరమునఁ ♦ జేరెనపుడు॥

430

ఇ॥ అట్లు కమలాకరమునఁ జొచ్చి యచ్చపలాక్షులు॥

431

సీ॥ నమమింభంకేశ ♦ సంచయముల నుండి

భాసురచదనబింబముల నుండి

నాశీకనిఫలోచి ♦ చవ్చయంబుల నుండి

రమణీయబాహుద్వయముల నుండి

కంఠసీమల నుండి

లీలం జెచ్చలబావిలీల నుండి

ముకుందబాహు నాగ ♦ మురియుచెక్కులనుండి

యింపొప్పజీర పయ్యెల నుండి

ఓ॥ యొక్కసారిగి జలధార ♦ లుప్పతిల్లి

ఒలలంగాన, నా నీళ్లు ♦ నీయులం

చులుమాసి రసూషిరిపట్టి ♦ కాంతలెల్ల

నీలును బుడుంగునమునింగి ♦ నిలిచిరొకట॥

432

సీ॥ నీలసోనిండుండ ♦ నోయంబుజేకొని

యువిదలపైజల్లు ♦ నొక్కమారు

చెలియనోర్తునుట్టి ♦ బలిమినీటనుముంచి

పక్కుననవ్వును ♦ నొక్కమారు

చెరుకనుండియొకరై ♦ కనులురెండుచుమాసి

యక్క! నేనెచును ♦ నొక్కమారు

నుండుమొలతోడ ♦ బందెన్మూలాడుదు

నొగినీతఁగొట్టును ♦ నొక్కమారు॥

గీ॥ ఎంతచిత్రమై తా నిను మంతయైన
 యొకగు ఖమ్మ జెందదా ♦ మందయాన
 మానిత జ్ఞానమానసు ♦ లైనయెడలఁ
 బురుషునైనను స్త్రీనైనఁ ♦ బొగడవచ్చు॥

433

గీ॥ మానసమ్మున దుఃఖమన్ ♦ మాటలేక
 యీమహావిజృంభ తా ♦ నెప్పటివలె
 నాడుమం బాడుమం నాన ♦ మాడఁదొడఁగె
 నక్కజంబని రయ్యమ్మలక్కలపుడు॥

434

ప॥ ఇట్లాకృష్ణాకుమారి మహాత్మాహంబున నుండరీబృంహసంయుతఁబఁగ జల
 కమాడి నిజాంతఃపురంబునకుంబోయి॥

435

గీ॥ ముకురసన్నిభముఖి కడు ♦ ముదముతోడ
 ముకురమెదుటను నిడికొని ♦ ముద్దుగుల్క
 ముక్కుపుడకాది గాఁగల ♦ భూషణములఁ
 దనకుఁగలవాని నన్నింటిఁ ♦ దాలెచ్చనపుడు॥

436

ఉ॥ దారుణమైన యమ్మగణధగ్ధమె రాజుల ధగ్ధమంచు బం
 గాగపు ఘోరణంబుల నికాయముఁగాయమునందుఁ దాల్చి బా
 లారుణకాంతులన్ గెలుచు ♦ నంతటి యెఱ్ఱనిపట్టుచీగ న
 న్నారిధరించి నెల్లె రతి నాథుని పట్టపుటేనుగోయనన్॥

437

చ॥ భళిరె యనాశంబు నెల ♦ బాలునిబుట్టును బెట్టి యెంతయున్
 గలకలలాడుచుండెడు మొగం బొకకొత్తరుచిన్ నహింపఁగా
 గలయఁగఁజేరియందుఁ గడుఁ ♦ గమ్మనికస్తరి ముద్దఁగల్పి తాఁ
 దిలకముఁ దిద్దె ముద్దుగ నుదేవుఁ రాజకుమార్తె యయ్యెడన్

38

గీ॥ తిలకమటుదిద్ది తనచుట్టు ♦ నిలిచియున్న
 చెలులతోఁ బ్రసంగించుచు ♦ లలితరత్న

- కనక హామః ♦ గంతసీమ
నరుణమందార నుమహార ♦ మబలదాల్చె|| 439
- సీ॥ తరుణవయస్కులౌ ♦ పురుషసింహులకెల్ల
నూటియైన హృదయ ♦ శూలమనఁగ
స్వనిపుణతంజూపి ♦ నలరాజుదింపిన
రతిసతిమేల్ ఫాటో ♦ గాఢనదగ
నురరాజికమృతంబు ♦ జుట్టవెట్టిననాటి
మురహరిమోహన ♦ మూర్తియనఁగ
ఉదయార్కచంద్రులు ♦ హోద్యద్రుచుల్ గన్పి
బమ్మ జేసిన ముద్దు ♦ గోవృషయనఁగ॥
- గీ॥ నూతనారుణచేల! స♦న్నతసుశీల!
ఫాలనిర్దితార్థచకోర ♦ వారపాల!
రమ్యసుగుణాలవాల, యా ♦ రాచవారి
బాల యలరారె మందారి ♦ మాలఁదాల్చి॥ 440
- స॥ ఇట్లలంకృతయై కృష్ణాకుమారి యొకబంగారుపద్మేశ్వరం నుండి కంఠం నుండి
దుఃఖమును పుష్పఫలాదులనుంచి యంబుపురినుండి చాలునై
నుద్యమించుచున్నయెడ నాసతీ తిలకం దిలకించి॥ 441
- గీ॥ తలలుపైకెత్తి యగతోడఁ ♦ గళములెత్తి
ప్రేమమొలుకంగ హారామ ♦ రామయనుచుఁ
గృష్ణ! కృష్ణ! యటంచును ♦ జిలుకలెల్లఁ
బలుకరించెను బంగారు ♦ పంజరముల॥ 442
- గీ॥ ముద్దుముద్దుగఁ బెంచె నీ ♦ ముద్దియయని
రామచిలుకలు సైత మా ♦ రామఁగాంచి
కడవలకొలందిఁ గన్నీరు ♦ గార్వజొచ్చె
భళిర! యేమందు నీమోహ ♦ బంధమహిమ॥ 443

సీ॥ నేనులేనని దుఃఖం ♦ మూని హారమునిద్ర
మానకుమమ్మ నా ♦ మైనగోర!
పరిచారికలొసంగు ♦ ఫలములకై భుజియించి
రాజిల్లుమమ్మ నా ♦ రామచిలుక!
ఎవరేమినిన్నన్న ♦ నీలక్కవహియించి
శ్వాశిద్దిట్టమమ్మ ♦ గోరునంక!
గుడుకుదానవునీవు ♦ గడునుపోకలబోదు
విక నెట్టులుందువే ♦ శుకవరంబ!

గీ॥ తోడివారితోఁ గలహంగు ♦ లాడకుండ!

బుద్ధి గానుండు మీపైని ♦ ముద్దుచిలుక!

అనుచుఁబ్రతిపంజరము దరి ♦ కరిగియరిగి

నీతులనుజెప్పఁ గడఁగె న ♦ న్నాతీయపుడు॥

444

మ॥ చెలులున్నారు భయంబులేదు మిముఁ బోఁసింపంగ; నేవేళలకై
ఫలముల్ జెక్కగముక్కులిత్తురు, మిముకై ♦ నాకన్నఁబ్రేమింతు నా
చెలులకై మీరికమంచిచేసికొనినకై ♦ జేకూర దేలోప వె
చిలుకా! యోచిలుకా! ననుంబనుపరే ♦ శీఘ్రంబ జాగేరికిన్॥

445

న॥ అనుచు ననురాగబంధమును ద్రోపఁగఁగ ప్రితిపంజర కవాటంబునుదెఱచి
శారికలనెల్లఁ గడసారిముద్దాడి పదంపడి తనశిరుందంజనుదేగ సఖిదానంబున
కుఁ గనుసన్నల నాజ్ఞయిచ్చి॥

446

సీ॥ చప్పటుల్ జఱచుచుఁ ♦ జదలంబునొకనంక

వనితలు జయజయ ♦ ధ్వనులొనర్చ

కడసారిసేవలీ ♦ కన్యకంచొకనంక

రమణులు వింజామ♦గములు వీవ

పశ్చింబులుబట్టి ♦ భక్తితోనొకనంక

సతులు కర్పూరహారతులొసంగ

సార్థకంబయ్యో నీ ♦ జన్మమంచొకవంక
నారులు శుభకీర్తన ♦ నములుబాడె||

గీ॥ సమదగ్గర కృష్ణాకుమారి
మందయానయై వదనార ♦ విందమందు
మందహాసంబు గడుఁ జెలు ♦ వొందవెడలె
మరునిగజ్జెలగుట్టంబు ♦ మాడ్కినార! 447

ప॥ ఇట్లాకన్యకామణి నిజాంతః ప్రసంగం బాసి సఖీజనపరివృతయై మంగళ నాదం
బులును తూర్యారావంబులును శంఖధ్వనులును మిన్నముట్ట మహానందభరిత
యై దేవలోకగమనాసక్తి యంతకంతకుఁ బ్రోత్సహంబురెట్టించుచుండ మో
హినీ దేవిచందంబునఁ బ్రయాణమయ్యె. అచ్చట భీమసింగు నాజ్ఞానుసారము
గ నాతని యమాత్యుం డదినరకే యగ్నింబేర్పించి యుండుటంజేసి|| 448

గీ॥ కడలకొలందినేయి యుఁ ♦ గమ్మనైన
కప్పరంపురాశులును, ను ♦ గంధద్రవ్య
ప్రపంచములు గంధపుంజెక్క ♦ లందులోన
నై చినాగ్నిహోతుండు ♦ ప్రజ్వలింప|| 449

ఉ॥ మానమువోవనున్న సతి ♦ మాశరణంబునువేడ, నామెకు
మానమొసంగి పోవుటయై ♦ మాకులస్పృత్తి యటంచురీవిగాఁ
దానటసాటుచుండెనన ♦ పర్శిమిడై జ్వలితప్రచండఘో
రానలదేవుఁడాయెడ ని♦జారుద్రాదీపుల నింపెనల్లిశల్|| 450

గీ॥ క్షత్రియాన్వయమునకు యశమ్ముఁగూర్చి
నట్టి కృష్ణసందర్శనం ♦ బబ్బుకతన
బాంధుఁడకాదునని స్వ ♦ భక్షకుండు
నింగిపాడవున నెగరి యు♦ష్పాంగుచుండె|| 451

ప॥ అట్టి సమయంబునఁ గృష్ణాకుమారిని త్యాగావలోకనార్థంబు సమస్త
బాంధవ సహోదరులు, నేనానాయక నికాయంబులును, నకలసేనకా

వీతానంబులును, రాజభటానీకంబులును, దాసదాసీజన వారంబులును, పం
తిమాగధపారక గాయకబృందంబులును, రాజపుత్రరాజంబులును, సర్వామా
త్య సంచయంబులును, పౌరకాంతాజనసంతానంబులును, ఆబాలవృద్ధపక్ష్య
తముఁ దదున్నతజ్వలితాగ్నిహోత్రంబుచుట్టును, నిలిచియుండె. మఱియు
నిలువని బ్రదేశంబు చాలని స్వీయొన్నతసాధాగ్ర భాగంబుల నధిష్ఠించి
యు, మహోన్నత వాణారోహణంబుఁ గావించియు, మహోన్నత
స్పృక్ష శాఖాగ్రములపై కెక్కియు, మహోన్నత తురంగారోహణం
నొనర్చియు, బలువిధంబులఁ బౌరవారింబు లున్నతాసనంబులలంకరించి
గంతియొకాక వాహ్వరే ! కృష్ణాకుమారి యెంతటి తపంబాచరించెనో య
నువారును, తల్లిదండ్రుల జన్మంబు ధన్యతం గాంచెననువారును, అమ్మరాశ
గమన రాజస్థానంబునకుఁ గులదేవతయే యనువారును, ఉదయపురరాజవీర
గ్రామంబుల పౌరుష పరాక్రమ దైర్యశౌర్యంబులఁ బరీక్షింప మహేశ్వరా
జ్ఞానుసారంబుగ నవతరించిన భవానీదేవియే యనువారును, సంసారదారా
కుమారవాంఛంబులఁ బరిత్యజించి, జన్మిదంబుల నూడఁబెట్టికి సర్వేశ్వరధ్యా
న నిష్ఠాగర్విష్టులై కాలంబుఁ గడుపు మహాయోగపరాయణులనైన నిమిష
మాత్రంబున మన్మథసుఖభోగాసక్తులంజేయు నీచక్కందనం బెండేనిఁ గం
టిమే యనువారును, మనపురాక్కత కర్మంబున నిమ్మానవతీ లలామ తొలు
తవరించిన మార్వాడ భీమసింహుండు పరలోకగతుండగుటయే యింతకుఁ
గారణంబుకదా యనువారును, పరిణయప్రియత్నంబుఁ దలపెట్టిన గాది స
కిలభూపాలురు నీచాలికామణి నాసించి విఫలమనోరథులై నేటికి శత్రు
వులై యరుదెంచిరనువారును, లెక్కలేని కన్యకా పరిణయంబులఁ గన్నా
నఁ గాంచితిమిగాని యింత రవ్వ యెందైనం గంటిమే యనువారును, నిజ
రాజ్య సంతక్షణార్థము ప్రాణంబుల నీనుండరీ తిలక గగకుఁగొనదయ్యె
నెంతసాగ సహాయను వారును, ఇంకనైదారు దినముల పర్యంతము మాత్ర
ము శత్రురాజు లిట్టులే యుద్ధమొనర్చుచున్నయెడల మనరాజ్యము సర

మును ధ్వంసమగుటకు సంచయము లేదనువారును, స్వప్రాణపరిత్యాగంబూ
నర్చి మనకింతటి మహోపకారం బొనర్చునీయన్నమిన్న నెంతని కొనియా
డఁగలచునువారును, ఇంకఁ గన్నార నీయలికులకుంతలను గడసారి గాంచెద
మనువారును, అని పౌరులెల్ల రెన్నియో రెఱుఁగుట దమలోఁదాము ప్ర
సాదించుచుఁ కృష్ణాకుమారి మార్గగత వీర యై యమందాందోళ నాయ
త్తాంత రింగులై, భయసంభ్రమానంద విచారచేతస్కులై ముకుళిత నుండ
రి ఎవనారవిందులై తుల్యమమృదిరాక్షి నెదురీక్షించుచు నుండ, నచ్చ
ట సుచుసించుప్రముఖ నిశ్చల ధరాతలేంద్రులు మింటిపొడవున నెగయు
మంటలు కంటఁబడినంతనే కృష్ణాకుమారి స్వీయమానరక్షణార్థము వీతిహో
త్ర ప్రవేశంబొనర్ప సిద్ధముగ నున్నదని గ్రహించి, విచారాయత్తచిత్తులై
రంగులకొరలరాదు నుణాచరణమున కెంతయొల రించి తమ్ముఁ జాలకాలము
నుండి యావేళించియున్న యాశాపిశాచం బప్పటికి విడుచుల యైనందునఁ
చుచుఁ దామె తమయవివేకమ్మునకు నొచ్చుకొనుచు నైవనిర్ణీత పశ్చాత్తా
ప శిక్షితులై, ఆయుధంబులువిడిచి, శరీరంబులు మురిచి, కృష్ణాకుమారింద
లంచి కన్నీరు మున్నీరుగఁ గార్చి వివిధవిధంబుల నొసంగుచుండెడింత॥ 452

చ॥ అడరక యగ్గిదేవర నహోయ్యమునన్ మనలోఁ మంతయున్

బడతులమిన్న వానర సన్న్యసి నచ్చుచుచుండె వేఁగ నిం

పుడు మనపుష్పకం బనుచుఁ బోయి సురా కైంకర్యము నా

పడమటి కొండ నెక్కిను ప్రభాకరమూర్తి స్రమోదనిర్మయై॥ 453

మ॥ దినరాజేగి మృగాక్షీనచ్చుననుచున్ బిల్వసమహాభక్తియున్

వినయంబూని విద్యుదాకాశవతా బ్రహ్మచరీ దేవతా

ననితల్ గౌరవసూచకంబగునటుల్ స్వర్గంగణంబుండు బా

తిన రక్షాల పతాకమట్లు పాలుపొందెన్ సాంస్కృతికంబొగిన్॥ 454

కం॥ రాజానన కెదురుగఁ బృ

క్షీజనులకుఁ గానుపింప “వెల్కు” మృనియా

ప్రజీతం చక్కెనయ్యె

రాజియనం దశకాళి ♦ రాజిలెమంటకొ॥

455

మ॥ నులలోకంబు నలంకరించి రమయల్ ♦ శోభన్ నామనంబున సం

ది కృష్ణంగన దేవతానిక లంకృష్ణాభయమన్నార స

ద్విర మింటింగొనిరాగదే యనలదే♦వా ! యందుఁజెప్పంగ ని

స్థులంపం జనులెంచి నాడొ యనఁగా ♦ రాజిలై జందుండవో॥ 456

కా॥ ఓసీ ! సోమరి ! లోకులెల్లరును ♦ శ్రద్ధాహముం బొందుచు

న్నా కీనిద్రనుమాని చేయరానిరా ♦ నారీమణిం గాంతునం

దా రాజీచుపుండు గంధఃపానిన్ ♦ హస్తాళి మేల్కొల్పు నిం

దారన్ నిద్రింపెత్తొ మెలగె నా♦దాతండు మంచుబుగా॥

457

న॥ అట్టిచమయనాన॥

458

సీ॥ పౌరవాంఛ లం♦మ దేశమంట శ్రీ

రస్తు శ్రీరస్తు శ్రీరస్తునంగ

కిరతాళములుబైది ♦ పరిమమోపముతోడ

ముదితలు తున్దన్న ♦ మోస్తనంగ

కన్నాన గన్నాన ♦ మిన్నారినని రాజు

లోబ ధన్యోస్మి ♦ ధన్యోస్మియనంగ

సైనికుల్ మాంత్రికుల్ ♦ సరదాల్లబాల్ల మాం

పాపా మాంపాపా మాం♦పాపాయనంగ॥

॥ నవ్వువెన్నెలల్ వెన్నెలం ♦ గ్రోవ్వడంప

నాస్య మమృతాంశుతోడఁ దా♦హాశ్యమాడఁ

బాలవెల్లి జనించిన ♦ పద్మవోలె

సఖులు గొలువంగ వచ్చెఁ గృ♦ష్ణాశుమా॥

459

కగీ మంటికిన్ మింటికిందాఁకు ♦ మంటుపుడు

గీ॥ మంటువంట నే కల♦కలకలం

మీ ము కికి సింహ భూము లు పొందెను.

దేవుని మా ముదిరిన కృష్ణామృతము.

460

సీ॥ రాధాభిక్షయెసరిగి కృష్ణామృతమున

మాపేరు నిలెడితే కృష్ణామృతమున!

నామమాత్రమేమిచ్చి కృష్ణామృతమునకు నిన్ను

మామానసముల కృష్ణామృతమున!

కృష్ణామృతమున కృష్ణామృతము

కులపత్యప్రసమున కృష్ణామృతము!

మేవాడ దేశము కృష్ణామృతమునకు

నిన్నెక్కించితే కృష్ణామృతము!

గీ॥ దిన్నదామెదైన నోయన్నమిన్న!

మా నమస్కారముల గొనుమా బిరాస

ననుదు నతివలుల బయలుపలు కృష్ణామృతము

నంగ నదనాయెడన్ నుతియించినాడు॥

461

స॥ కృష్ణామృతము వాసిస్తోరపాముల నెల్ల నానంది యింత బాలింపు

దను చేసన్నల నాజ్ఞయిచ్చి॥

462

మ॥ తనచేతంగల పద్మరంగా దనచెంతన్ నిల్చియున్నట్టి యం

గనకంబిచ్చి నెలంకాను విగయం గాగట్టి యాపైని బై

టను నొక్కింతగ నర్ది లేగవిరిపింపన్ బక్క గాజేర్చి తా

గొనగోళ్ళన్ సరించి మూగురుల దిక్కుల్ జూచుదున్ కృష్ణామృతము॥ 463

స॥ చెలిమికత్తియ కంబిచ్చి పద్మరంగా పైకొని సకల నానికమును నన

బోడంచె॥

464

సీ॥ కృష్ణామృతము మోసి ననుగాదిపించిన

కృష్ణామృతము పరిపంజరముల!

నారా నువ్వయంను ♦ మన్నించి నాపయిన్

గారుజ్యమూనిన ♦ పాయలాగ !

నీకొకతయిండ్ల ♦ నీక నన్నిన్నానొక

బలుగతుల్ బెంచిన ♦ నాకెయిందా !

నానీ యనినీ ♦ యాదరంబుననన్న

నీవ్యజ్జేసిన యన్న ♦ పశుత్వాది !

నీ॥ కరుణచిహ్నము నేర్పిన ♦ గురువులాడ !

మృగములా ! శేషినిగా ♦ గురువులా !

పీకభటులా ! యోధుగా ♦ గురువులా !

కలకంఠసంగరెనాగు ♦ పశువులు యిటుగని.

465

నీ॥ బిణుము కడసారి ♦ విన్నపంబొక్కట

మనరాజ భక్తులు ♦ మాన లగు

కలకంఠ సంగరి ♦ గల్లుకంఠాక నా

హృదికై నను మీరు ♦ తెలుసుకొను

యోగము న ♦ స్మరియే యిహకు

సోచు నాదోష్ట ♦ ముఖవలకు

తానుగ నివచి ♦ మది గుహ్యదర్శి

నెలదికి వెండ్లి గా ♦ నింబులగు॥

నీ॥ యిమము తిన్నెన రాత్రుక ♦ విడుదలగు

నేతులేనను గుఱుము ♦ బాసలగు

పరమపురుషు నేనగ్ని ♦ ముఖవలపుకు

పీకభటులా ! కన్నీరు ♦ కడుగులకు॥

466

నీ॥ పది కలకంఠాల్ని జేర్చి గుఱు సాకునూరి బోధించ నాకించి యొద్దవాడలాశ్చ

రాత్రుండునిమగ్నమౌచునై॥

కి॥ మాయలెయని రోహం! కృ

ష్ణాయని రాశ్చ్యమని రోహం! యనితిత్

హం! మని రాహం! యని శా

రా! మనిత్యై! మం! రాజకుమారుల్॥

467

చ॥ పడచడి హస్తయుగ్మమునఁ ♦ బట్టెఁగెమెంతయు రాచిలంగి న

గ్గిదరికి దిగ్గునంజనియె♦గిం బ్రజ లారయ మూడుసారు ల

మ్మదిత పద్మక్షిణంబును న♦మో జగదీశ! యటంచుఁజేసి క

ట్టెదుటను నిల్చి ధైర్యము వ♦హించి స్తుతించె నిమిలితాక్షియై॥

468

మ॥ నినుధ్యానించుచు నీపదాంబుజములన్ ♦ నిక్కంగానన్మి యే

యచుమానఁడను భీతిలేక వృషయా♦హ్లాదించుగా నీకు నా

తరుచిప్పింపఁ జెందుకొంటిని సుమీ! ♦ తండ్రి! జగన్నాయకా!

అనఘాత్మ! కరుణామయా! అనలదేహ! నన్నుఁజింపవే॥

469

మ॥ మనమండల్కా బనింప నేని సకలవృత్తాంతమున్నీవు తి

క్షణమే భక్తమైనగ్గుఁ బాలుగుఁడూ ♦ స్వామీ! వహదేవ! యొ

క్కెలంతిన్ శరణాగతిన్గది? ననుం ♦ గాపాడనీకెంత? యొ

యనఘాత్మ! కరుణామయా! అనలదేహ! నన్నుఁజింపవే॥

470

మ॥ కనుఁగొంటిన్ గనుఁగొంటిదేశచరిత ♦ గ్రంథ ములెన్నినొన్ వ

ద్వనకాంతాజన మానసినకళా ♦ కాశల్యమన్ వేయినో

శ్చ నుతింపన్ శరణాగతిని జా♦లంజేల? నీదాననో

యనఘాత్మ! కరుణామయా! అనలదేహ! నన్నుఁజింపవే॥

471

ప॥ ఘనులగిట్టి, నఘంబెరుంగ, నెపుడన్ ♦ గాపింపదుష్కార్య, మే

నవృశంబాడ, నొకష్ణడున్ బరుప శాశ్వతం బెందునుం బొంద, నీ

నినుమానింపమనేఁ డిప్పి నల యా♦ర్యాదేశదేహా యొ

యనఘాత్మ! కరుణామయా! అనలదేహ! నన్నుఁజింపవే॥

472

- ౫॥ ననుఁ గామించి యకారణంః కలు నాఁ నామానవాఙ్మనుజన్
ననుఁగొంపోఁగ ముట్టసెంచిరిపురిన్ ♦ శ్వాయమ్మెయోచింపుమి!
తనువుంబాసెద నపరాధమునో ♦ తండ్రి! ధరింపంగలే
ననకాత్మా! ♦ కరుణామయా! యనలదేవా! నన్నరక్షింతువే॥ 473
- ౬॥ అని యసేకవిధములఁ గృష్ణాకిరాం విచారల హృదయములు భేదించుచీల
వీతిహోతునిఁ గాఁగిరి॥
- ౭॥ వినియె సాలవాలమయి ♦ విశ్రుతమై కడునగ్భరణం నై
సదమల మైన కృష్ణకథఁ ♦ జక్కఁగవ్రాసితి నిందుక హా
చరింఁగఁ గట్టమెవపయి ♦ సంగతి వెల్లు రిచింతు? సేగతిక
లగు నుదెల్ల నున్ బయనఁ ♦ హలమహాకృ? విచారచిత్తులై॥ 474
- ౮॥ వేయినోచులుగోచి ♦ భీమసింగావని
రమణుండుగన్న పు♦న్నెములగింప
నుండఁ బుణ్యలకు ♦ సింగహాతిలకంబు
సృగాతగణులు లకుఁ ♦ బట్టిల్లు
సో సకలైల్ల ♦ శారదాదేవత
వేదవారిలకెల్ల ♦ వేల్పురాశు
అరులపం కెండ్రిక ♦ కరుణకున్ మున్నర
సౌంధ్యమునను ♦ జనుడి డ॥
- ౯॥ పరినుపాననకీర్తికె ♦ బాలవెల్లి
యైన మనచిన్నికృష్ణవక్త్ర ♦ యగ్రములు
నగయించుచు మవాగ్ని హృగ్యంబునంగు
గుమిడి మనలొక మునుబాసె ♦ నిచునమండె॥ 475

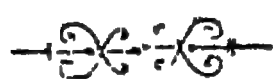

శ్రీ

కృష్ణా కు మారి.

ఉత్తరభాగము.

- శ్రీ॥ స్వస్తిసాహితీంజూపి ♦ బంగారుపతకము
బహుమానమొసపిన ♦ పడతికొడ
నొగినాంధ్ర గీర్వాణ ♦ హాళిభాగము
శ్రీమద్భాగవతము ♦ జనకుకొడ
పతిభక్తి శ్రీతదనా ♦ కిని సతీమ
కల్పగోయలరాధు ♦ కల్పకొడ
సమలహృదయులై ♦ విదేవగర్భులై
పరులు మేలన్ని శ్రీమదులకొడ॥
- శ్రీ॥ కపటమోలుగని ముత్యసంధులకొడ
సంధులకొడ మేటి ముగ్ధులకొడ
నెపుడు కర్ణిలు వేకట ♦ కృష్ణరాయ
లీల నవ్విల్పితార ♦ హరికృష్ణులు॥
- శ్రీ॥ గురుగృహమునాటి పాదాభిషేకము
నని యుడేవుని ననుచు ♦ హరిగారి
గానో చెల్లికాడు ముచ్చట ♦ చొరకిపుక
వినుట పాప మోక్షమునాట ♦ గురుగారి నెన్న

సో నాకు లావయడెను పానకములు

గాలకంబుండు గరిరంబు ♦ గోలలేదె

పరులచే యుచ్చంబు ♦ పరగుఁగాని

ఘనులకృత్యంగ తమకంత ♦ శంసతగాదు॥

478

॥ అట్లు కృత్యమహాని సేవా నెలల జొచ్చినంతనే॥

479

సో తోడెచ్చుచున్నాడు ♦ తోడెచ్చుచోడ

మహామహాసాధా ♦ కములతోడ

విలసిల్లుననుచుండి ♦ విజయములతోడ

వినులముక్తాతప ♦ త్రిములతోడ

చమిరత్న స్థాపితానంబులతోడ

సుకలదివ్యాయుధ ♦ చయముతోడ

మహామహాసాధా ♦ లంకారములతోడ

మహిమకామినీ ♦ గమములతోడ

ఇందిరాసుందరీని ♦ మందిరంబు

సేంద్రమందిరంబుడెంచి పాల్పొందుభాస

మహామహాసాధా ♦ మానమొండు

మానమొకప్పుడు ♦ కానబడియె॥

480

॥ దెగ్గనఁ దన్విమానముచు ♦ దేవతానిపురాణికిగి య

య్యగ్గని నున్నబాలను దయంగని ద్విగఁగొంగిలించి తా

య్యలముద్దులాడి విరివోడి! దెలఁతధన్యమయ్యె నా

దెగ్గనఁదన్విమానముచు ♦ దెగ్గనఁదన్విమానముచు॥

481

॥ లేకొక్కంగ నుకొంగ నొక ముక్కపా ♦ దృష్టిన్ వివోకించి యీ

దీక్షోద్ధాతను గృష్ణనాగుని హా ♦ దేదీప్యమానాంగి యీ

నాచీత్నములందు బూలసరులన్ ♦ గంబునన్వైచి బం

గారరపుం గరికామున హంబం ♦ గాపించినారయ్యెనన్॥

482

స॥ ఇట్లు శరణు మే పుట్టెని న్నిరాంగనలు గౌరవించి య నేక భక్తియుల గొనియా
డుచుచుండు కృష్ణానుమారి చారిత్రికాంశ దివ్యవిమానామాక్షయై సుకలో
కంబుననుండు పరియె. పదపడి యన్నెలంతను బృందారక బృందంబులుగాంచి
తదీయమా సలానాట్యాతిశయాముల కక్కన మొంగి॥ 483

సీ॥ ఈమెయేకద యల్ల ♦ భీమసింగునియింట
సన్నతుల్ గనిన కృష్ణానుమారి?
ఈమె చీకటిమన ♦ మిన్నాన గ్రహంబిందు
జూడఁ గలయమనున్న ♦ శుభంబు?
ఈమెయేకద పీఠ ♦ భావార్థుల సమాధ
మునునిల్పుకొనినట్టి ♦ పుష్కరాశి?
ఈమెయేకద నుచ ♦ యింట్లోకముఁబాని
నముఁజేసిన్ద్ర కన్యాబామి?

గీ॥ ఈమెయేకదా మనము నే ♦ డింపెనాప
ముచ్చటిందుకొనుమనున్న ♦ చుట్టునున్న!
అనుచు కేసరి కేజేల ♦ యన్నుమిన్న
లన్నుమిన్నను గొనియాడి ♦ చుట్టునున్న॥

484

గీ॥ అంతటం బులతొడ బలారి నారి
నాకలోకమంతయు విమానంబుపైలి
సంపదించుచు దాను కృష్ణానుమారి
కంబుల వినిపించుచు జూపం దొదంగ॥

485

సీ॥ ఇదిమామగలకోర్కె ♦ వెల్లడిచ్చెడునట్టి
దొడ్డ శిలపుండు ♦ దొడ్డిగిడి
ఇది నాకలోకమం ♦ దెన్నాళ్ళుండునె
పరుగుదునున్నమా ♦ పరిటి పట్టు

ఇదిముదంబుననేను ♦ సుతీనా లతోడఁ

బొరిపొరివిహరించు ♦ పూలనము

ఇదియశోదకుమారుఁ ♦ డింతి కై మముఁగోరి

బడసినయాదివ్య ♦ పారుజాత

గీ॥ మిదియె నావార్తనాయకుం ♦ డెచటికైనఁ

బోవువేళలనెక్కువై ♦ రానతెంబు

అనుదు వేర్వేగఁగలనంత ♦ లామహేంద్రు

. నారి చూపెను కృష్ణాకు ♦ మారి కపుడు॥

486

మ॥ కలచిత్రంగులకెల్లఁ జూపి శచి యో ♦ కన్యాలామా! యిఁకం

గల దొండేనయంగ నయ్యని త్రిలోకతాత్రాణా నుశాము ను

జ్వలమాణిక్యవితాన మున్నత సభా ♦ స్థానంబె రమ్మంచు నా

జలజాక్షింగొని గోమొనస్పడు తదా ♦ స్థానంబుఁ జూపింపఁగాన్॥ 487

ప॥ అట్లు గొంపోయి యోకన్యకా! యిదియే మహేంద్రుని భావంబుచుండు.

నేఁకుమా జయంత కుమారుని జన్మదినంబుగుటంజేసి దేవేంద్రునినానతి నఖిలని

కృపలకులు స్త్రీలుఁ బురుషాదులిందు విచ్చేయున్నారు. వీరిని నీ కెఱింగిం

చెద నాకళింపుము.

488

నీ॥ కృతిగై కొనెదనని ♦ మతినాశఁబట్టించి

కన్యలమోసపఱచు ♦ కలుషమతుల

పనిపొయిలేక - ♦ వాగ్విమ్మ ఘనులపై

నపనిందలంజెప్పు ♦ నల్పమతుల

పరుషోక్తులొడుచుఁ ♦ బరులదూషించి యా

తృప్తిశంసంజేయు ♦ మంచమతుల

భిక్షులపంకెఁజెప్పెన్గి ♦ ఘనతఁగాంచినియట్టి

హితులఁ బోఁ దోలిన ♦ హీనమతుల॥

గీ॥ జాలిడనాడి తగిన శిశులనిధించి

తరుణి! చండించునాచండ ♦ గరుడతండు

అతఁ డనలుఁ డతఁడు చరుణా ♦ డాతఁడే కు

డేరుఁ డుద్యృష్టరాకృముల్ ♦ వీరలెల్ల॥

489

స॥ అని యెఱింగింపఁ గృష్ణాక్షమారి యిట్లనియె॥

490

గీ॥ పాలుపువ్విదంగ బంగారు ♦ బొమ్మలనఁగ

వెలుఁగుచక్కఁదనాల మాటలొయనంగ

నుఁది! యాయెడగుమిఁగూడి ♦ యున్నవారు

వారిశాక్షులు వారి వే ♦ వ్రేఁజెపుము॥

491

ఉ॥ నావిని దేవదేవు లల♦నామణి యొలలనాశిగోనుణి

నీవలె భూతలఁబున జ♦నించి యనిందితకీర్తిఁగాంచి మా

నాననమే పృథానమని ♦ యాపదలెన్నిటకైననోర్చి వీ

రీవిధి నిందుఁజేరిరి ను♦మీ నురరాజ్యనుఖంబులొందఁగాన్॥

492

సీ॥ కులధర్మమునునిల్ప ♦ వలెననిజనకునిఁ

బాసినసఁయుక్త ♦ భామయ్యామె

చిత్తూరుతోటలో ♦ స్త్రీలతోనగ్నిలోఁ

బడినట్టిపద్మినీ ♦ వనితయ్యామె

తనసాటికాంత యెందుచులేదని యశంబుఁ

ఒడసిన శ్రీపీఠ ♦ భాయియ్యామె

చతులపౌరుషము శా♦శ్వతకీర్తిఁయుంగన్న

రమణిగుర్గాతీ ♦ రాణియ్యామె

గీ॥ అగ్బరుని మిగులఁగారించి ♦ యాహుమన

భాసిలినయట్టి శ్రీరామ ♦ భాయియ్యామె

బాబ! పలుపల్కులేల? యీ ♦ యోలఁమునఁ

గల వనితలెల్ల రిట్టివా♦రలె నిజంబు॥

493